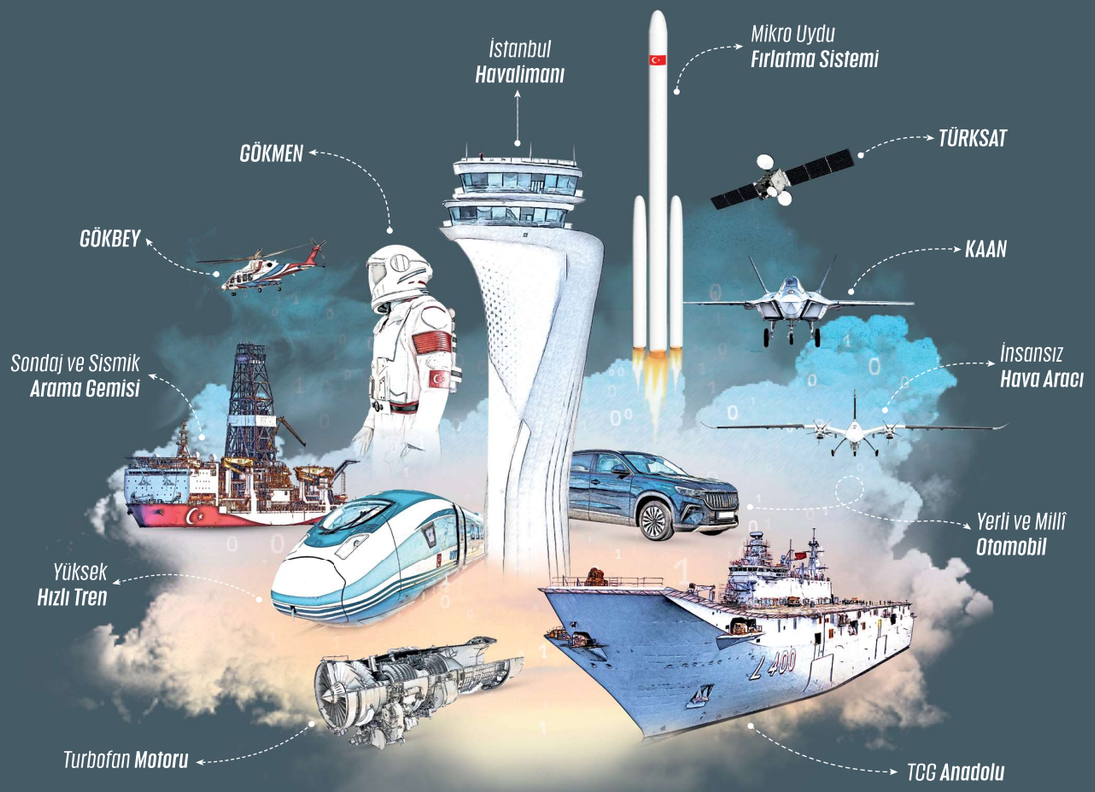
Bu kitaba sığmayan daha neler var!

eba
www.eba.gov.tr

EBA

Karekodu okut, bu kitapla ilgili EBA içeriklerine ulaş!

Teknoloji Yolculuğumuz

BU DERS KİTABI MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR.
PARA İLE SATILAMAZ.

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin Beşinci Maddesinin İkinci Fıkrası Çerçevesinde Bandrol Taşıması Zorunlu Değildir.

ORTAOKUL VE İMAM HATİP ORTAOKULU
PEYGAMBERİMİZİN HAYATI
6. Sınıf
Ders Kitabı

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI | ORTAOKUL VE İMAM HATİP ORTAOKULU | DERS KİTABI

PEYGAMBERİMİZİN HAYATI

6. SINIF

ORTAOKUL VE İMAM HATİP ORTAOKULU

Peygamberimizin Hayatı

6. Sınıf

Ders Kitabı

Yazarlar

Dr. Ahmet KILIÇ
Erdem AKYÜZ
Hatice Kübra İNAL
Mehmet ERDEM
Mustafa SOLMAZ
Mücahit AKSÜT
Yurdagül KIRIMLI

DEVLET KİTAPLARI
....., 2026

Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları No ..... : 9848
Ders Kitapları Dizisi No ..... : 2107

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

Editör
Recep KAÇDİ

Dil Uzmanı
Şule TAŞGIT

Görsel Tasarımcı
Harun CANITEZ
Mustafa ÖCAY

Çoklu Ortam Tasarımcısı
Abdullah Samet DURMUŞ

Program Geliştirme Uzmanı
Sümeyye KOÇ

Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı
Rümeysa KAYA KORUYAN

Rehberlik Uzmanı
Hüseyin YAĞCI

ISBN 978-975-11-8907-3

Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 25.06.2026 tarih ve 162901460 sayılı yazısı ile eğitim aracı olarak kabul edilmiştir. Kurulca bu kitabın kabul edilmiş olması ders kitabının yayınevi ve yazarların sorumluluğunu kaldırmaz.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

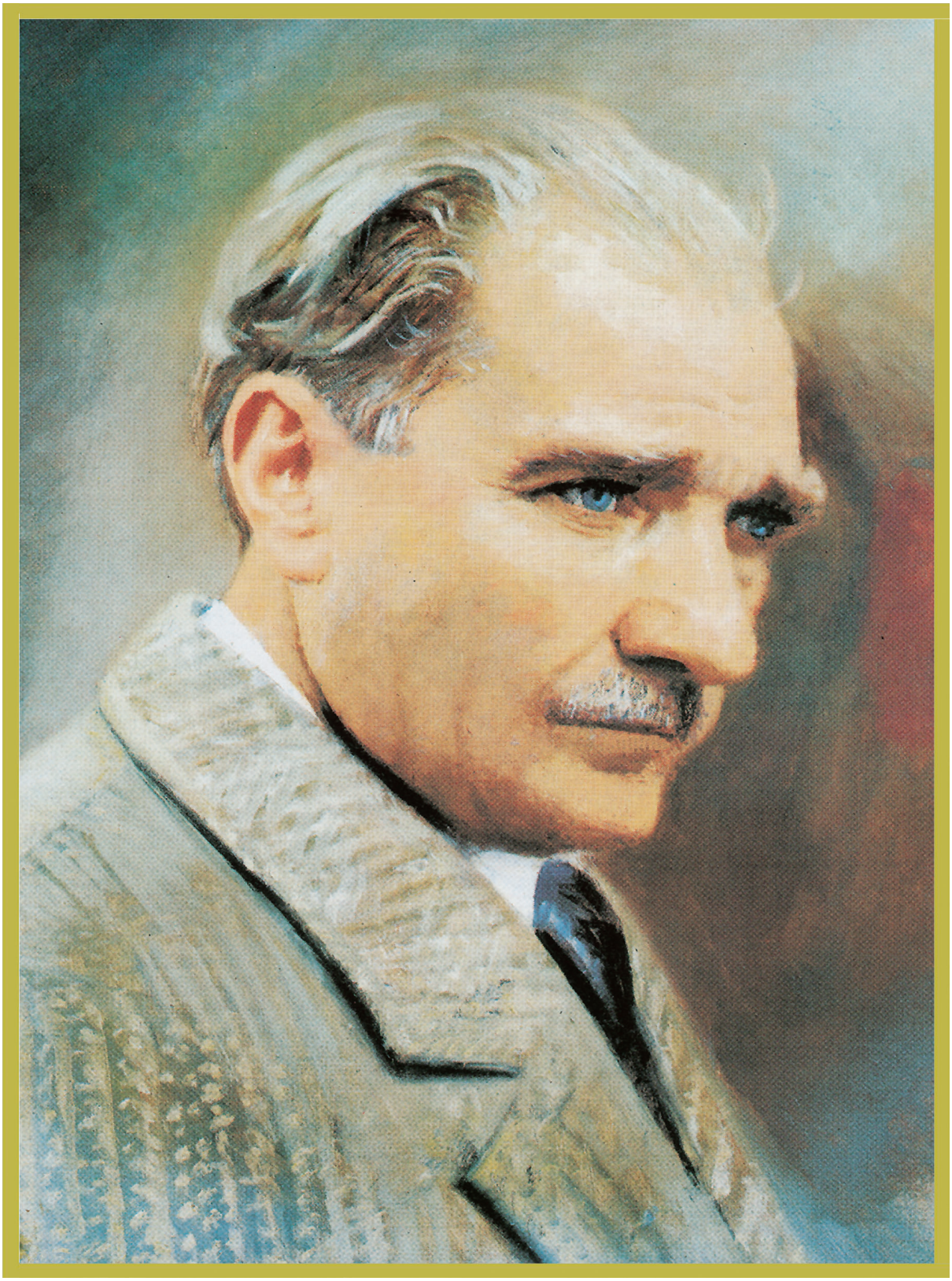
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

Kitabın dijital kopyasında bulunan "İçindekiler" sayfasındaki başlıklar üzerine tıklayarak ilgili sayfalara, iç sayfalarda da ünite isimleri üzerine tıklayarak "İçindekiler" sayfasına ulaşabilirsiniz.

İçindekiler

Kitabın Tanıtımı 8

1. Ünite GENÇLİK YILLARINDA PEYGAMBERİMİZ 10

1.1. Ahlaki Özellikleri 12
1.2. Vahyin Gelişi 21
1. Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme Soruları 36
1. Ünite Sonnot 43

2. Ünite PEYGAMBERİMİZİN ÇEVRESİNDEKİ GENÇLER 44

2.1. Peygamberimizin Gençlerle İletişimi 46
2.2. Gençlerin Dünyasında Peygamberimiz 54
2.3. Peygamberimizin Yanında Yetişen Gençler 60
2. Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme Soruları 73
2. Ünite Sonnot 79

3. Ünite REHBERİM PEYGAMBERİM 80

3.1. Peygamberimizin Allah'a Bağlılığı 82
3.2. Peygamberimizin Hayatında Namaz 89
3.3. Peygamberimizin Hayatında Şükür 95
3. Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme Soruları 105
3. Ünite Sonnot 111

4. Ünite TOPLUMSAL HAYATTA PEYGAMBERİMİZ 112

4.1. Peygamberimizin Toplumsal İlişkileri 114
4.2. Peygamberimiz ve Çevre Bilinci 126
4. Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme Soruları 138
4. Ünite Sonnot 144

Sözlük 145
Kaynakça 149
Cevap Anahtarları Karekodu 152
İSNAD Sonnot, Görsel ve Genel Ağ Kaynakçası Karekodu 152
Türkiye'nin Mülki İdare Bölümleri ile Kara ve Deniz Komşuları Haritası 153
Türk Dünyası Haritası 154

Kitabın Tanıtımı

Kitap ünitelerden oluşmaktadır. Her ünite başında "Ünite Kapak Sayfası" yer almaktadır.

Ünite kapaklarında ünite adı, ünite alt konu başlıkları, öğrenilecek kavramlar, öğrenciden beklenen öğrenme hedefleri hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca ünite ile ilgili olarak hazırlanan sunum ve diğer e-içeriklere ulaşmak amacıyla karekodlar yerleştirilmiştir.

Ünite adı

Ünite sunum ve diğer e-içeriklere yönlendiren karekodlar

İçerik çerçevesi

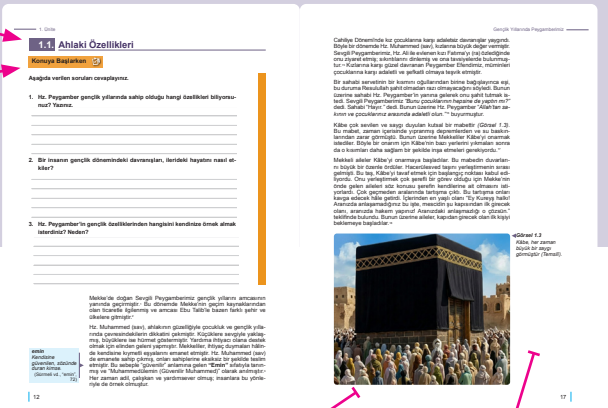
Kitap genelinde kullanılan tüm karekodlar akıllı cihazlarla okutularak ya da kitabın dijital kopyasında karekod üzerine tıklanarak kitaba ait e-içeriklere ulaşılabilmektedir.

Öğrenme çıktısı

Öğrencinin önceki öğrenmeleri ile ünite arasında köprü kuran "Üniteye Başlarken" alanı

Ünite konu başlığı gösterim şekli

Derse hazırlık ve hazırbulunuşluluk tespiti yapılan yapılan "Konuya Başlarken" alanı

Öğrencilere yol göstermek, ihtiyaç duyulan konularda ek bilgiler vermek ve önemli görülen kelime, kavram veya tanımları açıklamak için kullanılan metin alanlarıdır. Ok uçları ilgili satırı işaret eder.

emin
Kendisine güvenilen, sözünde duran kimse.
(Sürmeli vd., "emin", 72)

Öğrencileri araştırma yapmaya yönlendiren veya verilen görevleri açıklayan metin alanlarıdır.

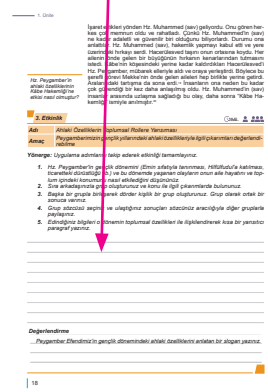
Sevgili Peygamberimiz, ilk eşi Hz. Hatice'nin vefatından sonra Hicret'in yedinci yılında Hz. Mariye'den İbrahim ismini verdiği bir oğlu olmuştur. Fakat İbrahim henüz bebekken vefat etmiştir.
(İbni Esir, *el-Kâmil fi't-Tarih*, 2/142)

İçeriği destekleyen görseller sayfalara orantılı şekilde yerleştirilmiştir. Görsel açıklamaları ayrıştırıcı yazı karakteri ve büyüklükle verilmiştir. Açıklama ile görsel bağlantısında algıyı kolaylaştırmak için yönlendirme ok uçları açıklamanın ait olduğu görseli göstermektedir.

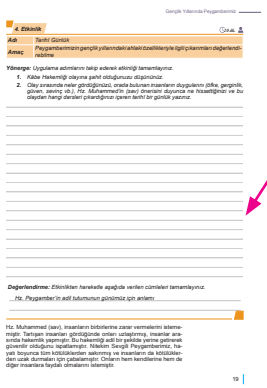
Sayfaların dış kenarlarındaki sütunlar; tek sütun ölçülerindeki görsellerin yerleştirilmesi, görsel açıklamalarının yazılması ve öğrencilerin kendi çalışma notlarını yazabilmeleri için tasarlanmıştır.

"Kitap genelinde kullanılan metinlerin imla ve noktalamasında eserin aslına sadık kalınmıştır. Ara metin ve etkinlik metinleri aslına sadık kalınarak kısaltılmıştır."

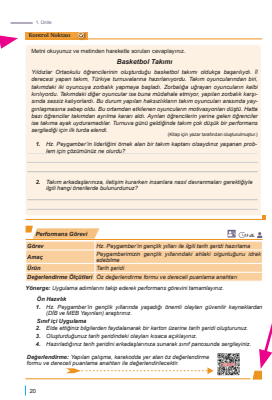
Kitap genelinde öğrencilerin yazı yazması için ayrılan alan

Kitap genelinde "Etkinlik, Okuma Parçası, Örnek Çözüm ve benzeri" çalışmalarına ünite içinde sıra numarası verilmiştir. Çalışmanın başladığı yer ■ sembolü ile bittiği yer ise ■ sembolü ile gösterilmiştir.

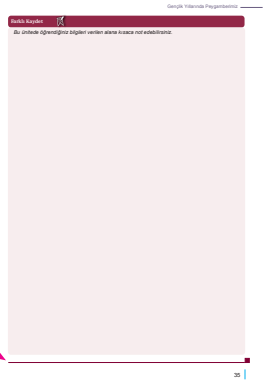

Öğrencilerin konuyu pekiştirmelerine yönelik hazırlanmış alan

Konu sonlarında "Kontrol Noktası" adıyla öğrenilenleri pekiştirme amacıyla çalışma yapılabilecek alanlar ayrılmıştır. Çalışmanın sonlandığı yere ■ sembolü yerleştirilmiştir.

Her ünite sonunda, öğrencinin öğrendiği bilgileri kendi hatırlayacağı şekilde kısaca not etmesi amacıyla "Farklı Kaydet" alanları bırakılmıştır. Alanın bittiği yere ■ sembolü yerleştirilmiştir.

SEMBOLLERİN AÇIKLAMASI

- "Üniteye Başlarken" alanı
- "Konuya Başlarken" alanı
- "Kontrol Noktası" alanı
- "Farklı Kaydet" alanı
- Çalışmanın bittiği yer
- Etkinliğin başladığı yer
- Etkinliğin bittiği yer
- Bireysel etkinlik
- Grup etkinliği
- Rehberli etkinlik
- Etkinliğin süresi
- Sonraki sayfada devam eden çalışma
- Önceki sayfadan devam eden çalışma
- Ders öncesi hazırlık gerektiren çalışma

as	: aleyhisselam	MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
cc	: cellecelalüh	sav	: Sallallahü aleyhi ve sellem
çev.	: çeviren	TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
ed.	: editör	thk.	: tahkik eden
Hz.	: Hazreti	ts.	: tarihsiz
ra	: radıyallahüanh	vd.	: ve diğerleri

Kitap genelinde

- kısaltmalarda Türk Dil Kurumunun "Kısaltmalar Dizini",
- konu ve öğrenme çıktıları ele alınırken Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Peygamberimizin Hayatı Dersi (5, 6, 7 ve 8. sınıflar) Öğretim Programı,
- kavramlar, ayet ve sure isimlerinin yazımında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kavramları Yazım Kılavuzu,
- ayet meallerinde Diyanet İşleri Başkanlığına ait yayınlar kullanılmıştır.

1. ÜNİTE

GENÇLİK YILLARINDA PEYGAMBERİMİZ

1.1. Ahlaki Özellikleri
1.2. Vahyin Gelişi

▶ Bu ünitedeki anahtar kavramlar

- **emin**
- **risalet**
- **Hilfülfudul**
- **tefekkür**

▶ **Bu ünitede sizlerden**

- Peygamberimizin gençlik yıllarındaki ahlaki olgunluğunu idrak edebilmeniz,
- Peygamberimizin Hira'daki tefekkür sürecini çözümleyebilmeniz

beklenmektedir.

Ünite Dosyası

Ünite Sunusu

Üniteye Başlarken

Hz. Muhammed (sav), güvenilir ve doğru sözlü biri olarak tanınırdı. İnsanlar, bir anlaşmazlık durumunda onun hakemliğine başvurur ve verdiği kararlara herkes razı olurdu. Kendisine duydukları güvenden dolayı ihtiyaç hâlinde kıymetli eşyalarını ona emanet ederlerdi.

"Müslüman, diğer Müslümanların elinden ve dilinden güvende olduğu kimsedir. Mümin de insanların canları ve mallarını kendisine karşı emniyette bildikleri kişidir."

(Tirmizi, "İman", 12)

Hz. Peygamberin ahlaki özelliklerini günlük yaşantınızda nasıl uygulayabilirsiniz? Düşüncelerinizi açıklayınız.

1.1. Ahlaki Özellikleri

Konuya Başlarken

Aşağıda verilen soruları cevaplayınız.

1. **Hz. Peygamber gençlik yıllarında sahip olduğu hangi özellikleri biliyorsunuz? Yazınız.**

2. **Bir insanın gençlik dönemindeki davranışları, ilerideki hayatını nasıl etkiler?**

3. **Hz. Peygamber'in gençlik özelliklerinden hangisini kendinize örnek almak isterdiniz? Neden?**

Mekke'de doğan Sevgili Peygamberimiz gençlik yıllarını amcasının yanında geçirmiştir.[1] Bu dönemde Mekke'nin geçim kaynaklarından olan ticaretle ilgilenmiş ve amcası Ebu Talib'le bazen farklı şehir ve ülkelere gitmiştir.[2]

Hz. Muhammed (sav), ahlakının güzelliğiyle çocukluk ve gençlik yıllarında çevresindekilerin dikkatini çekmiştir. Küçüklere sevgiyle yaklaşmış, büyüklere ise hürmet göstermiştir. Yardıma ihtiyacı olana destek olmak için elinden geleni yapmıştır. Mekkeliler, ihtiyaç duymaları hâlinde kendisine kıymetli eşyalarını emanet etmiştir. Hz. Muhammed (sav) de emanete sahip çıkmış, onları sahiplerine eksiksiz bir şekilde teslim etmiştir. Bu sebeple "güvenilir" anlamına gelen **"Emin"** sıfatıyla tanınmış ve "Muhammedülemin (Güvenilir Muhammed)" olarak anılmıştır.[3] Her zaman adil, çalışkan ve yardımsever olmuş; insanlara bu yönleriyle de örnek olmuştur.

emin
Kendisine güvenilen, sözünde duran kimse.
(Sürmeli vd., "emin", 72)

1. Etkinlik

25 dk.

Adı	*Peygamber Efendimiz'in Örnek Ahlakı*
Amaç	*Peygamberimizin gençlik yıllarındaki ahlaki olgunluğunu idrak edebilme*

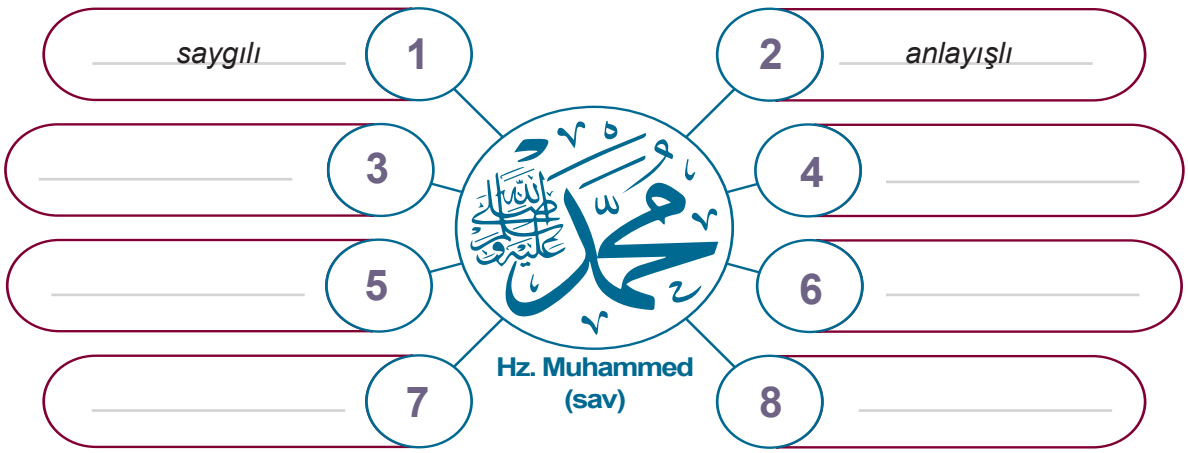
Yönerge: *Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği tamamlayınız.*

Ön Hazırlık

1. *Peygamber Efendimiz'in gençlik yıllarındaki ahlaki özelliklerini yansıtan örnek olayları güvenilir kaynaklardan (DİB ve MEB) araştırınız.*

Sınıf içi Uygulama

2. *Bulduğunuz örnek olayları sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.*
3. *Sınıfça olaylar üzerinde tartışarak Sevgili Peygamberimizin o olayda gösterdiği ahlaki özelliği tespit ediniz.*
4. *Tespit ettiğiniz ahlaki özellikleri boş kutucuklara yazınız.*

Değerlendirme: *Etkinlikten hareketle verilen soruları cevaplayınız.*

Sevgili Peygamberimizin gençlik yıllarındaki ahlaki özelliklerinden sizi en çok etkileyen hangisidir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

Bu ahlaki özellikleri kendi hayatınızda nasıl uygulayabilirsiniz? Örneklerle açıklayınız.

Etkinlikte öğrendiğiniz en önemli bilgi nedir? Açıklayınız.

Hz. Peygamber'in ahlaki özellikleriyle ilgili etkileşimli içeriğe karekodu kullanarak ulaşabilirsiniz.

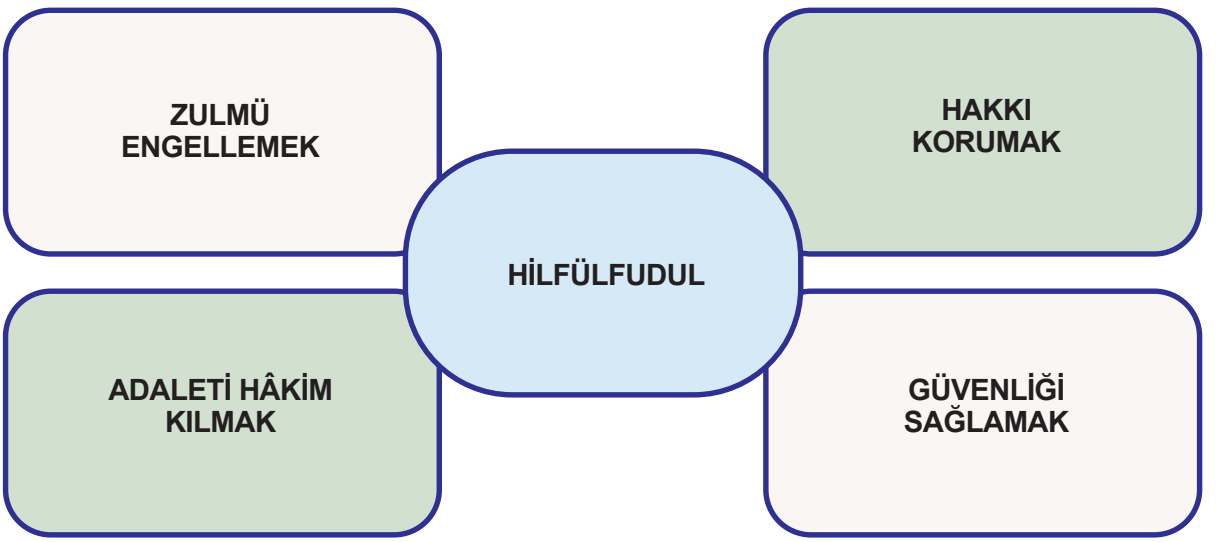
Ticari ve dinî açıdan önemli bir şehir olan Mekke'de İslam'dan önce birçok olumsuz olay yaşanmıştır. Bazı insanlar, kendilerinden güçsüz gördüğü kişilere kötü davranmıştır. Kadınlara ve kız çocuklarına gereken değer verilmemiştir. Bu dönemde insanlar kendi elleriyle yaptıkları putlara taparak tevhit inancından uzaklaşmıştır *(Görsel 1.1)*. Ayrıca kabile savaşları, kan davası, kumar ve falcılık da yaygındı. Ahlaki olmayan davranışların görüldüğü ve haksızlıkların yaşandığı bu sürece "Cahiliye Dönemi" denilmiştir.[4] Hz. Muhammed (sav), Cahiliye Dönemi'ndeki insanların kötü ahlak anlayışını benimsememiştir. O, insanların mutlu ve huzurlu olmasını amaçlayan bir ahlak anlayışına sahipti. Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de Hz. Peygamber'in ahlakı için **"Sen elbette üstün bir ahlâka sahipsin."**[5] buyurmuştur.

Cahiliye Dönemi'ndeki haksızlıklar Hz. Muhammed'i (sav) üzmekteydi. Yaşanan bu olumsuzluklardan rahatsız olan sadece Hz. Peygamber değildi. Yapılan haksızlık ve zulümden rahatsız olan bazı kimseler, Abdullah bin Cüdan'ın evinde toplanmışlardır. Toplantıya birçok kabileden kişiler katılmıştır. Haşimoğulları'na öncülük edenler arasında ise Zübeyr bin Abdülmuttalib ve Hz. Muhammed (sav) de vardı. Burada zulüm ve haksızlıkları önlemek için yemin edilmiş ve gönüllü kişilerden oluşan bir grubun olmasına yönelik kararlar alınmıştır. Bu toplantıda dili, dini ve ırkı ne olursa olsun haksızlığa uğrayanların haklarının savunulacağına dair **Hilfülfudul** adıyla bilinen antlaşma yapılmıştır. Bu antlaşmaya katılan topluluğa "Erdemliler Cemiyeti" denmiştir.[6]

Hilfülfudul
MS 580'li yıllarda Arap kabileleri arasında süregelen savaşlar sonucunda ortaya çıkan anarşi ortamında, can ve mal güvenliğinin sağlanması, zayıf ve güçsüzlerin korunması, zulmün önlenmesi gibi amaçlarla, toplumda sözü geçen, saygın ve iyi niyetli kişilerin önderliğinde kurulan ve Hz. Peygamber'in de üye olduğu barış cemiyeti.
(Sürmeli vd,. "Hilfulfudul", 139)

Bir Hadis

Peygamber Efendimiz, Hilfülfudul hakkında şöyle buyurmuştur: "Abdullah bin Cüdan'ın evinde yapılan bir antlaşmada hazır bulundum. O, benim için en kıymetli dünya mallarından bile daha değerlidir. Eğer İslam döneminde de böyle bir antlaşmaya çağrılsaydım mutlaka katılırdım."
(İbni Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, 2/293)

Bilgi Görseli 1.1
Hilfülfudul'un genel amaçları

Hz. Muhammed (sav), toplumda huzurlu bir ortamın olması için karşılaştığı sorunlara çözümler üretmeye çalışmış, insanlara bu doğrultuda tavsiyelerde bulunmuştur. Genç yaşında Hilfülfudul'a katılması bu duruma örnek gösterilebilir. Hz. Muhammed (sav), her konuda olduğu gibi ticari işlerin sorumluluğunu yerine getirirken de çevresindekilere güven vermiştir.[7]

Abdullah bin Ebu Hamsa (ra), Hz. Muhammed'le (sav) yaşadığı bir olayı şu şekilde anlatmıştır: "Hz. Muhammed (sav) gençlik döneminde yken onunla alışveriş yapmıştım. O, henüz peygamber olarak görevlendirilmemişti. Kendisine borçlandım ve biraz beklerse borcumu hemen getireceğimi söyleyerek yanından ayrıldım. Fakat verdiğim sözü unutmuştum. Üç gün sonra verdiğim sözü hatırlayıp konuştuğumuz yere geldiğimde onu aynı yerde beklerken buldum. Resulullah bana sadece şunu demekle yetindi: *"Ey delikanlı! Bana zahmet verdin, seni bunca zamandır burada bekliyorum."*[8] Bu olaydan da anlaşıldığı gibi Hz. Muhammed (sav) gençliğinde de vefalı, dürüst ve anlayışlı biriydi. Aynı zamanda kavmindeki en faziletli, ahlakı en güzel, insanlarla iletişimi en iyi olan, en doğru sözlü ve emanetlerin verildiği en güvenilir kişi olmuştur.[9]

2. Etkinlik

20 dk.

Adı	*Toplumsal Hayatta Sorumluluk Alıyorum*
Amaç	*Peygamberimizin gençlik yıllarındaki ahlaki özellikleriyle ilgili çıkarımları değerlendirebilme*

Yönerge: *Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği tamamlayınız.*

1. *Toplumda karşılaştığınız zorlu bir problem belirleyiniz, problemin çözümüyle ilgili sosyal sorumluluk projesi tasarlayınız.*
2. *Proje aşamalarıyla ilgili bilgileri, istenilen alanlara yazınız ve sunumunuzu sınıfta gerçekleştiriniz.*

NOT: *Karekodda yer alan kontrol listesinde tasarladığınız proje değerlendirilirken kullanılacak ölçütler yer almaktadır. Projenizi tasarlamadan önce ölçütleri mutlaka inceleyiniz.*

Proje Adı:

Problem:

Amaç:

Çözüm Önerileri:

Değerlendirme: *Projeniz karekodda yer alan kontrol listesi ile değerlendirilecektir.*

Hz. Muhammed (sav), ticaretle uğraşırken de dürüst, adil ve çalışkan olmaya dikkat etmiştir. Ondaki bu güzel özellikler kısa sürede fark edilmiştir. Mekke halkının birçoğu Hz. Peygamber'le iş yapmak istemiştir. Hz. Hatice de onlardan biriydi.[10]

Görsel 1.2
Hz. Muhammed (sav), Hz. Hatice'nin ticaret kervanını yönetmiştir (Temsilî).

Hz. Hatice; dürüst, adaletli, zeki, iffetli ve başarılı biriydi. İş hayatı ve sosyal ilişkilerinde ahlakının güzelliğiyle bilinmiştir. O, tertemiz kadın anlamına gelen "tahire" olarak anılmıştır.[11]

Hz. Peygamber'in ahlaki mirasının insanlık üzerindeki etkisiyle ilgili içeriğe karekodu kullanarak ulaşabilirsiniz.

Hz. Hatice, Hz. Muhammed'e (sav) ticaret kervanının sorumluluğunu vermiştir *(Görsel 1.2)*. Bu yolculukta ona eşlik etmesi için yardımcısı Meysere'yi görevlendirmiştir. Meysere, Mekke'ye döndükten sonra Hz. Hatice'ye Hz. Muhammed'in (sav) ahlakından övgüyle bahsetmiştir. Hz. Hatice bu üstün özelliklerden oldukça etkilenmiş, bunun üzerine bir arkadaşı aracılığıyla ona evlilik teklifinde bulunmuştur. Hz. Muhammed (sav), bu teklifi memnuniyetle kabul ederek Hz. Hatice ile evlenmiştir.[12]

Hz. Muhammed (sav) ile Hz. Hatice'nin sevgi, saygı ve güvene dayalı evliliği Müslümanlara örnek olmuştur. Onlar sadece iyi günlerinde değil zor günlerinde de birlikte hareket etmişlerdir. Hz. Muhammed'e (sav) peygamberlik geldiğinde bunu anlattığı ilk kişi Hz. Hatice'ydi. Mekkeli müşrikler Hz. Peygamber'e karşı çıktığında Hz. Hatice, bütün servetini kaybetmeyi göze alarak onun arkasında durmuştur. Resullulah, Hz. Hatice'nin vefatından yıllar sonra dahi şöyle demiştir: "*Allah bana Hatice'den daha hayırlısını vermedi. Halk bana inanmazken o inandı. Herkes bana yalancı derken o doğru söylediğimi kabul etti. Kimse bana bir şey vermezken o beni malıyla destekledi ve Cenab-ı Hak bana ondan çocuklar ihsan etti.*"[13]

Sevgili Peygamberimiz, ilk eşi Hz. Hatice'nin vefatından sonra Hicret'in yedinci yılında Hz. Mariye'den İbrahim ismini verdiği bir oğlu olmuştur. Fakat İbrahim henüz bebekken vefat etmiştir.
(İbni Esir, *el-Kâmil fi't-Tarih*, 2/142)

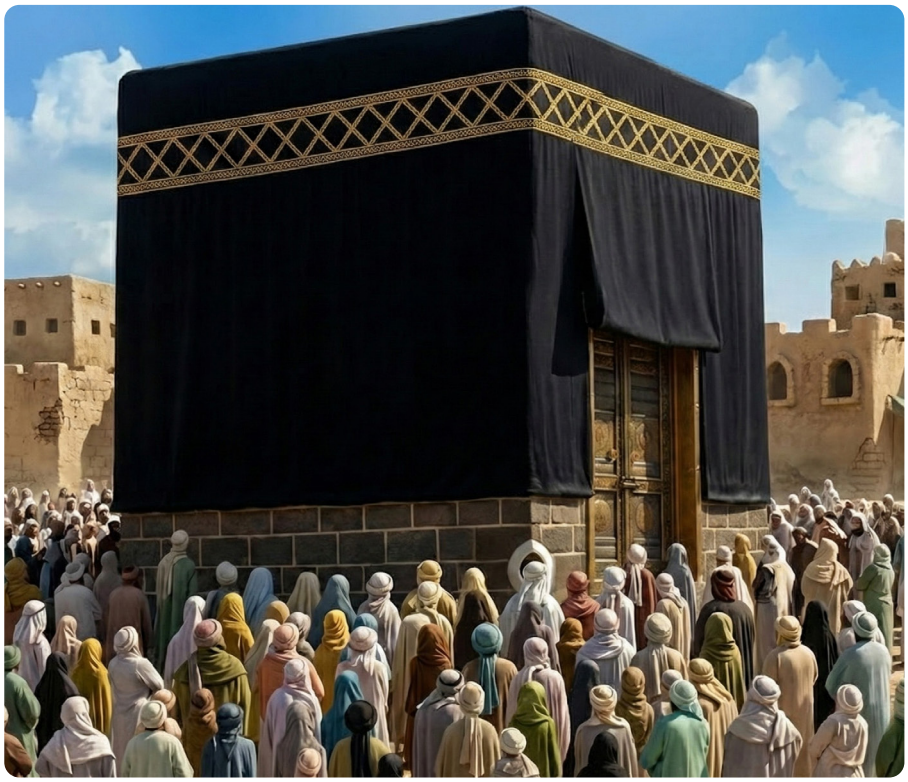
Hz. Muhammed (sav) ve Hz. Hatice'nin evliliğinden altı çocukları olmuştur. İlk erkek çocuğunun ismi Kasım olduğu için Hz. Muhammed (sav), Ebülkasım (Kasım'ın babası) künyesiyle anılmıştır. Diğer oğlunun ismi ise Abdullah'tı. Kasım ve Abdullah çok küçük yaşlarda vefat etmiştir. Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin dört tane kızı olmuştur. Kız çocuklarının aşağılandığı o dönemde Hz. Muhammed (sav), ilk kızına "babasının süsü" anlamına gelen Zeyneb ismini vermiştir. Daha sonra Rukiye ve Ümmü Gülsüm dünyaya gelmiştir. Dünyaya en son gelen kızı ise Fatıma'ydı.[14]

Cahiliye Dönemi'nde kız çocuklarına karşı adaletsiz davranışlar yaygındı. Böyle bir dönemde Hz. Muhammed (sav), kızlarına büyük değer vermiştir. Sevgili Peygamberimiz, Hz. Ali ile evlenen kızı Fatıma'yı (ra) özlediğinde onu ziyaret etmiş; sıkıntılarını dinlemiş ve ona tavsiyelerde bulunmuştur.[15] Kızlarına karşı güzel davranan Peygamber Efendimiz, müminleri çocuklarına karşı adaletli ve şefkatli olmaya teşvik etmiştir.

Bir sahabi servetinin bir kısmını oğullarından birine bağışlayınca eşi, bu duruma Resulullah şahit olmadan razı olmayacağını söyledi. Bunun üzerine sahabi Hz. Peygamber'in yanına gelerek onu şahit tutmak istedi. Sevgili Peygamberimiz *"Bunu çocuklarının hepsine de yaptın mı?"* dedi. Sahabi "Hayır." dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber "*Allah'tan sakının ve çocuklarınız arasında adaletli olun."*[16] buyurmuştur.

Kâbe çok sevilen ve saygı duyulan kutsal bir mabettir *(Görsel 1.3)*. Bu mabet, zaman içerisinde yıpranmış depremlerden ve su baskınlarından zarar görmüştü. Bunun üzerine Mekkeliler Kâbe'yi onarmak istediler. Böyle bir onarım için Kâbe'nin bazı yerlerini yıkmaları sonra da o kısımları daha sağlam bir şekilde inşa etmeleri gerekiyordu.[17]

Mekkeli aileler Kâbe'yi onarmaya başladılar. Bu mabedin duvarlarını büyük bir özenle ördüler. Hacerülesved taşını yerleştirmenin sırası gelmişti. Bu taş, Kâbe'yi tavaf etmek için başlangıç noktası kabul ediliyordu. Onu yerleştirmek çok şerefli bir görev olduğu için Mekke'nin önde gelen aileleri söz konusu şerefin kendilerine ait olmasını istiyorlardı. Çok geçmeden aralarında tartışma çıktı. Bu tartışma onları kavga edecek hâle getirdi. İçlerinden en yaşlı olanı "Ey Kureyş halkı! Aranızda anlaşamadığınız bu işte, mescidin şu kapısından ilk girecek olanı, aranızda hakem yapınız! Aranızdaki anlaşmazlığı o çözsün." teklifinde bulundu. Bunun üzerine aileler, kapıdan girecek olan ilk kişiyi beklemeye başladılar.[18]

◀***Görsel 1.3***
Kâbe, her zaman büyük bir saygı görmüştür (Temsilî).

İşaret ettikleri yönden Hz. Muhammed (sav) geliyordu. Onu gören herkes çok memnun oldu ve rahatladı. Çünkü Hz. Muhammed'in (sav) ne kadar adaletli ve güvenilir biri olduğunu biliyorlardı. Durumu ona anlattılar. Hz. Muhammed (sav), hakemlik yapmayı kabul etti ve yere üzerindeki hırkayı serdi. Hacerülesved taşını onun ortasına koydu. Her ailenin önde gelen bir büyüğünün hırkanın kenarlarından tutmasını istedi. Kâbe'nin köşesindeki yerine kadar kaldırdıkları Hacerülesved'i Hz. Peygamber, mübarek elleriyle aldı ve oraya yerleştirdi. Böylece bu şerefli görevi Mekke'nin önde gelen aileleri hep birlikte yerine getirdi. Aralarındaki tartışma da sona erdi.[19] İnsanların ona neden bu kadar çok güvendiği bir kez daha anlaşılmış oldu. Hz. Muhammed'in (sav) insanlar arasında uzlaşma sağladığı bu olay, daha sonra "Kâbe Hakemliği" ismiyle anılmıştır.[20]

Hz. Peygamber'in ahlaki özelliklerinin Kâbe Hakemliği'ne etkisi nasıl olmuştur?

3. Etkinlik

20dk.

Adı	*Ahlaki Özelliklerin Toplumsal Rollere Yansıması*
Amaç	*Peygamberimizin gençlik yıllarındaki ahlaki özellikleriyle ilgili çıkarımları değerlendirebilme*

Yönerge: *Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği tamamlayınız.*

1. *Hz. Peygamber'in gençlik dönemini (Emin sıfatıyla tanınması, Hilfülfudul'a katılması, ticaretteki dürüstlüğü vb.) ve bu dönemde yaşanan olayların onun aile hayatını ve toplum içindeki konumunu nasıl etkilediğini düşününüz.*
2. *Sıra arkadaşınızla grup oluşturunuz ve konu ile ilgili çıkarımlarda bulununuz.*
3. *Başka bir grupla birleşerek dörder kişilik bir grup oluşturunuz. Grup olarak ortak bir sonuca varınız.*
4. *Grup sözcüsü seçiniz ve ulaştığınız sonuçları sözcünüz aracılığıyla diğer gruplarla paylaşınız.*
5. *Edindiğiniz bilgileri o dönemin toplumsal özellikleri ile ilişkilendirerek kısa bir yansıtıcı paragraf yazınız.*

Değerlendirme

Peygamber Efendimiz'in gençlik dönemindeki ahlaki özelliklerini anlatan bir slogan yazınız.

4. Etkinlik

20 dk.

Adı	*Tarihî Günlük*
Amaç	*Peygamberimizin gençlik yıllarındaki ahlaki özellikleriyle ilgili çıkarımları değerlendirebilme*

Yönerge: *Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği tamamlayınız.*

1. *Kâbe Hakemliği olayına şahit olduğunuzu düşününüz.*
2. *Olay sırasında neler gördüğünüzü, orada bulunan insanların duygularını (öfke, gerginlik, güven, sevinç vb.), Hz. Muhammed'in (sav) önerisini duyunca ne hissettiğinizi ve bu olaydan hangi dersleri çıkardığınızı içeren tarihî bir günlük yazınız.*

Değerlendirme: *Etkinlikten hareketle aşağıda verilen cümleleri tamamlayınız.*

Hz. Peygamber'in adil tutumunun günümüz için anlamı

Hz. Muhammed (sav), insanların birbirlerine zarar vermelerini istememiştir. Tartışan insanları gördüğünde onları uzlaştırmış, insanlar arasında hakemlik yapmıştır. Bu hakemliği adil bir şekilde yerine getirerek güvenilir olduğunu ispatlamıştır. Nitekim Sevgili Peygamberimiz, hayatı boyunca tüm kötülüklerden sakınmış ve insanların da kötülüklerden uzak durmaları için çabalamıştır. Onların hem kendilerine hem de diğer insanlara faydalı olmalarını istemiştir.

Kontrol Noktası

Metni okuyunuz ve metinden hareketle soruları cevaplayınız.

Basketbol Takımı

Yıldızlar Ortaokulu öğrencilerinin oluşturduğu basketbol takımı oldukça başarılıydı. İl derecesi yapan takım, Türkiye turnuvalarına hazırlanıyordu. Takım oyuncularından biri, takımdaki iki oyuncuya zorbalık yapmaya başladı. Zorbalığa uğrayan oyuncuların kalbi kırılıyordu. Takımdaki diğer oyuncular ise buna müdahale etmiyor, yapılan zorbalık karşısında sessiz kalıyorlardı. Bu durum yapılan haksızlıkların takım oyuncuları arasında yaygınlaşmasına sebep oldu. Bu ortamdan etkilenen oyuncuların motivasyonları düştü. Hatta bazı öğrenciler takımdan ayrılma kararı aldı. Ayrılan öğrencilerin yerine gelen öğrenciler ise takıma ayak uyduramadılar. Turnuva günü geldiğinde takım çok düşük bir performans sergilediği için ilk turda elendi.

(Kitap için yazar tarafından oluşturulmuştur.)

1. *Hz. Peygamber'in liderliğini örnek alan bir takım kaptanı olsaydınız yaşanan problem için çözümünüz ne olurdu?*

2. *Takım arkadaşlarınıza, iletişim kurarken insanlara nasıl davranmaları gerektiğiyle ilgili hangi önerilerde bulunurdunuz?*

Performans Görevi

35 dk.

Görev	*Hz. Peygamber'in gençlik yılları ile ilgili tarih şeridi hazırlama*
Amaç	*Peygamberimizin gençlik yıllarındaki ahlaki olgunluğunu idrak edebilme*
Ürün	*Tarih şeridi*
Değerlendirme Ölçütleri	*Öz değerlendirme formu ve dereceli puanlama anahtarı*

Yönerge: *Uygulama adımlarını takip ederek performans görevini tamamlayınız.*

Ön Hazırlık

1. *Hz. Peygamber'in gençlik yıllarında yaşadığı önemli olayları güvenilir kaynaklardan (DİB ve MEB Yayınları) araştırınız.*

Sınıf içi Uygulama

2. *Elde ettiğiniz bilgilerden faydalanarak bir karton üzerine tarih şeridi oluşturunuz.*
3. *Oluşturduğunuz tarih şeridindeki olayları kısaca açıklayınız.*
4. *Hazırladığınız tarih şeridini arkadaşlarınıza sunarak sınıf panosunda sergileyiniz.*

Değerlendirme: *Yapılan çalışma, karekodda yer alan öz değerlendirme formu ve dereceli puanlama anahtarı ile değerlendirilecektir.*

1.2. Vahyin Gelişi

Konuya Başlarken

Bir Ayet

"Onlara, 'Allah'ın indirdiğine uyun' denildiğinde, 'Hayır, atalarımızdan gördüğümüze uyarız' dediler. Ya atalarının aklı bir şeye ermemiş, doğru yolu bulamamışlarsa! İnkârcılara seslenenin durumu, bağırıp çağırmadan başka bir şey işitmeyen hayvana haykıran çobanın durumuna benzer. Onlar sağır, dilsiz ve kördürler; çünkü onlar düşünmezler."

(Bakara suresi 170-171. ayetler)

1. **Ayete göre inanmayanların inkar etme gerekçeleri nelerdir? Açıklayınız.**
2. **Ayetin anlamından yola çıkarak doğru bilgi, inanç ve ahlaka ulaşmada nasıl davranılmalıdır? Düşüncelerinizi paylaşınız.**

Mekke'de halkın çoğunluğu putlara tapıyordu. Öte yandan hanif olarak isimlendirilen kişiler de vardı. Hanifler; putlara tapmayan, Hz. İbrahim'in tebliğ ettiği dine tabi olan, tevhit inancına sahip insanlardı. Bunlar kötülüklerden, günahlardan uzak durmaya çalışan kimselerdi.[21]

Mekke halkı kabileler hâlinde yaşıyordu. Kabileye bağlılık onlar için çok önemliydi. Bu bağlılık, kabile üyelerinin soy üstünlüğünden dolayı haksız olsalar bile birbirlerini korumalarına neden oluyordu. Kan davaları uzun süre devam etmişti. Soyca ve sayıca güçlü olanın haklı kabul edildiği Mekke'de zayıf görülen kadınlar, kız çocukları, yaşlılar ve köleler haksızlığa uğruyordu. Bu şartlar, zulme uğrayanların çaresizliğini her geçen gün artırıyordu. Hz. Muhammed (sav), insanların barış ve huzur içinde yaşamalarını istediği için bu durum karşısında büyük üzüntü duyuyordu. Ancak içinde bulunduğu koşullar, zor durumda olan insanlara ulaşmasını ve yardım etmesini güçleştiriyordu.

Tefekkür süreciyle ilgili etkileşimli içeriğe karekodu kullanarak ulaşabilirsiniz.

Putlara tapmanın akıl dışı olduğunu fark eden Hz. Muhammed (sav), yaşanan sorunlara nasıl bir çözüm bulunabileceğini düşünüyordu. Toplumdaki yanlış davranışlardan uzak kalmak ve bu sorunlar üzerine düşünmek için Nur Dağı'ndaki Hira Mağarası'na gidiyor, günlerce orada **tefekkür** ediyordu. Hz. Hatice de ona destek olmak amacıyla zaman zaman Hira'ya gidiyordu. Hz. Muhammed (sav), Hira'da bulunduğu dönemlerde olağan dışı bazı durumlar yaşamaya başladı. Gece gördüğü rüyalar gündüz gerçekleşiyor, bazen kendisine selam verildiğini işitiyordu. Etrafına baktığında ise ağaçlardan ve taşlardan başka bir şey göremiyordu.[22] Hz. Muhammed'in (sav) yaşadığı bu olaylar, onu daha derin düşünmeye yöneltti. Bu süreç sadece bir yalnız kalma değil anlamaya ve doğruyu bulmaya yönelik bir düşünme süreciydi. Böylece Yüce Allah, Hz. Muhammed'i (sav) topluma yol gösterecek bir rehber olmaya hazırlıyordu.

tefekkür
Düşünme, derin düşünme, fikir yürütme, kavramaya çalışma, kafa yorma.
(Sürmeli vd., "tefekkür", 356)

5. Etkinlik

15 dk.

Adı	*Mektuptaki Sorular*
Amaç	*Hz. Peygamber'in Hira'daki tefekkür sürecini çözümleyebilme*

Yönerge: *Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği tamamlayınız.*

Ön Hazırlık

1. *Hz. Peygamber'in peygamberlik öncesindeki hayatı, Mekke toplumunun özellikleri ve Hira Mağarası hakkında güvenilir kaynaklardan araştırma yapınız.*

Sınıf İçi Uygulama

2. *Zarfların içindeki soruları okuyunuz ve sorular hakkındaki düşüncelerinizi boş bırakılan alanlara yazınız.*
3. *Cevaplarınızı arkadaşlarınızla paylaşınız. Farklı görüşleri değerlendirerek çıkarımlarınızı gözden geçiriniz.*

Hz. Peygamber'i Hira'da tefekküre yönelten sebepler nelerdir?

Hz. Peygamber'i Hira'da tefekküre yönelten sebepler tefekkür sürecini nasıl etkilemiştir?

Hz. Peygamber, tefekkür sürecinde Hira'da neler yaşamıştır?

Değerlendirme: *Etkinlikten hareketle aşağıda verilen cümleyi tamamlayınız.*

Hz. Peygamber'in Hira'daki tefekkür süreci, onun manevi olgunlaşmasına katkı sağlamıştır. Çünkü

610 yılının Ramazan ayı ve Kadir Gecesi'ydi. Hz. Muhammed (sav), Hira'da tefekkür ediyordu. O esnada bir sesle sarsıldı. O zamana kadar hiç görmediği, bilmediği bir varlık ona sesleniyordu. Bu varlık, Allah'ın (cc) mesajını peygamberlere ileten Cebrail'den (as) başkası değildi.

Cebrail (as), ona **"Oku!"** diyordu *(Görsel 1.4)*. Hz. Muhammed (sav) hem vahiy meleğini ilk defa gördüğü hem de böyle bir emri ilk defa duyduğu için heyecanlandı ve tedirgin oldu. Vahiy meleğine *"Ben okuma bilmem."* diye cevap verdi. Cebrail (as), Hz. Muhammed'i (sav) sıkıca tutup bıraktı ve emri tekrarladı. Hz. Muhammed (sav) *"Ben okuma bilmem."* cevabını yineledi. Bu konuşma üç defa tekrarlandı. Cebrail (as), aynı cevabı alınca sözlerine kendisi devam etti ve Alak suresinin ilk beş ayetini okudu:

"Yaratan rabbinin adıyla oku! O, insanı alaktan (asılıp tutunan zigottan) yaratmıştır. Oku! Kalemle (yazmayı) öğreten, (böylece) insana bilmediğini bildiren rabbin sonsuz kerem sahibidir."[23]

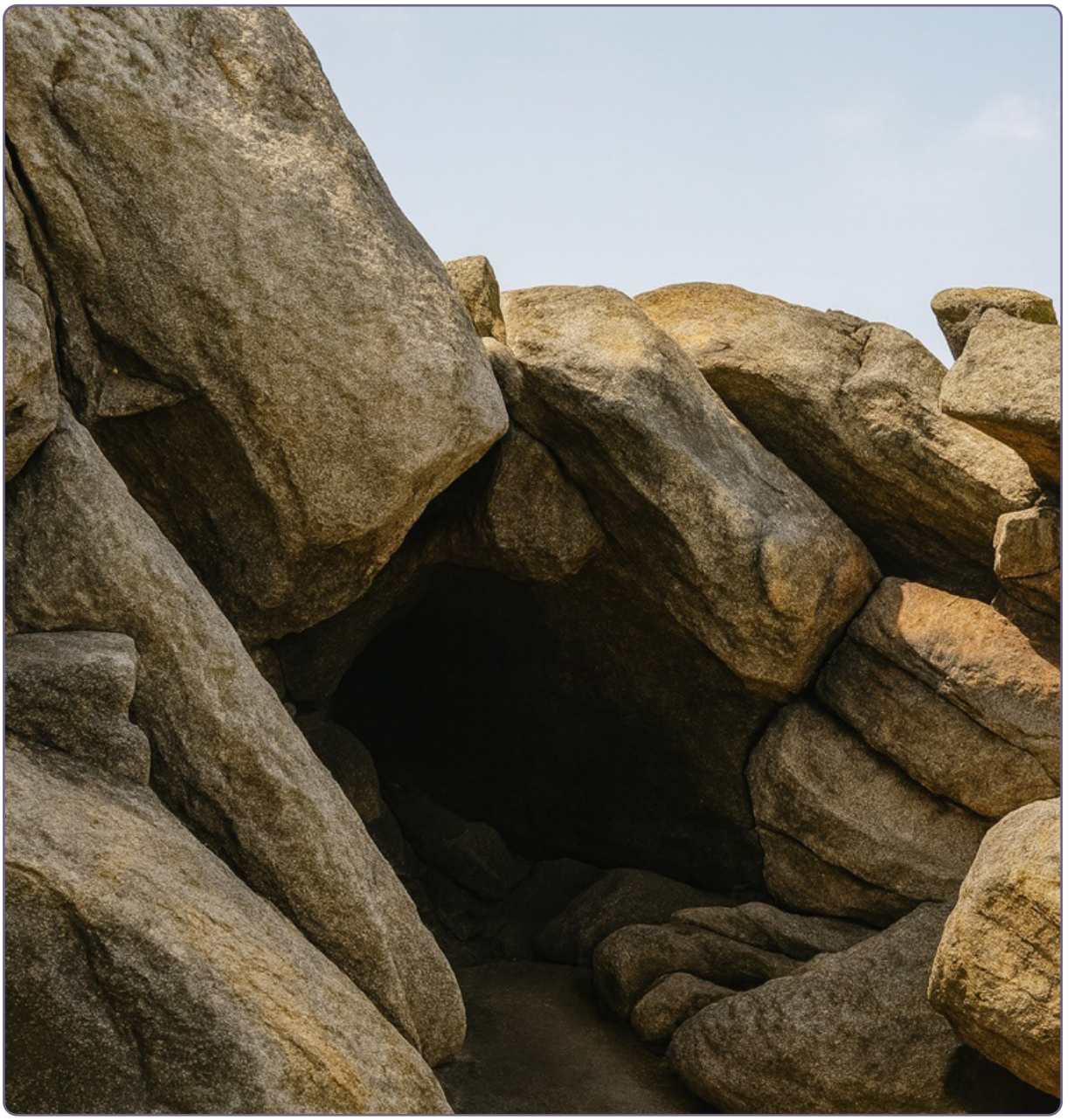
Hz. Muhammed (sav), yaşadığı olayın şaşkınlığı ve heyecanıyla oradan ayrılmak istedi fakat Cebrail'in (as) söylemek istedikleri bitmemişti. Ona "Sen, Allah'ın peygamberisin. Ben de Cebrail'im. Allah'ın emir ve yasaklarını sana getirmekle emrolundum." dedi.[24] Böylece Hz. Muhammed'in (sav) **risalet** görevi başlamış oldu.

risalet
Allah'ın gönderdiği vahiyleri, emir ve yasakları alıp insanlara dinin gerçeklerini duyurma; söz, tutum ve davranışlarıyla açıklama makamı olan peygamberlik, nübüvvet.
(Sürmeli vd., "risalet", 287)

Hz. Muhammed (sav), ilk vahyi aldıktan sonra heyecan ve endişe içerisinde Hz. Hatice'nin yanına gitti. Eşi, kendisine ne olduğunu sordu ve Sevgili Peygamberimizin tedirginliğini gidermek için onu teselli etti. Daha sonra Hz. Hatice, Hz. Muhammed'in (sav) başından geçen olayın ne olduğunu anlayabilmek için onu, Tevrat ve İncil'i iyi bilen kendi amcasının oğlu Varaka bin Nevfel'e götürdü. Çünkü Varaka, bu tür olayları yorumlayabilecek bilgi ve birikime sahipti. Varaka, Hz. Peygamber'e vahyi getirenin Cebrail (as) isimli melek olduğunu söyledi. Bu yaşananların Hz. Muhammed'e (sav) peygamberlik görevi verildiğinin bir işareti olduğunu belirtti. Ardından ona "(...) Seni yalanlayacaklar, sana savaş açıp bu şehirden çıkaracaklar. Şayet o günlere ulaşırsam mutlaka sana yardımcı olacağım." dedi.[25] Varaka'nın bu sözleri üzerine Peygamber Efendimiz, birçok zorlukla karşılaşacağını anlamış buna rağmen azim ve kararlılıkla peygamberlik görevini yerine getirmeye başlamıştır.

Görsel 1.4
İslam'ın ilk emri "Oku!"dur.

▲
Görsel 1.5
Hz. Peygamber'e ilk vahiy Hira Mağarası'nda gelmiştir.

Varaka'nın sözleriyle teselli bulan Hz. Muhammed (sav), Cebrail'i (as) tekrar görebilmek ümidiyle Hira'ya sıklıkla gitmeye devam etti *(Görsel 1.5).* Uzun bir müddet vahiy gelmedi. Bu bekleyiş, Hz. Peygamber'i endişelendirdi. O, terk edildiğini düşünmeye başlamışken Cebrail'i (as) ilk karşılaştığı hâliyle gördü. Heyecanlı bir vaziyette eve giden Hz. Peygamber'in karşısına tekrar çıkan Cebrail (as), ona şu ayetleri iletti:[26] **"Ey örtüsüne bürünen! Kalk ve uyar! Sadece rabbinin büyüklüğünü dile getir."**[27] Bu çağrı, risalet görevinin geciktirilmeden toplumsal hayata taşınacağını bildirmekteydi. Hz. Peygamber tebliğe, en yakın çevresinden başlayarak insanları tevhide davet etti. Böylece hazırlık safhasından Davet Dönemi'ne geçilmiş, vahyin eğitici sürekliliği Mekke yıllarının seyrini belirlemiştir.[28]

6. Etkinlik

10 dk.

Adı	Öğrenme Günlüğüm
Amaç	Hz. Peygamber'in Hira'daki tefekkür sürecine dair unsurları açıklayabilme

Yönerge: Öğrenme günlüğünde boş bırakılan yerleri doldurunuz.

Hz. Peygamber'in tefekkür sürecine dair önceden bildiklerim	Hz. Peygamber'in tefekkür sürecine dair yeni öğrendiklerim

Değerlendirme: Etkinlikten hareketle verilen cümleleri tamamlayınız.

Peygamber Efendimiz'in Hira'da tefekkür süreci ile ilgili çıkarımım

Peygamber Efendimiz'e ilk vahyin gelişinin etkileri ile ilgili çıkarımım

Hz. Muhammed (sav), çocukluk yıllarında önce dedesi Abdülmuttalib'in ardından amcası Ebu Talib'in himayesinde büyümüştür. Küçük yaşlardan itibaren ailesiyle ve yakın çevresiyle güçlü bağlar kurmuş, dürüstlüğü ve güvenilirliğiyle tanınmıştır. Sevgili Peygamberimiz, risalet görevine önce ailesi ve yakın arkadaşlarından başlamıştır. İslam'a ilk inananlar arasında eşi Hz. Hatice, kızları Zeyneb (ra), Rukiye (ra), Ümmü Gülsüm (ra), Zeyd bin Harise (ra) ve amcasının oğlu Hz. Ali vardı. Hz. Ebu Bekir, Hz. Peygamber'in ailesinden sonra İslam'ı kabul eden ilk kişiler arasında yer almıştır. Hz. Ebu Bekir aracılığıyla Hz. Osman, Zübeyr bin Avvam (ra), Sad bin Ebu Vakkas (ra) gibi isimler de Müslüman olmuştur. İslam'ı kabul eden ilk Müslümanlar, Cahiliye Dönemi'nin yanlış inanç ve uygulamalarından uzak, güvenilir ve sır saklayabilen kişilerdi.[29]

Hz. Peygamber, insanları İslam'a davet etmek için Erkam bin Ebülerkam'ın (ra) evini uygun bularak kullanmıştır. "Darülerkâm (Erkam'ın evi)" olarak adlandırılan bu ev, Kâbe'ye yakındı ve hac için gelenlerle Mekke müşriklerine fark edilmeden görüşmek için elverişliydi. İlk davet faaliyetlerini burada yürüten Hz. Peygamber, İslam'ı anlatırken hür-köle, zengin-fakir ayrımı yapmadan herkese ulaşmaya çalışmıştır.[30]

Müslümanların sayısının çoğalmasıyla toplumdaki görünürlükleri de artmıştır. Mekke müşrikleri; yanlış inançları, siyasi hâkimiyetleri ve ekonomik menfaatleri için Müslümanları tehdit olarak görmüşlerdir. Onları şiddet ve işkence ile yıldırmaya çalışmışlardır. Bunun üzerine Hz. Peygamber, Müslümanlara Habeşistan'a hicret etmelerini tavsiye etmiştir. Çünkü Mekke çevresindeki kabileler güvenli değildi, diğer bölgelerde de zulüm vardı. Adil bir hükümdarın yönetimindeki Habeşistan en uygun seçimdi. Bu tavsiye, Hz. Peygamber'in durumu iyi değerlendirip stratejik bir karar aldığını da gösteriyordu. Sonuçta Müslümanların bir kısmı 615'te Habeşistan'a hicret etmiştir. Bu, İslam tarihinde gerçekleşen ilk hicret olmuştur. Habeşistan'a yapılan ilk hicrete kadın ve erkeklerden oluşan küçük bir grup katılmıştır. Bir yıl sonra Cafer bin Ebu Talib (ra) liderliğinde daha kalabalık bir grup Habeşistan'a hicret etmiştir[31] (*Görsel 1.6)*.

Görsel 1.6
Müslümanlar, Habeşistan'a deniz yoluyla hicret etmişlerdir (Temsilî).

Mekke müşrikleri 616-619 yılları arasında, Müslümanlar ve Haşimoğulları'na karşı sosyal ilişkileri kesme ve ticari faaliyetleri durdurma kararı almıştır. "Boykot Yılları" olarak bilinen bu üç yıl, Müslümanları yıldırmaya yönelik bir uygulamaydı.[32] Boykot Yılları'ndan bir süre sonra Hz. Peygamber'e destek olan eşi Hz. Hatice ve amcası Ebu Talib yaklaşık bir ay arayla vefat etmiştir. Sevgili Peygamberimiz, çok sevdiği yakınlarının vefatından dolayı derin bir hüzün duymuştur. Bundan dolayı 620 yılına "Hüzün Yılı" ismi verilmiştir.[33]

İslamiyet, putlara tapmayı yasaklamıştır. İnsanlar arasında hüküm verirken adaletli olunmasını istemiştir. İslam'ın bu emirleri Mekkeli müşrikler arasında korku ve paniğe yol açmıştır. Cahiliye Dönemi'ndeki inançlarını, siyasi güçlerini, toplumdaki ayrıcalıklı konumları ile ekonomik menfaatlerini kaybetme korkusu yaşamışlar ve İslam'ın yayılmasını engellemeye çalışmışlardır. Bundan dolayı Müslümanlara baskılar artmış; Hz. Peygamber, çevre şehir ve kabilelere İslam'ı ulaştırmaya ve onlardan destek bulmaya çalışmıştır.

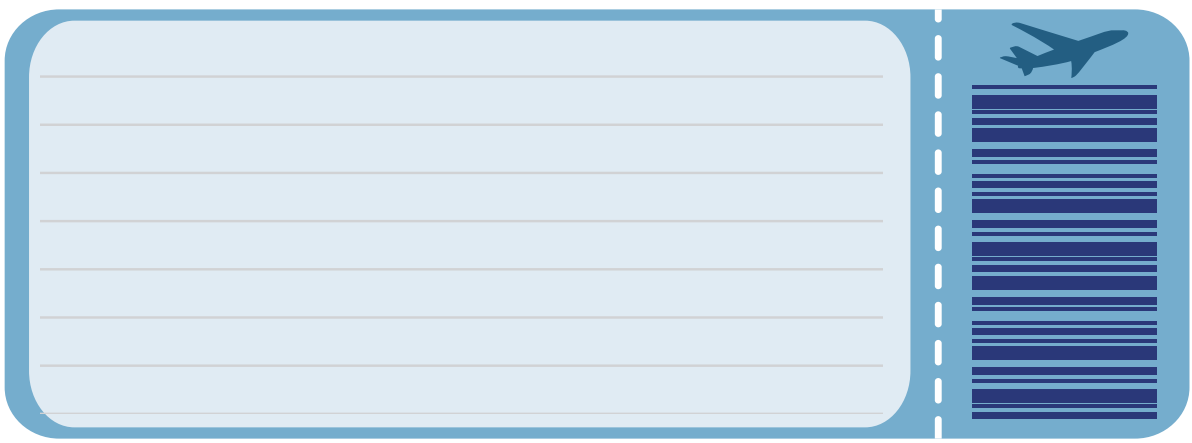
Hz. Peygamber, İslam'ı Mekke dışındaki insanlara da ulaştırmak için Mekke çevresinde kurulan panayırlara gitmiştir. Örneğin farklı şehirlerden gelen birçok insanın katıldığı Ukaz, Mecenne ve Zülmecaz panayırlarında, kabileleri İslam'a davet etmiştir.[34] "Taif Yolculuğu" bu düşünceyle yaptığı önemli bir seyahatti. Hz. Peygamber, Hüzün Yılı'nın ardından hem İslam'a davet etmek hem de moral ve destek bulmak için akrabalarının da olduğu Taif'i seçmiştir. Taiflililer Mekkeli müşriklerle ticari ilişkilerinin kesintiye uğramasından korktukları ve putperestliği bırakmak istemedikleri için Hz. Peygamber'in davetini reddetmişlerdir.[35]

7. Etkinlik

10 dk.

Adı	*Çıkış Bileti*
Amaç	*Hz. Peygamber'in azim ve kararlılığını içselleştirebilme ve yansıtabilme*

Yönerge: *Aşağıdaki çıkış biletine Hz. Muhammed'in (sav) hayatından yola çıkarak zorluklarla başa çıkma konusunda kısa ve etkili bir mesaj yazınız.*

Değerlendirme: *Çıkış biletine yazdıklarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız ve ortak bir sonuç çıkarınız.*

Tarih şeridi içeriğine karekodu kullanarak ulaşabilirsiniz.

Peygamber Efendimiz, her yıl hac mevsiminde Mekke'ye gelen insanlarla görüşerek onlara İslam'ı anlatmıştır. Medineli bir grupla Akabe denilen mevkide buluşmuş, onları İslam'a davet etmiştir (*Görsel 1.7)*. Davete icabet eden Medineli grup Müslüman olmuş, bir yıl sonra aynı yerde buluşma sözü vererek oradan ayrılmıştır. Bir sonraki yıl on iki kişilik bir grup, Hz. Peygamber'le tekrar görüşmeye gelmiş ve belirli konularda ona söz vermiştir. 621'deki bu biate "I. Akabe Biati" denilmiştir. I. Akabe Biati'nden sonra Sevgili Peygamberimiz, Musab bin Umeyr'i (ra) insanlara İslam'ı öğretmesi için Medine'ye göndermiştir. 622'de Medine'den gelen yetmiş beş kişilik kalabalık bir grupla görüşmüştür. Bu görüşmede Medineliler çeşitli konularda Hz. Peygamber'e biat etmişlerdir. Bu biate "II. Akabe Biati" denmiştir. Hz. Peygamber, bu görüşmenin neticesinde Medine'ye hicret etme kararı almıştır.[36]

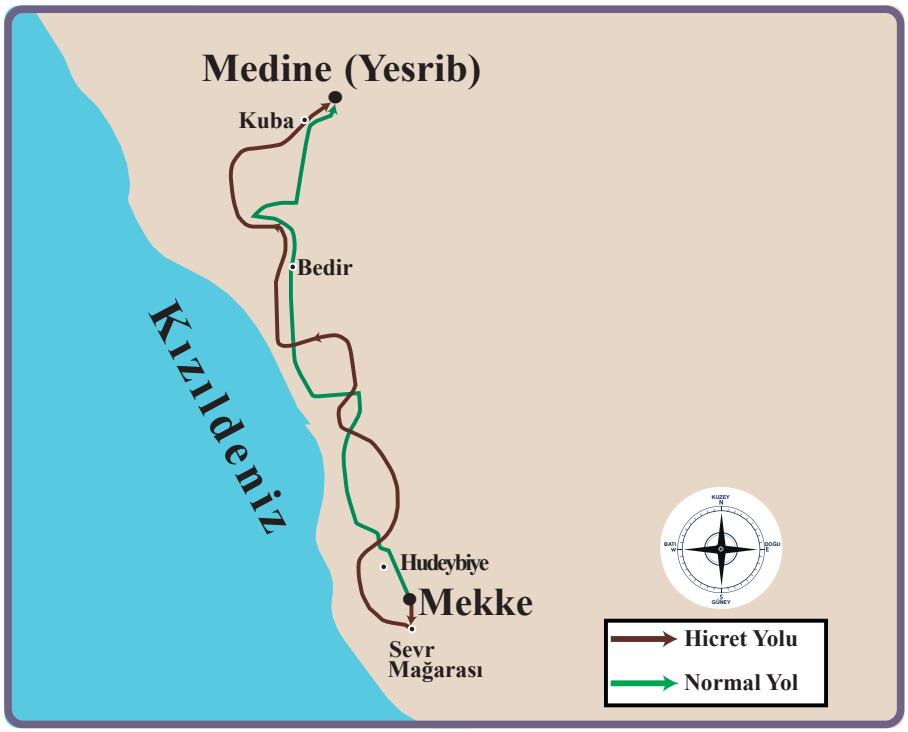
Görsel 1.7
I ve II. Akabe Biati'nin yapıldığı yeri göstermesi için sonradan inşa edilen Akabe Mescidi

1. *Allah'ın (cc) birliğine, Hz. Muhammed'in (sav) O'nun kulu ve elçisi olduğuna inanacağız.*
2. *Namaz kılacağız.*
3. *İnsanlara iyiliği tavsiye edip kötülüklerden sakınacağız.*
4. *Allah (cc) yolunda kimseden korkmayacağız.*
5. *Hz. Muhammed'i (sav) her koşulda koruyacağız.*

Bilgi Görseli 1.1
Medineli Müslümanların Akabe Biatlerinde Hz. Peygamber'e verdikleri bazı sözler[37]

Müslümanlar, hicret etme kararının alınmasından sonra Medine'ye hicret etmiştir. Hz. Peygamber, Medine'ye hicret edeceği gece kendisinde bulunan emanet eşyaları sahiplerine teslim etmesi için Hz. Ali'ye bırakmıştır. Müşrikler hicret ettiklerini anlamasınlar diye Hz. Ali, onun yatağına yatmıştır.[38] Sonrasında Hz. Muhammed (sav) ve Hz. Ebu Bekir birlikte yola koyulmuşlardır. Sevr Mağarası'nda üç gün gizlendikten sonra peşlerinden gelen müşrikleri atlatmak için farklı bir güzergâh kullanarak Medine'ye ulaşmışlardır *(Harita 1.1).* Onlar şehre vardıklarında Medineli Müslümanlar tarafından coşkuyla karşılanmışlardır.[39] Medineli Müslümanlara "yardım eden" manasına gelen "ensar" ismi verilmiştir. Mekke'den Medine'ye "hicret eden" Müslümanlara ise "muhacir" denmiştir.[40]

Ünite süreç değerlendirme içeriğine karekodu kullanarak ulaşabilirsiniz.

Harita 1.1
Hz. Muhammed (sav) ve Hz. Ebu Bekir'in hicret ederken takip ettikleri güzergâh, Mekke-Medine arası uzaklık 434 km'dir.

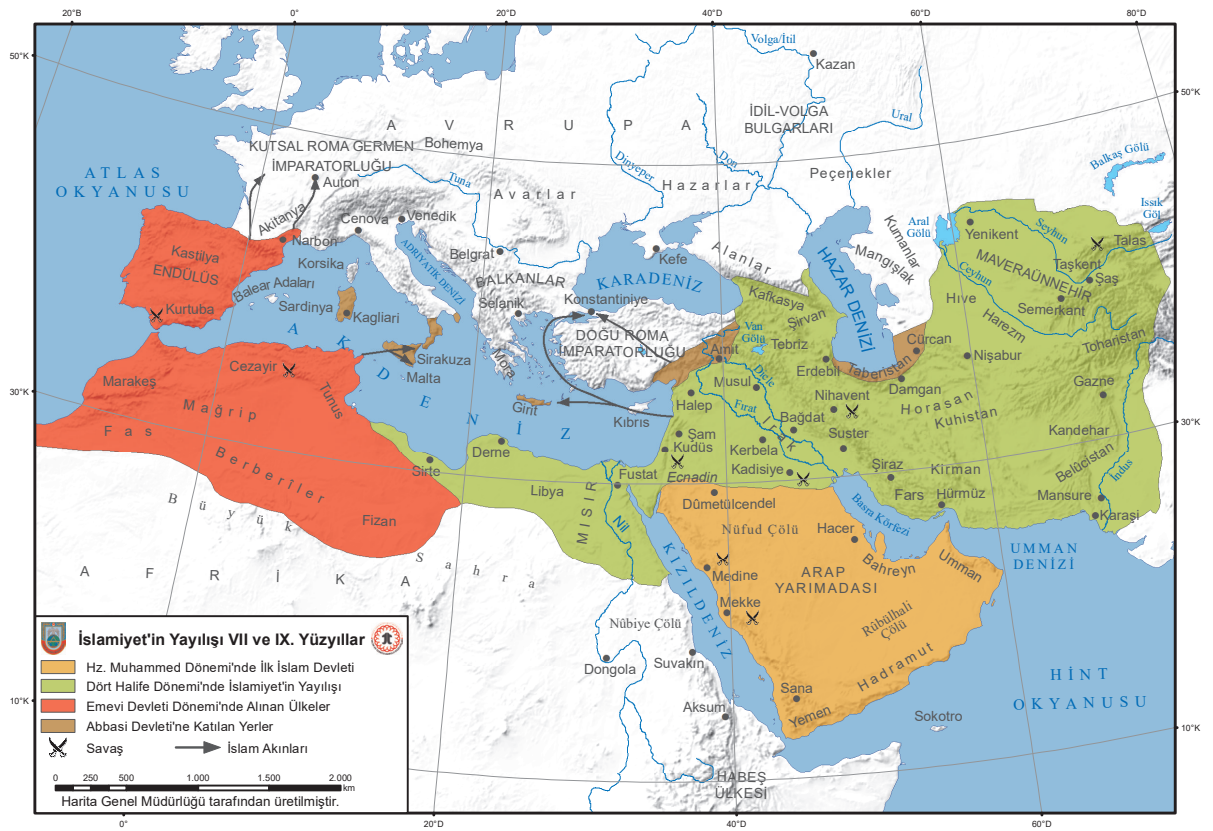
Hz. Peygamber'in Hicret'ten sonraki ilk faaliyeti, Mescid-i Nebevi'yi inşa etmek olmuştur. Böylece İslam'ın öğretildiği, ibadetlerin topluca yapıldığı ve devlet işlerinin görüşüldüğü bir merkez oluşturulmuştur. Mescidin bitişiğine kimsesiz ve kalacak yeri olmayanlar için "Suffe" adı verilen bir bölüm yapılmıştır. Burada okuma yazma ve Kur'an-ı Kerim eğitimi verilmiştir.[41] Hz. Peygamber, Suffe'de eğitim faaliyetleriyle bizzat ilgilenmiştir. Onun Suffe'de kalan ve öğrenim gören kişilerin sorularına verdiği cevaplar, birçok konunun açıklanmasına ve bu sayede bizim de bunları öğrenmemize vesile olmuştur.[42]

Hz. Peygamber, Mekkeli ve Medineli Müslümanların birlik ve beraberliğini sağlamak için aralarında kardeşlik bağı kurmuştur. Böylece Müslümanlar arasındaki birlik güçlenmiş ardından da Medine'de yaşayan müşrik Araplar ve Yahudilerle "Medine Sözleşmesi" adı verilen kırk yedi maddelik bir antlaşma imzalanmıştır. Bu antlaşmayla şehrin siyasi birliği sağlanmaya çalışılmıştır.[43]

Medine'de yeni bir düzen kurulurken Mekkeli müşrikler, Müslümanlara karşı düşmanca tutumlarını sürdürmüştür. Hz. Peygamber, onlara karşı küçük keşif birlikleri göndermiş ancak büyük bir çatışma yaşanmamıştır. Müslümanlar ile Mekkeli müşrikler arasındaki ilk savaş olan Bedir Savaşı 624'te gerçekleşmiştir. Bu savaşta Müslümanlar, Allah'ın (cc) izni ve yardımıyla zafer kazanmışlardır. Bu savaştan bir yıl sonra 625'te Uhud Savaşı yaşanmıştır. Uhud Savaşı'nın ardından 627'de Hendek Savaşı gerçekleşmiştir.[44] Bu savaşlar, Müslümanların inançlarını özgürce yaşayabilmek için verdikleri mücadeleyi göstermektedir. Savaşlar sonucunda Müslümanlar, siyasi ve askerî güçlerini ispat etmişlerdir.

Hz. Peygamber'in önderliğinde Müslümanlar güçlenmiştir. Bu süreçte müşrikler, Hz. Peygamber'le Hudeybiye Antlaşması'nı imzalayarak Müslümanları resmen siyasi bir güç olarak tanımıştır.[45] 628'de imzalanan bu antlaşmadan sonra Hz. Peygamber, çevre kabilelerle ilişkileri geliştirmeye yönelik çalışmalarını sürdürmüş ve İslam davetine devam etmiştir. Bu gayeyle davet mektupları yazmış, bunları elçiler aracılığıyla komşu devlet ve kabilelere göndermiştir[46]

Hz. Peygamber'in vefatından sonra da devam eden tebliğ süreciyle İslam, kısa sürede Arap Yarımadası sınırlarını aşarak geniş coğrafyalara yayılmıştır. VII. yüzyıldan IX. yüzyıla kadar gerçekleştirilen fetihler sonucunda İslam dünyasının sınırları doğuda Maveraünnehir ve çevresine, batıda ise Mısır ve Mağrip üzerinden Endülüs'e kadar ulaşmıştır *(Harita 1.2)*.

Harita 1.2

Hz. Peygamber'in davet faaliyetleri ve onun vefatından sonra Müslümanların gösterdiği gayretler sonucunda İslam, geniş coğrafyalara yayılmıştır.

Hudeybiye Antlaşması, Mekkeli müşrikler tarafından yaklaşık iki yıl sonra ihlal edilmiştir. Bunun üzerine Hz. Peygamber, ordusunu sefer için hazırlamıştır. Müslümanlar, 630'da Mekke'ye yönelmiş ve ciddi bir çatışma yaşanmadan şehri fethetmiştir. Direnemeyeceklerini anlayan Mekkeli müşrikler teslim olmuştur. Hz. Peygamber, şehre girdikten sonra Mekkelilere karşı geniş bir anlayış ve bağışlayıcılık örneği sergileyerek intikam yerine affı tercih etmiştir. Bu tutum fetih sürecinin barış ve merhamet temelinde tamamlandığını göstermektedir.[47]

Sevgili Peygamberimiz, 632'de hac ibadetini eda etmek için Mekke'ye doğru yola çıkmıştır. Çevre şehirlerde bulunan Müslümanları da Mekke'ye davet etmiştir. Sevgili Peygamberimizin hayatında ilk ve son kez gerçekleştirdiği bu hacca "Veda Haccı" adı verilmiştir. Bu hac sırasında Müslümanlara yaptığı konuşmalar ise "Veda Hutbesi" olarak adlandırılmıştır[48] *(Görsel 1.8)*.

Ünite sanal sergisi içeriğine karekodu kullanarak ulaşabilirsiniz.

Görsel 1.8
Veda Hutbesi'ni büyük bir kalabalık dinlemiştir (Temsilî).

Bilgi Görseli 1.2: *Hz. Peygamber'in Veda Hutbesi'nde değindiği konular*[49]

Ünite kavramlarıyla ilgili etkileşimli içeriğe karekodu kullanarak ulaşabilirsiniz.

Bir Hadis

"Size iki emanet bırakıyorum. Onlara sımsıkı sarıldıkça yolunuzu hiç şaşırmazsınız. Bu emanetler, Allah'ın kitabı Kur'an ve O'nun Peygamberinin sünnetidir."

(Müslim, "Hac", 41)

Veda Haccı'ndan sonra Medine'ye dönen Sevgili Peygamberimizin sağlığı kısa süre sonra bozulmuştur. Allah'ın (cc) insanlığa gönderdiği son elçi, rahmet peygamberi Hz. Muhammed (sav), 8 Haziran 632'de dilinden *"En yüce dosta"* sözleri dökülerek vefat etmiştir.[50]

8. Etkinlik

20 dk.

Adı	Kavram Kartlarım
Amaç	"Gençlik Yıllarında Peygamberimiz" ünitesinin kavram ve olaylarını pekiştirebilme

Yönerge: *Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği tamamlayınız.*

1. *İkişer kişilik gruplar oluşturunuz.*
2. *Ünitede geçen kavram ve olayları hazırladığınız küçük kavram kartlarına yazınız.*
3. *Kartlara yazılan kavram ve olayları sıra ile arkadaşınıza söyleyiniz, arkadaşınızdan kartta yazan kavram veya olayla ilgili açıklama yapmasını isteyiniz.*
4. *Kavram kartlarındaki bütün kavram ve olayların açıklaması yapılana kadar etkinliğe devam ediniz.*

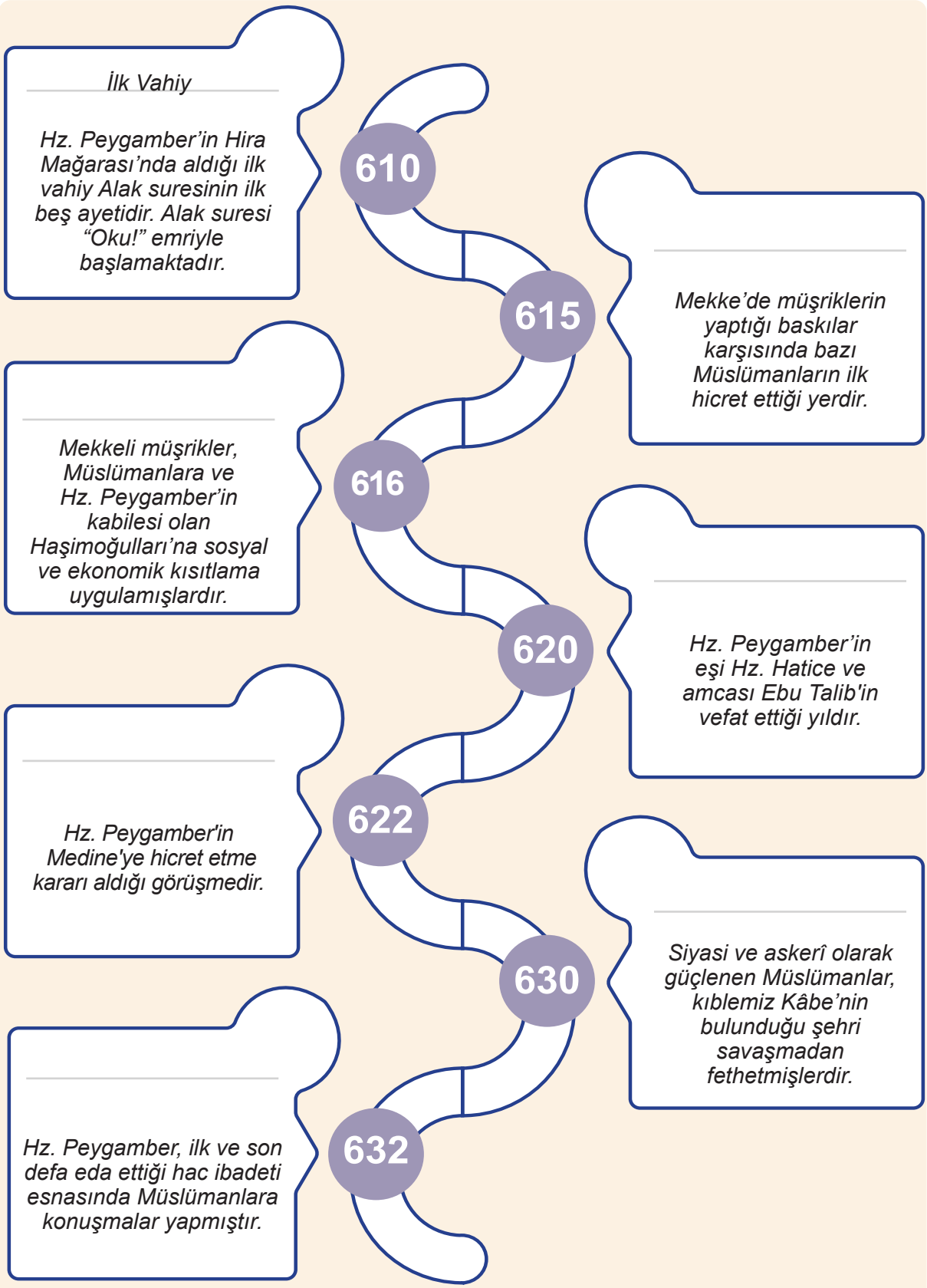
Değerlendirme: *Etkinlikten hareketle verilen soruyu cevaplayınız.*

Bu etkinlikten sonra hangi kavram veya olayı daha iyi öğrendiğinizi düşünüyorsunuz? Düşüncelerinizi gerekçelendirerek açıklayınız.

Kontrol Noktası

Risalet Dönemi'nde yaşanan olaylarla ilgili bazı konu başlıkları verilmiştir. Aşağıdaki zaman çizelgesinde yer alan açıklamalara uygun olan başlıkları örnekteki gibi çizelgeye yerleştiriniz.

✓ İlk Vahiy	Veda Hutbesi
Mekke'nin Fethi	Taif Yolculuğu
Boykot Yılları	II. Akabe Biati
Hüzün Yılı	Habeşistan'a Hicret

2. Olaylardan birini ayrıntılı bir şekilde araştırarak sınıfta arkadaşlarınıza sununuz.

Şiir Köşesi

NAAT

Seccaden kumlardı...
Devirlerden, diyarlardan
Gelip göklerde buluşan
Ezanların vardı.
Mescit mümin, minber mümin.
Taşardı kubbelerden Tekbir,
Dolardı kubbelere "âmin"!
Ve mübarek geceler, dualarımız,
Geri gelmeyen dualardı.
Geceler ki pırıl pırıl,
Kandillerin yanardı!
Kapına gelenler ya Muhammed,
- Uzaktan, yakından -
Mümin döndüler kapından!
Besmele, ekmeğimizin bereketiydi;
İki dünyada aziz ümmet,
Muhammed ümmetiydi.
(…)
Günler, ne günlerdi, ya Muhammed;
Çağlar ne çağlardı:
Daha dünyaya gelmeden
Mü'minlerin vardı.
Ve bir gün ki gaflet
Çöller kadardı,
Halime'nin kucağında
Abdullah'ın yetimi,
Âmine'nin emaneti ağlardı!
Hatice'nin goncası,
Aişe'nin gülüydün.
Ümmetin gözbebeği,
Göklerin Resûluydün.
Elçi geldin, elçiler gönderdin.
Ruhunu Allah'a,
Elini ümmetine verdin.
Beşiğin, yurdun, yuvan
Mekke'de bunalırsan
Medine'ye göçerdin.
(…)
Gel, Ey Muhammed, bahardır.
Dudaklar ardında saklı
Âminlerimiz vardır!
Hacdan döner gibi gel;
Mirac'dan iner gibi gel;
Bekliyoruz yıllardır!
(…)
Konsun-yine-pervazlara
Güvercinler;
"Hu hu"lara karışsın
Aminler..
Mübarek akşamdır;
Gelin ey Fatiha'lar, Yasin'ler!

(Arif Nihat Asya, *Dualar ve Aminler*, 62-74)
(Kısaltılmıştır.)

1. *Bu şiiri okuduğunuzda neler hissettiniz? Açıklayınız.*
2. *Siz de Peygamber Efendimiz'in ahlaki özelliklerini yansıtan başka şiirler araştırınız.*
3. *Bulduğunuz şiirleri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.*

Farklı Kaydet

Bu ünitede öğrendiğiniz bilgileri verilen alana kısaca not edebilirsiniz.

1. Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme Soruları

A) Aşağıdaki soruların cevaplarını boş bırakılan alanlara yazınız.

1. Hz. Peygamber'in Hz. Hatice ile evliliğinin aile ve toplum hayatı açısından ne gibi sonuçları olmuştur? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

2. Sevgili Peygamberimizin Hilfülfudul'a katılmasının önemini, haksızlıklara karşı mücadele anlayışını yansıtması bakımından açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

3. Hz. Peygamber'in Kâbe Hakemliği sırasında izlediği yöntemden günümüz toplumunda adaletin sağlanmasına dair nasıl dersler çıkarılabilir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

4. Hz. Peygamber'in Veda Hutbesi'nde dile getirdiği mesajlardan biri günümüz toplumunda uygulanırsa hangi sorunlara çözüm getirebilir? Düşüncelerinizi gerekçelendirerek açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

5. Mekke ve Medine Dönemlerinde Hz. Peygamber'in yaşadığı olaylardan hareketle onun liderlik özelliklerini örneklerle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

B) Aşağıdaki cümlelerden doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazınız. Başına "Y" yazdığınız cümlelerdeki bilgi yanlışlarını düzelterek doğru cümleyi altındaki boşluğa yazınız.

6. (....) Hz. Muhammed'in (sav) ilk kızının adı Zeyneb (ra) olup "babasının süsü" anlamına gelmektedir.

.....

7. (....) Hz. Peygamber'in ilk Taif ziyaretinde Taifliler İslam'ı kabul etmiştir.

.....

8. (....) Hz. Peygamber'in tefekkür süreci onu risalet görevini üstlenmeye ruhen ve zihnen hazırlamıştır.

.....

9. (....) Hz. Hatice, güzel ahlakından dolayı Mekke'de "tahire" olarak anılmıştır.

.....

10. (....) Uhud Savaşı, Müslümanlar ile Mekkeli müşrikler arasında yapılan ilk savaştır.

.....

C) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere kutulardaki ifadelerden uygun olanlarını yerleştiriniz.

Boykot	*Cahiliye*	*Hüzün Yılı*	*Hz. Ali*
Hz. Ebu Bekir	*Medine*	*Mekke*	*Veda Hutbesi*

11. Hz. Peygamber'in hac sırasında yaptığı konuşmalara .....……..... denmektedir.

12. Hz. Peygamber'in Ebu Talib ve Hz. Hatice'yi peş peşe kaybettiği yıla .....……..... denir.

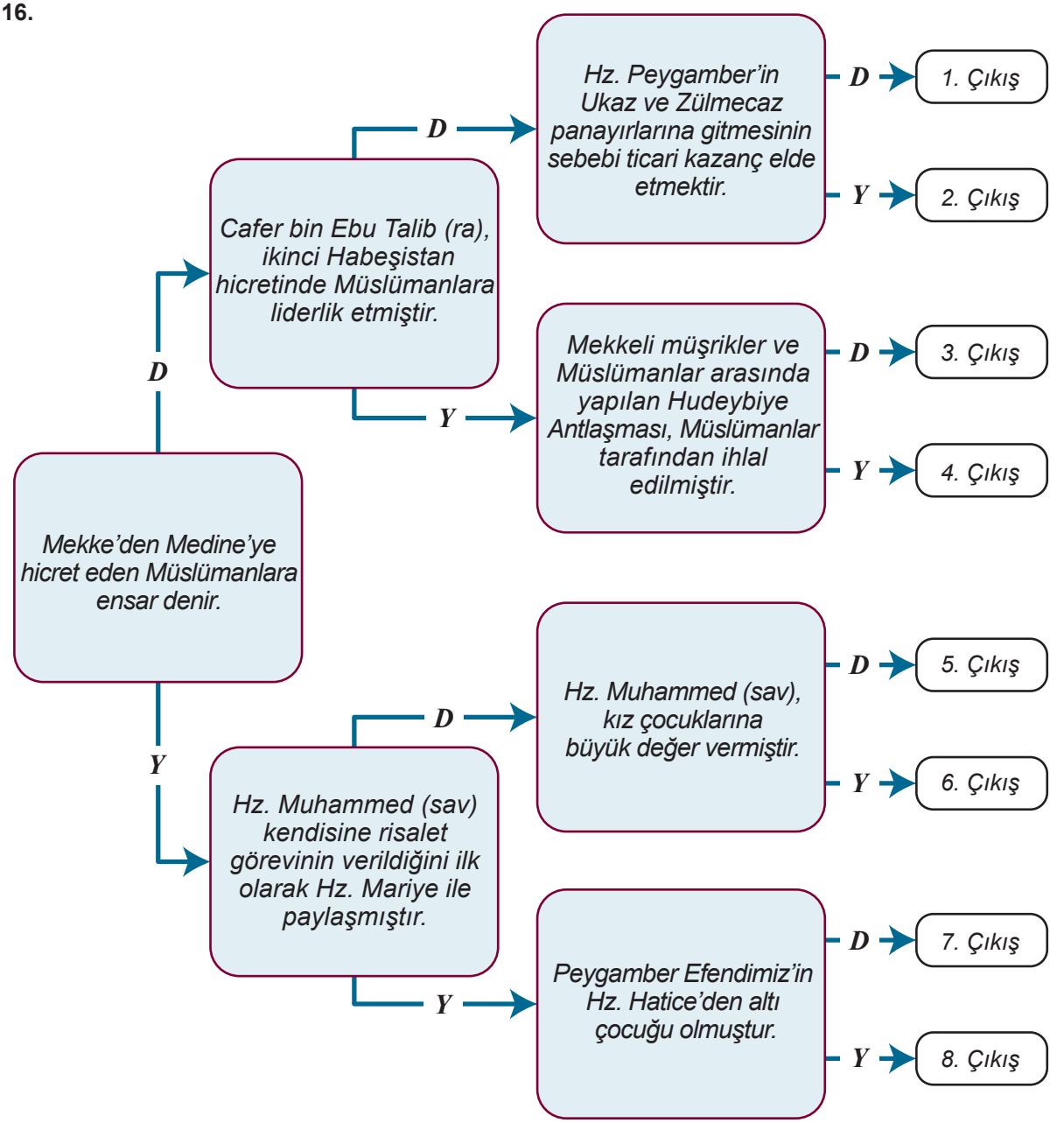
13. Müslümanlar, Hudeybiye Antlaşması'nın bozulmasından sonra ……..... şehrini fethetmişlerdir.

14. Kan davaları ve putlara tapmanın yoğun olduğu dönem ……..... Dönemi olarak adlandırılır.

15. Hz. Muhammed (sav) ve ……..... Mekke'den Medine'ye farklı bir güzergâh kullanarak hicret etmişlerdir.

Ç) Aşağıdaki cümlelerin doğru (D) veya yanlış (Y) olmalarına göre yönlendirici okları takip ediniz ve ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz.

16.

D) Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

17. Hz. Muhammed'in (sav) gençlik yıllarında adaletli, merhametli ve yardımsever davranışlar sergilemesi aşağıdaki sonuçlardan hangisine ulaşılmasını sağlar?

A) Toplumsal baskılara uyum sağlayarak hareket ettiğini

B) Siyasi bir liderlik rolüne hazırlanmak istediğini

C) Ahlaki ilkeleri bilinçli ve kararlı biçimde benimsediğini

D) Geleneksel inançları savunmayı amaçladığını

18. Aşağıdaki ifadelerden hangisi Cahiliye Dönemi özelliklerinden değildir?

A) Kadın ve kız çocuklarına değer verilmesi

B) Ahlaki değer ve ilkelerin ihmal edilmesi

C) Toplumda tevhit inancına bağlı insanların olması

D) Kumar, falcılık ve kabile savaşlarının yaygın olması

19. Aşağıdaki olaylardan hangisi Hz. Muhammed'e (sav) peygamberlik verilmeden önce yaşanmıştır?

A) Medine'ye Hicret

B) Hüzün Yılı

C) Boykot Yılları

D) Hilfülfudul Antlaşması

20. Hz. Muhammed (sav), vahiy gelmeden önceki dönemde toplumdaki haksızlıklardan, putperestlikten ve ahlaki yozlaşmadan rahatsızlık duyduğu için Hira Mağarası'na giderek tefekkür etmiştir.

Metne göre, Hz. Muhammed'i (sav) Hira'da tefekkür etmeye yönelten temel unsur aşağıdakilerden hangisidir?

A) Mekke'nin kalabalığından ve ticari yoğunluğundan uzaklaşma isteği

B) Yalnız başına kalarak ailesinden uzaklaşma ihtiyacı

C) Toplumsal sorunlara çözüm arama ve hakikati bulma gayreti

D) Hira Dağı'nın doğal güzelliklerini keşfetme arzusu

21. Sevgili Peygamberimiz, insanları uyarmaya ilk olarak kimlerden başlamıştır?

A) Ticaret arkadaşları ve kervan sahiplerinden

B) Ailesi ve en yakın arkadaşlarından

C) Kabile reisleri ve önde gelen kişilerden

D) Çevre şehirlerdeki insanlardan

E) Aşağıdaki soruları kutucuklarda yer alan kelime ve kelime gruplarından yararlanarak cevaplayınız. Soruları cevaplarken kutucuklardaki harfleri kullanınız. (Aynı harfi birden fazla soru için kullanabilirsiniz.)

a *Alak*	b *Bedir*	c *Cebrail (as)*
ç *Ebülkasım*	d *Hendek*	e *Hira*
f *Muhammedülemin*	g *Sevr*	ğ *Uhud*

22. Hangileri Müslümanlar ile Mekkeli müşrikler arasında yapılan savaşlardandır?

.....

23. Hangisi Peygamber Efendimiz'e ilk çocuğunun adından dolayı verilen künyedir?

.....

24. Hangisi Hz. Peygamber'e emanetleri sahiplerine eksiksiz olarak teslim etmesinden ve sözüne güvenilir bir kişi olmasından dolayı verilen sıfattır?

.....

25. Hangisi Peygamber Efendimiz'in hicret sırasında Mekkeli müşrikleri atlatmak için saklandığı mağaranın adıdır?

.....

26. Hangisi Hz. Peygamber'in tefekkür etmek için gittiği mağaranın adıdır?

.....

27. Hangisi Hz. Muhammed'e (sav) vahyedilen ilk ayetlerin yer aldığı surenin adıdır?

.....

28. Hangisi Hz. Muhammed'e (sav) vahiy getiren meleğin adıdır?

.....

29. Hangisi Müslümanlarla Mekkeli müşrikler arasında yapılan ilk savaştır?

.....

F) Aşağıdaki açıklamayı uygun olan kavramla eşleştiriniz.

30.

( ) ***I.*** *Güvenilir ve verdiği sözü tutan kimse*

( ) ***II.*** *Allah'ın (cc) gönderdiği vahiyleri, emir ve yasakları alıp insanlara dinin gerçeklerini duyurma görevi*

( ) ***III.*** *Hz. Peygamber'e ilk vahyin geldiği yer*

( ) ***IV.*** *Kötülüklere engel olmak için Erdemliler Cemiyeti'nin yaptığı antlaşma*

( ) ***V.*** *Var olan bir şeyin manasını aramaya çalışmak için derin düşünme*

a) *Cahiliye*

b) *emin*

c) *hanif*

ç) *Hilfülfudul*

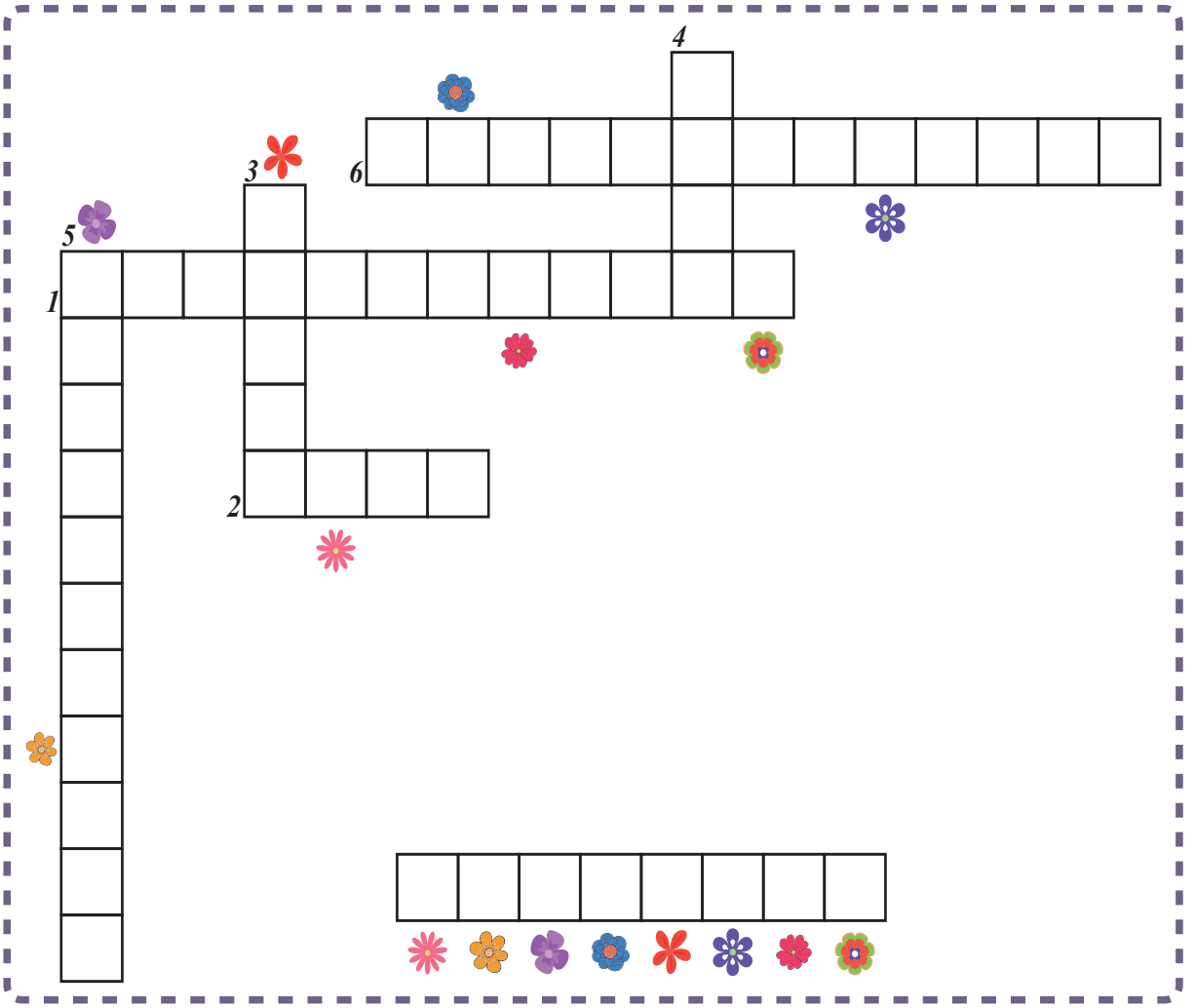
d) *Hira Mağarası*

e) *risalet*

f) *tefekkür*

G) Bulmacada istenen kavramları kutucuklara yazınız. Çiçeklerin bulunduğu kutucuklardaki harfleri aynı çiçek görsellerinin bulunduğu en alttaki kutucuklara yazınız. Bulduğunuz kelimeyi öğretmeninize söyleyiniz.

KELİME BULMACA

Soldan Sağa

1. *Kâbe'yi tavaf etmek için başlangıç noktası kabul edilen taşın adıdır.*
2. *Hz. Muhammed (sav) için söylenen ve "güvenilir" manasına gelen kelimedir.*
6. *Hz. Muhammed'in (sav), Kâbe'nin onarılması sırasında fikir birliğine varamayan insanlar arasında anlaşma sağladığı olaydır.*

Yukarıdan Aşağıya

3. *Hz. Muhammed'in (sav) doğduğu ve büyüdüğü şehirdir.*
4. *Müslümanlar için son derece önemli olan ve Mekke'de bulunan kutsal mabettir.*
5. *Hz. Peygamber'in de üye olduğu kötülüklere engel olmak için kurulan cemiyetin adıdır.*

Ünite ile ilgili daha fazla soruya karekodu kullanarak ulaşabilirsiniz.

1. Ünite Sonnot

1 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 65-66.
2 bk. Avcı - Zengin, *Hz. Muhammed'in Hayatı,* 29.
3 bk. Gündüz, "İslam", 43.
4 bk. Fayda, "Cahiliye", 7/17-19.
5 Kalem suresi 4. ayet.
6 bk. Hamidullah, "Hilfülfudul", 18/327.
7 bk. Erul vd., *Hz. Peygamber'in İzinde*, 37.
8 Ebu Davud, "Edeb", 89.
9 bk. İbni İshak, *Hz. Peygamber'in Hayatı ve Gazveleri,* çev. Bakkal, 114.
10 bk. İbni Esir, *el-Kâmil fi't-Tarih,* 1/639.
11 bk. Kandemir, "Hatice", 16/465-466.
12 bk. Taberi, *Tarihu'l-Ümem ve'l-Müluk,* 2/280-281.
13 Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 41/356.
14 bk. Taberi, *Tarihu'l-Ümem ve'l-Müluk,* 281; İbni Esir*, el-Kâmil fi't-Tarih,* 2/170.
15 Buhari, "Deavat", 11.
16 Müslim, "Hibat", 13.
17 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 72.
18 bk. Öğüt, "Hacerülesved", 14/433-434.
19 bk. Köksal, *İslam Tarihi,* 134-135.
20 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 72.
21 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 56.
22 bk. İbni Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye,* 3/4-5.
23 Alak suresi 1-5. ayetler.
24 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 83.
25 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 83-85.
26 bk. Sarıçam, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, 85.
27 Müddessir suresi 1-3. ayetler.
28 Buhari, "Bed'ü'l-Vahy", 3.
29 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 86-87.
30 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 88.
31 bk. İbni İshak, *Hz. Peygamber'in Hayatı ve Gazveleri,* çev. Bakkal, 292-295; Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,*101-106.
32 bk. Süheyli, *Ravdatü'l-Unf fî Şerhi's-Sireti'n-Nebeviyye*, thk. Salimi, 3/216.
33 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 107-108.
34 bk. Azizova, "Ukaz", 42/61-62.
35 bk. Taberi, *Tarihu'l-Ümem ve'l-Müluk*, 1/554.
36 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 111-112.
37 bk. İbni Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye,* 3/150.
38 bk. İbni Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye,* 3/176.
39 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 128.
40 Serinsu vd., *Dinî Terimler Sözlüğü,* 76, 243.
41 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 140.
42 Apak, *Ana Hatlarıyla İslam Tarihi,* 1/241.
43 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 143.
44 bk. İbni İshak, *Hz. Peygamber'in Hayatı ve Gazveleri,* çev. Bakkal, 403, 428; Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 155, 184.
45 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 196.
46 bk. İbni Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye,* 4/268, 272.
47 bk. İbni Hişam, *es-Siretü'n-Nebeviyye,* thk. Sa'd, 5/60.
48 bk. İbni Hişam, *es-Siretü'n-Nebeviyye,* thk. Sa'd, 6/8-9.
49 bk. İbni Hişam, *es-Siretü'n-Nebeviyye,* thk. Sa'd, 6/9-11.
50 bk. İbni Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye,* 5/240; Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 397.

2.
ÜNİTE

PEYGAMBERİMİZİN ÇEVRESİNDEKİ GENÇLER

2.1. Peygamberimizin Gençlerle İletişimi
2.2. Gençlerin Dünyasında Peygamberimiz
2.3. Peygamberimizin Yanında Yetişen Gençler

▶ Bu ünitedeki anahtar kavramlar

- **cihat**
- **şehadet**
- **istişare**
- **tebliğ**

▶ **Bu ünitede sizlerden**

- Peygamberimizin gençlerle iletişiminde onlara verdiği değeri sentezleyebilmeniz,
- Asrısaadet'teki gençlerin Peygamberimize duyduğu sevgiyi çözümleyebilmeniz,
- Peygamberimizin yanında yetişen gençlerin ahlaki tutum ve davranışlarını müşahede edebilmeniz

beklenmektedir.

Ünite Dosyası

Ünite Sunusu

Üniteye Başlarken

Hz. Peygamber'in çevresindeki genç sahabiler ona her zaman derin bir saygı duymuşlardır. Onunla iletişimlerinde nezaketli bir dil ve ses tonuyla konuşmaya büyük bir özen göstermişlerdir. Sevgili Peygamberimize olan saygılarını yalnızca sözleriyle değil davranışlarıyla da ifade etmişlerdir. Bu durumu, sahabilerden Üsame bin Şerik (ra) şöyle anlatmıştır: "Resulullah konuştuğunda sahabileri, başlarının üzerinde kuş varmış gibi sessiz ve dikkatli bir şekilde onu dinlerlerdi." (Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 30/394) Genç sahabiler, Hz. Peygamber'in söz ve davranışlarına büyük değer vermiş, onun nasihatlerini dikkatle dinleyip hayatlarına uygulamış ve onun gibi yaşamaya gayret etmişlerdir.

Sahabilerin Peygamber Efendimiz'e gösterdiği saygı ile toplumumuzdaki gençlerin büyüklere gösterdiği saygı arasındaki benzerlikler nelerdir? Örneklerle açıklayınız.

2.1. Peygamberimizin Gençlerle İletişimi

Konuya Başlarken

Hz. Peygamber, erken yaşlarda ticaret hayatına atılmıştır. Çalışkanlığı, dürüstlüğüyle tanınan ve insanlara güven veren bir genç olmuştur. Hz. Peygamber'in gençlik yıllarındaki ticari ortağı olan biri onun hakkında şöyle demiştir: "Sen ne güzel ortaktın beni oyalamaz benimle çekişmezdin." (İbni Mace, "Ticaret", 63) Sevgili Peygamberimizin sahip olduğu ahlaki değerler herkes tarafından sevilen, sayılan ve güvenilen bir genç olmasını sağlamıştır.

1. **Hz. Peygamber'in gençlik yıllarında yaşadıkları onun gençlerle ilgili duygu ve tutumlarını nasıl etkilemiş olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.**
2. **Hz. Peygamber gençlerle iletişiminde onlara verdiği değeri nasıl göstermiş olabilir? Düşüncelerinizi açıklayınız.**

Yüce Allah, kullarına olan merhametinden dolayı insanlara yol göstermeleri için birçok peygamber görevlendirmiştir *(Görsel 2.1)*. Hz. Muhammed (sav) bu görevi yerine getiren son peygamberdir. Şayet insanlığa bir peygamber gönderilmemiş olsaydı insanlar kendilerini doğru yola iletecek bir rehberden mahrum kalırdı. Bu sebeple Allah (cc) **"Ve seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik."**[1] buyurmuştur.

Görsel 2.1
Hz. Muhammed (sav) bütün yaratılmışlara rahmet olarak gönderilmiştir.

Kur'an-ı Kerim'de rahmet, şefkat gösterip lütufta bulunma anlamında kullanılan bir kavramdır.[2] İnsanlığa Allah'ın (cc) bir rahmeti olarak gönderilen Hz. Muhammed (sav), insanlara her zaman şefkat ve merhamet temelli bir yaklaşım sergilemiştir. Hz. Muhammed (sav), kendisine karşı savaşan insanlara da merhametle yaklaşmıştır. Uhud Savaşı'nda Müslümanlar büyük kayıplar vermiş hatta müşrikler, Hz. Peygamber'e çok yaklaşmışlardır. Sahabiler, canları pahasına ona siper olmuş fakat Hz. Peygamber'in yüzünden yara almasına engel olamamışlardır. Böyle bir durumda dahi Sevgili Peygamberimiz, kendini düşünmek yerine ona düşmanlık yapanları affetmiş ve Allah'ın (cc) onlara gazap etmesinden korkarak şöyle demiştir: *"Allah'ım, kavmimi affet, çünkü onlar bilmiyorlar."*[3]

Hz. Peygamber'in gençlerle iletişimi hakkında daha fazla bilgiye karekodu kullanarak ulaşabilirsiniz.

Sevgili Peygamberimiz, herkesi kuşatan bir şefkat ve merhamete sahipti. Özellikle çocuklar ve gençler söz konusu olduğunda daha hassas davranmaya özen göstermiştir. Küçüklere şefkat ve merhametle yaklaşılması, onun önemli bir sünneti olarak nesiller boyu devam etmiştir.

1. Etkinlik

20 dk.

Adı	*Hz. Peygamber'in Gençlere Verdiği Değer*
Amaç	*Hz. Peygamber'in gençlerle iletişimde onlara verdiği değere ilişkin bilgileri araştırabilme*

Yönerge: *Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği tamamlayınız.*

1. *Metinleri okuyunuz.*
2. *Metinlerden hareketle Hz. Peygamber'in gençlerle iletişim kurarken nelere dikkat ettiğini boş bırakılan alanlara yazınız.*

A

Enes bin Malik (ra) şöyle demiştir: "Resulullah, kötü sözler söyleyen biri değildi..."[4]

B

Cerir bin Abdullah (ra) şöyle demiştir: "Resulullah beni hiç kapıdan çevirmedi. Beni her gördüğünde mutlaka gülümserdi."[5]

C

Resulullah, Hz. Aişe'ye şöyle buyurmuştur: "... Allah beni sıkıntı verip zorlaştırıcı olarak göndermedi. Beni ancak kolaylaştırıcı bir öğretmen olarak gönderdi."[6]

D

Abdullah bin Mesud (ra) şöyle demiştir: "Peygamber (sav) bizleri usandırmamak amacıyla vaaz için belirli günler seçerdi."[7]

Değerlendirme: *Etkinlikten hareketle verilen soruyu cevaplayınız.*

Günümüz gençlerinin beklentileri ile Hz. Peygamber'in gençlere yönelik ilgi ve yaklaşımı arasında nasıl bir bağ kurulabilir?

Okuma Metni

Metni okuyunu ve metinden hareketle soruları cevaplayınız.

Ebu Mahzure'nin Hikâyesi

Ebu Mahzure, bir gün kendisi gibi müşrik olan arkadaşları ile Cirane bölgesinde oturuyordu. Aynı gün Hz. Peygamber ve ordusu, Taif kuşatmasından dönmekteydi ve Cirane bölgesinde mola vermeye karar verdiler. Müslümanlar, ezan okumaya başlayınca Ebu Mahzure ve arkadaşları bir yere gizlenip alaycı bir şekilde ezanı taklit etmeye başladılar. Sahabiler, gençlerin bu hareketine kızarken Sevgili Peygamberimiz onlardan birinin sesinin çok güzel olduğunu fark etti ve gençleri yanına çağırttı. Gençler kendilerine büyük bir ceza verileceğini düşünürken Hz. Peygamber, içlerinden sesi en güzel olan Ebu Mahzure'ye yöneldi. Ona ezanı öğretti ve okumasını istedi. Ebu Mahzure ezanı okumak istemiyordu ama bir yandan da artık buna mecbur kalmıştı. Ebu Mahzure ezanı okuduktan sonra Sevgili Peygamberimiz, ona bir miktar gümüş para verdi. Daha sonra şefkatle elini Ebu Mahzure'nin başına koyarak onun alnını okşadı ve ona dua etti. Bu durum Ebu Mahzure'nin kalbini yumuşattı. Ebu Mahzure orada Müslüman oldu. Hz. Peygamber'den kendisini Mekke'ye müezzin olarak görevlendirmesini istedi. Sevgili Peygamberimiz, onun bu isteğini kabul etti. Ebu Mahzure, ömrünün sonuna kadar Mekke'de müezzinlik yaptı. Rivayete göre Ebu Mahzure, bu olaydan çok etkilendi. Hatta Sevgili Peygamberimiz okşadı diye uzun süre başının önündeki saçları dahi kestirmek istemedi.

(bk. Murat Sarıcık, "Ebu Mahzure", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,* 10/179)

1. *Peygamber Efendimiz'in yaklaşımı Ebu Mahzure'yi nasıl etkilemiştir?*

2. *Ebu Mahzure'nin yerine siz olsaydınız Hz. Peygamber'in anlayışlı tavrı karşısında ne düşünürdünüz?*

Sevgili Peygamberimiz ile yaşayan gençler, onun merhamet ve şefkatinden o kadar eminlerdi ki her türlü duygu ve düşüncelerini onunla paylaşmaktan çekinmemişlerdir. Peygamber Efendimiz, karşısındaki genç hatalı dahi olsa ona karşı yumuşak bir dil kullanmaya özen göstermiştir. Küçük yaşından itibaren onun gözetiminde yetişmiş olan Enes bin Malik (ra), bu durumu şu şekilde ifade etmiştir: "On sene boyunca Resulullah'ın yanında bulundum. Yüce Allah'a yemin ederim ki bir kez olsun bana 'Öf!' bile demedi. Herhangi bir şeyden dolayı bana 'Niçin böyle yaptın?' demediği gibi 'Şöyle yapsaydın ya!' da demedi."[8]

Hz. Peygamber, gençlere değer vermiş ve onların duygularını anlamaya çalışmıştır. Bir grup Müslüman genç, İslam'ı öğrenmek amacıyla Medine'ye gelmişti. Birkaç hafta Hz. Peygamber'in yanında kalan bu gençler, memleketlerinden uzak kaldıkları için ailelerini özlemişlerdi. Bu durumu fark eden Hz. Peygamber, gençlerle aileleri hakkında sohbet etmiştir. Ardından onlara ailelerinin yanlarına dönmelerini ve burada öğrendiklerini kendi toplumlarına öğretmelerini istemiştir.[9]

2. Etkinlik

30 dk.

Adı	*Öğrenme Günlüğüm*
Amaç	*Hz. Peygamber'in gençlerle iletişiminde onlara verdiği değeri sentezleyebilme*

Yönerge: *Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği tamamlayınız.*

Ön Hazırlık

1. *Hz. Peygamber'in gençlerle iletişimi ve onlara verdiği değer ile ilgili güvenilir kaynaklardan (DİB ve MEB kaynakları) örnek olay araştırması yapınız.*

Sınıf İçi Hazırlık

2. *Dört-altı kişilik gruplara ayrılınız.*
3. *Grup arkadaşlarınızla belirlediğiniz bir örnek olayı, gençlerin dilinden anlatılacak şekilde drama etkinliğine dönüştürerek arkadaşlarınıza sergileyiniz.*
4. *Drama bittikten sonra verilen öğrenme günlüğünü bireysel olarak doldurunuz.*

Hz. Peygamber'in gençlerle iletişimine dair önceden bildiklerim

Hz. Muhammed'in (sav) gençlerle iletişimine dair yeni öğrendiklerim

Drama etkinliği sonucunda Hz. Peygamber'in gençlerle iletişimine karşı hissettiklerim

Değerlendirme: *Karekoddaki grup değerlendirme formunu doldurunuz.*

Hz. Peygamber, çevresindeki gençleri tanımaya özen göstermiştir. Genç sahabilerin yeteneklerini keşfederek onları doğru bir şekilde yönlendirmiştir. Sevgili Peygamberimiz, gençlerin kendi yeteneklerini keşfetmelerine de yardımcı olmuştur. Onların güçlü yönlerini ön plana çıkararak gençleri takdir etmiştir. Bazı genç sahabileri ilmî açıdan teşvik ederken bazılarını askerî alanda görevlendirmiş, yönetim kabiliyeti olanları ise erken yaşlardan itibaren yöneticilik görevlerine atamıştır.

İslam'ın insanlar tarafından hızlı bir şekilde benimsenmesi ve geniş coğrafyalara yayılmasında Hz. Peygamber'in insanlarla kurduğu doğru iletişimin önemli bir etkisi olmuştur. Yüce Allah şöyle buyurmuştur: **"Sen onlara sırf Allah'ın lütfettiği merhamet sayesinde yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı kalpli olsaydın, hiç şüphesiz etrafından dağılır giderlerdi..."**[10]

istişare
Görüş alışverişinde bulunma, fikir alma, danışma.
(Sürmeli vd., "istişare", 184)

Hz. Peygamber'in gençlerle kurduğu iletişimde önemli unsurlardan biri de onlarla **istişare** etmesiydi. O, çevresindeki insanların akıl ve tecrübelerine değer vererek doğru ve etkili kararlar alabilmek için istişareye büyük önem vermiştir. Bu durum, Ebu Hüreyre'nin (ra) şu sözünden de anlaşılmaktadır: "Ashabıyla Resulullah'tan daha fazla istişare eden hiç kimseyi görmedim."[11]

Görsel 2.2
Hz. Peygamber'i örnek alan kişiler önemli kararlar alırken istişareye önem vermiştir (Temsilî).

İstişare, Kur'an-ı Kerim'de emredilen ve bu nedenle de Müslümanların önem verdiği bir uygulamadır. **"... İş hakkında onlara danış, karar verince de Allah'a güven..."**[12] ayeti gereğince Hz. Peygamber, önemli kararları almadan önce her zaman çevresine danışmıştır *(Görsel 2.2)*. Örneğin Hudeybiye Antlaşması'ndan sonra antlaşma şartlarının ağırlığı karşısında sahabiler nasıl hareket edecekleri konusunda kararsız kalmışlardır. Hz. Peygamber, sahabilere nasıl davranacağı konusunda eşi Ümmü Seleme (ra) ile iştişare etmiş ve onun tavsiyelerine göre hareket etmiştir.[13] Bedir Savaşı'nda da ordunun konuşlanacağı en uygun yer konusunda sahabileriyle istişare etmiştir. Sahabeden Hubab bin Münzir'in (ra) önerisinin stratejik açıdan en doğru karar olmasından dolayı ordunun yerini değiştirmiştir.[14]

Sevgili Peygamberimiz, gençleri sorumluluk alma ve bu sorumluluğu yerine getirme konusunda yetiştirmiştir. Bunun en güzel örneklerinden biri Muaz bin Cebel'dir (ra). O, Kur'an-ı Kerim'i ezbere bilen sahabeden biriydi. Hz. Peygamber, Muaz bin Cebel'i (ra) Kur'an-ı Kerim'i insanlara öğretmesi için teşvik etmiştir. Resulullah, onun ilmî yönünü her daim takdir etmiş ve âlimlere öncülük edeceğini ifade etmiştir.[15] Hz. Peygamber, yetkinliğine güvendiği Muaz bin Cebel'i (ra) Yemen'e kadı olarak göndermiştir. Muaz bin Cebel'e (ra) büyük bir sorumluluk veren Hz. Peygamber, onu görev yerine göndermeden önce bu büyük sorumluluğu yerine getirebilmesi için hazırlamıştır.[16]

Asrısaadet'teki gençlerle ilgili e-içeriğe ulaşmak için karekodu okutunuz.

Genç sahabiler için sorumluluklarını yerine getirmek her zaman kolay olmamıştır. Sorumluluklarını yerine getirme konusunda hata yaptıkları zamanlar da olmuştur. Örneğin Kab bin Malik (ra), Peygamber Efendimiz'i çok sever ve her zaman onun yanında bulunurdu. Ancak zor bir sefer olan Tebük Seferi'ne gitme konusunda ağır davrandığı için sefere çıkamadı. Sevgili Peygamberimiz seferden döndüğü zaman Kab bin Malik (ra) ona geldi ve durumunu dürüst bir şekilde izah etti. Hatasına pişman oldu ve tövbe etti. Tövbesi kabul edilince de bütün malını Allah (cc) yolunda feda etmek istedi. Sevgili Peygamberimiz ise ona tüm malını değil sadece bir kısmını Allah (cc) yolunda sadaka olarak dağıtmasını tavsiye etti.[17]

Sevgili Peygamberimiz sahabilere hatalardan ders çıkarmayı öğütlemiştir. Bu hataların nasıl telafi edileceği konusunda da şu tavsiyelerde bulunmuştur: *"Nerede olursan ol, Allah'a karşı gelmekten sakın ve hassas bir kulluk bilinciyle hareket et! Yaptığın kötülüğün ardından bir iyilik yap ki onu yok etsin ve temizlesin. İnsanlara karşı da güzel ahlakla davran! (Görsel 2.3).*[18]

Görsel 2.3
Hatalı davranışlarımızı telafi etmenin yollarından biri de özür dilemektir.

Okuma Metni

Metni okuyunuz ve metinden hareketle soruları cevaplayınız.

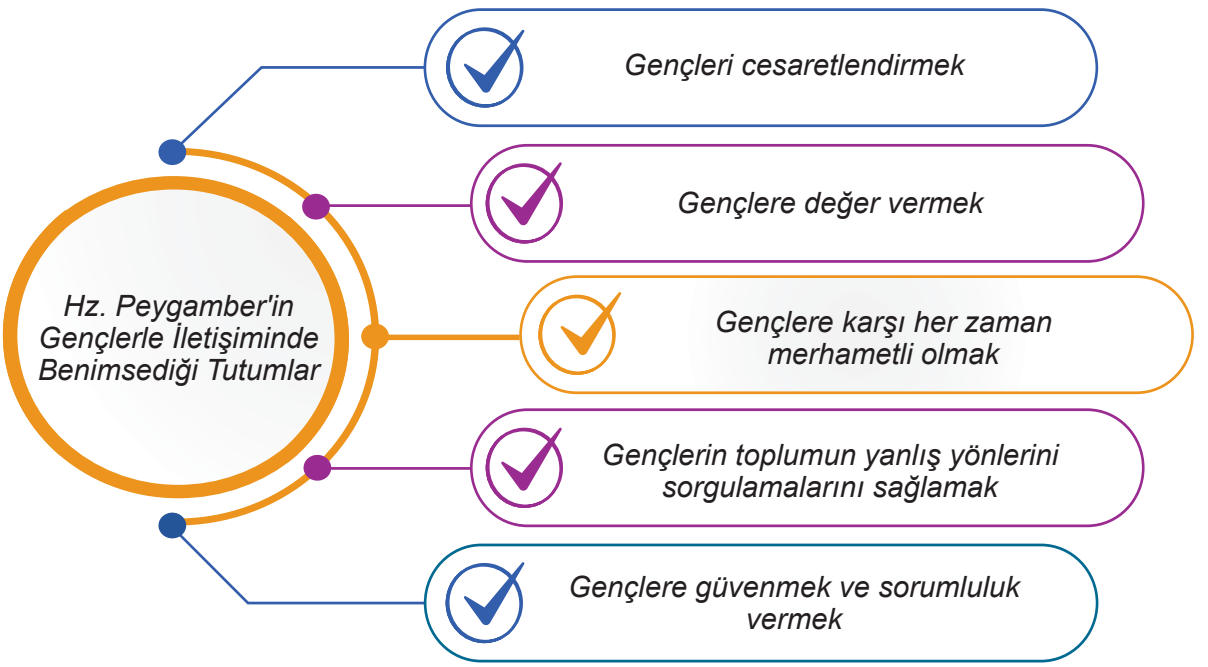
Hatanın Telafisi

Bir gün Ebu Zer (ra) ve Bilal Habeşi (ra) arasında bir tartışma oldu. Ebu Zer (ra), kızgınlık ile Bilal Habeşi'yi (ra) ten renginin farklı olmasından dolayı aşağıladı. Bu duruma çok üzülen Bilal Habeşi (ra), olanları Hz. Peygamber'e anlattı. Bunun üzerine Sevgili Peygamberimiz, Ebu Zer'i (ra) gördüğü bir yerde onu bu davranışından dolayı uyardı ve "Ebu Zer! Onu annesinden dolayı mı ayıplıyorsun? Demek ki sen, kendisinde hâlâ cahiliyeden izler bulunan bir kimsesin." dedi. Bu uyarı üzerine Ebu Zer (ra), yaptığına çok pişman oldu. Hatasını düzeltmek istedi ve Bilal Habeşi'nin (ra) yanına giderek ondan özür diledi. Bu olaydan sonra Ebu Zer (ra), insanları asla aşağılamadı.

(Müslim, "Eyman", 38; Buhari, "İman", 22)

1. *Hz. Peygamber'in Ebu Zer'i (ra) uyarması, onun insanlar arası iletişimde hangi değerlere önem verdiğini göstermektedir? Açıklayınız.*

2. *Günlük hayatta hatalarınızı telafi etmek için hangi davranışlarda bulunuyorsunuz? Bu durumla ilgili yaşadığınız bir olayı arkadaşlarınızla paylaşınız.*

Bilgi Görseli 2.1: *Hz. Peygamber'in gençlerle iletişiminde dikkat ettiği bazı tutumlar*

Okuma Metni

Metni okuyunuz ve metinden hareketle soruyu cevaplayınız.

Zehra'nın Sorumluluk Yolculuğu

Zehra; Hz. Aişe, Hz. Fatıma, Enes bin Malik (ra), Muaz bin Cebel (ra) gibi genç sahabilerin hayatlarını okumayı çok severdi. Sahabilerin özellikle küçük yaşlardan itibaren büyük sorumluluklar üstlenmiş ve bu sorumlulukları başarıyla yerine getirmiş olmaları onu derinden etkilerdi. Her zaman "Bir gün ben de onların yaptığı gibi büyük işler başarabilir miyim?" diye düşünürdü. İçindeki isteği ve azmi desteklemek için öğretmeninden yardım istedi.

Öğretmeni Zehra'ya "Seni bu isteğinden dolayı tebrik ederim. Onlar, Allah'ın (cc) dinini yaymak için çok büyük sorumluluklar aldılar. Hz. Peygamber, genç sahabileri ilk olarak küçük görevler vererek eğitmiştir. Onlara inanç ve ibadetle ilgili olarak Allah'a (cc) karşı yerine getirmeleri gereken sorumlulukları; ailelerine, çevrelerine ve doğaya karşı üstlenmeleri gereken görevleri öğretmiştir. Böylece Sevgili Peygamberimiz, gençlere sorumluluk duygusunu aşılamıştır. Hayatındaki küçük sorumlulukları doğru şekilde yerine getirenler, zamanla daha büyük sorumlulukları taşımaya hazır hâle gelirler." dedi. Öğretmeninin bu sözlerini dikkatle dinleyen Zehra, bazı sorumluluklarında yeterince dikkatli olmadığını fark ederek ibadetlerini yerine getirirken daha özenli olmaya başladı. İbadetlerin Allah'a (cc) karşı önemli bir sorumluluk olduğunu düşündükçe her namazını titizlikle kılmaya önem verdi. Ardından kişisel temizlik ve günlük ödevleri konusunda da aynı hassasiyeti göstermeye başladı. Sadece kendisine ve Allah'a (cc) olan sorumluluklarına değil çevresindeki insanlara karşı sorumluluklarına da dikkat etti. Artık annesine daha çok yardımcı oluyor, arkadaşları ile ilişkilerinde sabırlı ve anlayışlı olmaya gayret ediyordu. Bu durum, ailesinin ona olan güvenini ve takdirini artırdı. Zehra da hayatındaki güzel değişimleri görmeye başladı.

Zehra, genç sahabilerin hayatını örnek alarak başladığı yolculuğunda her küçük adımın aslında büyük bir anlam taşıdığını fark etti. Günlük hayatındaki sorumluluklarını dikkatle yerine getirmiş olması, kendisine güven duymasını sağlamış ve gelecekte daha büyük sorumluluklar alabilme isteğini artırmıştı. Zehra, bu güzel duygular eşliğinde kendisine yol gösteren birer yıldız olmaları için genç sahabilerin hayatlarını merakla okuyarak gelişim yolculuğuna devam etti.

(Kitap için yazar tarafından oluşturulmuştur.)

Zehra, günlük hayatındaki sorumlulukları zamanında ve dikkatli bir şekilde yerine getirirken genç sahabilerin hangi özelliklerini kendisine örnek almış olabilir? Açıklayınız.

Kontrol Noktası

Öğrendiklerinizden hareketle verilen ifadelere uygun örnekler yazınız.

Hz. Peygamber

Gençlerin ihtiyaçlarını gözetmiştir. Örneğin

Gençlere merhametle yaklaşmıştır. Örneğin

Gençlerle fikir alışverişinde bulunmuştur. Örneğin

Gençlere sorumluluk vermiştir. Örneğin

2.2. Gençlerin Dünyasında Peygamberimiz

Konuya Başlarken

Hz. Ali'ye "Sizler Resulullah'ı nasıl severdiniz?" diye sordular. Hz. Ali şunları söyledi: "Vallahi biz; bütün mal varlığımızdan, çocuklarımızdan, babalarımızdan, analarımızdan ve susadığımızda soğuk suya duyduğumuz sevgiden daha çok Resulullah'ı severdik."[19]

Metinden hareketle Hz. Peygamber ile yanında yetişen gençler arasındaki sevgi ve bağlılık hakkında neler söylenebilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Hz. Muhammed'in (sav) yaşadığı ve peygamberlik görevini yerine getirdiği döneme "Asrısaadet" denmektedir.[20] Kur'an-ı Kerim, sahabilerden **"Muhâcirlerin ve ensarın ilkleri ile onlara güzelce uyanlardan Allah hoşnut olmuştur, onlar da O'ndan razıdırlar..."**[21] diye bahsetmektedir.

3. Etkinlik

10 dk.

Adı	*Asrısaadet'teki Gençlerin Hz. Peygamber'e Olan Sevgisi*
Amaç	*Asrısaadet'teki gençlerin Peygamberimize duyduğu sevgiye ait unsurları belirleyebilme*

Yönerge: *Metni okuyunuz ve metinden hareketle soruyu cevaplayınız.*

Peygamber Efendimiz vefat ettikten sonra Ebu Hüreyre (ra) Medine pazarına gitti ve alışverişle uğraşan insanlara şöyle seslendi: "Ey çarşı-pazar halkı! Sizi engelleyen şey nedir?" onlar "Hangi konuda ey Ebu Hüreyre?" diye sorduklarında şöyle devam etti: "Resulullah'ın mirası orada dağıtılırken siz burada duruyorsunuz! Niçin gidip de ondan nasibinizi almıyorsunuz?" onlar "Nerede?" diye sorunca "Mescitte." diyerek cevap verdi. İnsanlar adeta koşturarak mescide gittiler. Ebu Hüreyre ise yerinde durdu ve onları bekledi. Döndüklerinde onlara 'Ne oldu?" diye sordu. İnsanlar "Ey Ebu Hüreyre! Mescide gittik. İçeriye de girdik. Ancak orada miras olarak dağıtılan herhangi bir şey göremedik!" dediler. Ebu Hüreyre ise "Mescitte kimseyi görmediniz mi?" diye tekrar sordu. Onlar "Evet! Bir grubun namaz kıldığını, diğer bir topluluğun Kur'an okuduğunu, başka bir grubun da helal ve haram meselelerini müzakere ederek ilimle meşgul olduklarını gördük!" dediler. Bunun üzerine Ebu Hüreyre şöyle dedi: "Hâlâ anlamıyor musunuz? Hz. Muhammed'in (sav) asıl mirası zaten budur!" (Heysemi, *Mecmau'z-Zevaid,* 2/30)

Asrısaadet'teki gençlerden biri olan Ebu Hüreyre (ra), tüm sahabiler gibi Peygamber Efendimiz'e olan sevgi ve saygısını onun vefatından sonra da devam ettirmiştir. Ebu Hüreyre (ra), insanların dünya işlerine dalıp ibadeti geri plana atmalarından dolayı rahatsız olmuş ve onları uyarmıştır. O, Hz. Muhammed'e (sav) olan vefa ve sadakatini Kur'an, namaz, ilim gibi manevi miraslarına sahip çıkarak göstermiştir.

Asrısaadet'teki gençlerin Peygamber Efendimiz'e vefa, saygı ve sadakatle bağlı kalmasının sebepleri nelerdir?

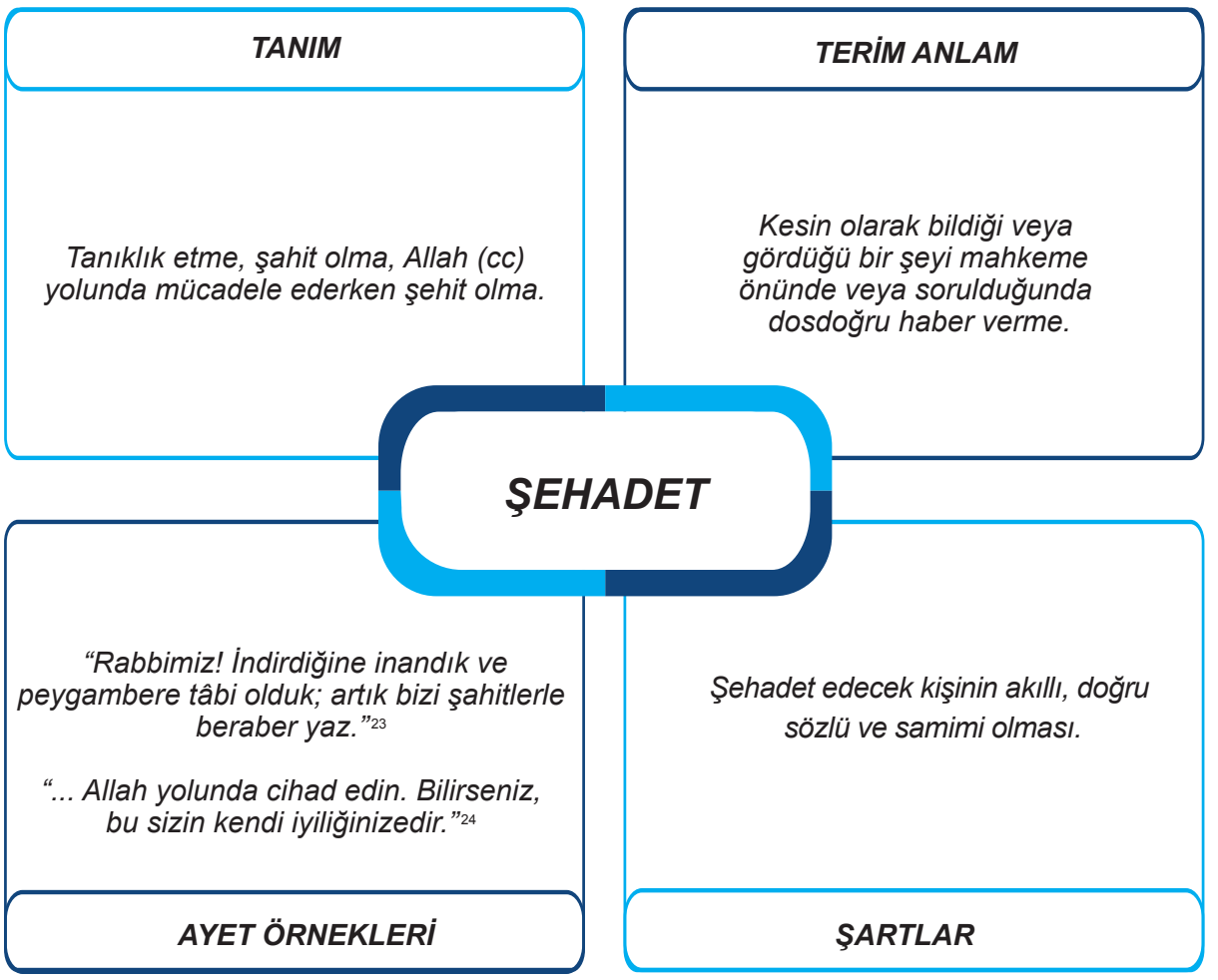
Değerlendirme: *Etkinlikten hareketle aşağıda verilen cümleyi tamamlayınız.*

Asrısaadet'te yaşayan bir genç olsaydım Hz. Peygamber'e olan sevgi ve saygımı ..... davranışımla gösterirdim.

şehadet
Kendisinden tanıklık istenen kişinin görmüş olduğu bir olayı Allah'ın huzurunda bulunuyor gibi bir duyguyla dosdoğru haber vermesi, şahitlik yapması.
(Sürmeli vd., "şehadet", 338)

Genç bir sahabi olan Muaz bin Cebel (ra), Sevgili Peygamberimizle yolculuk yapıyordu. Peygamber Efendimiz ona *"Ey Muaz!"* diye seslendi. Hz. Muaz hemen "Buyur ya Resulullah! Emrine amadeyim!" diye karşılık verdi. Hz. Peygamber, ona iki kere daha bu şekilde seslendi ve başka bir şey söylemeden bekledi. Böylece onun dikkatini toplamasını sağladı. İyice meraklanan Hz. Muaz, Sevgili Peygamberimizin söyleyeceklerine kulak kesildi. Sonunda Sevgili Peygamberimiz şöyle buyurdu: *"Kim, kalbiyle tasdik ederek Yüce Allah'tan başka ilah olmadığına ve Hz. Muhammed'in Allah'ın Resulü olduğuna **şehadet** ederse Allah ona cehennemi haram kılar."*[22]

Şehadet kavramı bir şeyin doğruluğuna inanmak manasında kullanılmıştır. Bu kavram aynı zamanda tanıklık etmek manasına da gelir ki buna "şahitlik etmek" deriz. Kelimeişehadet getirdiğimizde hem Yüce Allah'tan başka ilah olmadığına, Hz. Muhammed'in (sav) O'nun kulu ve elçisi olduğuna şahitlik ediyoruz hem de bunun doğruluğuna inandığımızı açıklamış oluyoruz. Allah (cc) yolunda savaşarak can verenlere de "şehit" diyoruz. Çünkü şehitlerimiz, Yüce Allah'ın varlığı ve birliği yönündeki şehadetlerini canlarını feda ederek göstermiş olurlar. Böylece onlar en büyük şahitliği yapmaktadırlar.

Bilgi Görseli 2.2: *Şehadet kavramının Frayer (Fırayır) tekniği ile örnek bir gösterimi*

Görsel 2.4: *Salavatışerife (Anlamı: Allah'ın rahmeti ve bereketi; Hz. Muhammed'in, ailesinin ve ona iman edenlerin üzerine olsun.)*[25]

İslam'ın temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'i ancak Hz. Peygamber'in sözleri ve davranışları sayesinde anlayabilir, hayatımıza uygulayabiliriz. Çünkü o, ayetleri açıklamış ve hayatında uygulamıştır. Yüce Allah Kur'an'da **"Namazı kılın, zekâtı verin, rükû edenlerle beraber rükû edin."**[26] buyurmuştur. Ancak namazın kaç rekât olduğunu ve nasıl kılınacağını, hangi maldan ne kadar zekât verileceğini bize Resulullah öğretmiştir.

Yüce Allah, onu âlemlere rahmet olarak göndermiştir.[27] İnsanlığı kuşatacak bir sevgiye sahip olan ve hayatımızda örnek almamız gereken Resulullah, kendisine yakın olabilmemiz için bizlere şöyle bir müjde vermiştir: *"Kıyamet gününde insanların bana en yakın olanı üzerime en çok salatüselam okuyandır."*[28] *(Görsel 2.4).*

Urve bin Mesud (ra), sahabenin Hz. Peygamber'e olan saygısını şöyle anlatmaktadır: "Yüce Allah'a yemin ederim ki ben birçok kralın huzuruna çıktım; heyet içerisinde Kayser'e, Kisra'ya ve Necaşi'ye gittim. Vallahi, Hz. Muhammed'in (sav) ashabının ona saygı gösterdiği kadar hiçbir krala adamlarının saygı gösterdiğini görmedim. Öyle ki Hz. Muhammed (sav), sahabilerine bir şey emredince o emri yerine getirmek için hemen koşuşturuyorlar! Konuştuğu zaman sahabileri seslerini onun yanında iyice alçaltıyorlar! Ona çok saygı duyuyorlardı."[29] Sahabilerin Hz. Peygamber'e olan vefa ve sadakatini gören Urve bin Mesud (ra), sonraki süreçte bu durumdan etkilenip Müslüman olmuştur.

cihat
Söz ve fiille bütün kuvvetini harcayarak çalışma, yorulma, aşırı gayret etme.
(Sürmeli vd., "cihat", 50)

Sevgili Peygamberimiz genç sahabilere kişilik özellikleri ve kabiliyetlerine uygun görevler vermiş, onları görevlerinde başarılı olmaları için teşvik etmiştir *(Görsel 2.5).* Hz. Peygamber'in sözlerine uyan genç sahabiler, ona itaat etmekte çok dikkatli davranmış ve onun yanında mücadele etmekten geri durmamışlardır. Onlar, **cihat** etme ve Allah (cc) uğrunda şehit olma gayesiyle yaşamışlardır. Nitekim Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: *"Kim içtenlikle Allah'tan şehit olmayı dilerse yatağında bile ölse Allah onu şehitlerin makamlarına ulaştırır."*[30] Bu hadisten anlaşıldığı üzere cihadın farklı yönleri de bulunmaktadır.

Bir Hadis

Hz. Peygamber, şöyle buyurmuştur: "(Asıl) Cihad, kişinin kendi nefsiyle (kötü arzu ve istekleriyle) olandır."

(Tirmizi, "Fedailü'l-Cihad", 2)

tebliğ
Peygamberlerin, Allah'ın kendilerine indirmiş olduğu vahiyleri insanlara eksiksiz olarak bildirmesidir.
(Sürmeli vd., "tebliğ", 354)

Genç sahabiler, cihadın yalnızca savaş meydanlarında gerçekleşmediğini bilirlerdi. Onlara göre insanları hakka davet ederek İslam'ın güzelliklerini anlatmak da önemli bir cihat yöntemiydi. Bu bilinçle hareket eden sahabiler, **tebliğ** faaliyetlerine büyük önem vermiştir.

Görsel 2.5
İnsanların kabiliyetlerine göre yetiştirilmesi başarıyı beraberinde getirir (Temsilî).

Asrısaadet'teki gençlerin Hz. Peygamber'e sevgi ve bağlılığını gösterme yollarıyla ilgili e-içeriğe karekodu kullanarak ulaşabilirsiniz.

4. Etkinlik

20 dk.

Adı	Sevginin Etkileri
Amaç	Asrısaadet gençlerinin Hz. Peygamber'e duydukları sevgiyi çözümleyebilme

Yönerge: Metinleri okuyunuz ve metinlerden hareketle soruları cevaplayınız.

> Namaz, Mekke'de farz kılınmıştır. Müslümanlar Medine'ye hicret ettikten sonra insanların namaza nasıl çağrılacağı ilk başta belirlenmemiştir. Hz. Peygamber bu konuda herkesin fikrini almıştır. Sahabilerden bazıları insanların namaza çan çalarak, bazıları boruya üfleyerek, bazıları da ateş yakarak çağrılması teklifinde bulunmuştur. Bazı sahabiler ise rüyalarında ezan sözlerini işittiklerini Peygamber Efendimiz'e anlatmışlardır. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz Müslümanların ezanla namaza çağrılmasına karar vermiştir. Hz. Peygamber, ezan okuması için Hz. Bilal'i görevlendirmiştir.[31]

> Abdullah bin Abbas (ra) Hz. Peygamber'den bir şeyler öğrenmek için sürekli onun yanında bulunmaya çaba göstermiştir. İbni Abbas'ın (ra) bu gayretini gören Sevgili Peygamberimiz "Allah'ım onu dinde anlayış sahibi kıl, ona hikmeti öğret." diye dua etmiştir. Hz. Peygamber'in bu duası, kendisini yetiştirmesi konusunda İbni Abbas'ı (ra) isteklendirmişti. Hz. Peygamber'in vefatından sonra bilgi ve zekâsı ile insanları yönlendiren İbni Abbas (ra), Kur'an'ın çevirmeni anlamına gelen "tercümanü'l-Kur'an" olarak anılmıştır.[32]

> Abdullah bin Amr (ra) anlatıyor: "Bir sahabi Hz. Peygamber'e geldi ve cihada katılmak için izin istedi. Hz. Peygamber ise ona 'Senin annen baban var mı?' diye sordu. Adam 'Evet, var.' deyince 'Öyleyse sen onlara hizmet ederek cihat et.' buyurdu."[33]

1. Asrısaadet'teki gençlerin İslam için göstermiş oldukları gayrette Hz. Peygamber'e duydukları sevginin etkisini açıklayınız.
2. Sizce sahabilerin Hz. Peygamber'e olan sevgisinin temelinde hangi değerler bulunmaktadır?
3. Bu metinlerde yer alan örnekler, sahabilerin Hz. Peygamber'e olan sevgilerini hangi davranışlarla gösterdiklerini gösterir?

Değerlendirme: Etkinlikten hareketle verilen cümleleri tamamlayınız.

Asrısaadet'teki gençlerin Hz. Peygamber'e olan sevgisine dair okuduklarımdan

öğrendim.

Asrısaadet'teki gençlerin Hz. Peygamber'e olan sevgisine dair okuduklarım bana

hissettirdi.

Kontrol Noktası

Peygamber Efendimiz'in hangi özellikleri sahabilerin ona sevgiyle bağlı olmasında etkili olmuş ve sahabiler bağlılıklarını nasıl ifade etmişlerdir? Açıklayınız.

Performans Görevi

35 dk.

Görev	*"Peygamberimizin Çevresindeki Gençler" ünitesiyle ilgili fanzin (küçük ölçekli dergi) hazırlama*
Amaç	*Asrısaadet'teki gençlerin Peygamberimize duyduğu sevgiyi çözümleyebilme*
Ürün	*Fanzin (küçük ölçekli dergi)*
Değerlendirme Ölçütleri	*Grup değerlendirme formu, dereceli puanlama anahtarı*

Yönerge: *Uygulama adımlarını takip ederek performans görevini tamamlayınız.*

Ön Hazırlık

1. *Dört-altı kişilik gruplar oluşturunuz.*
2. *"Peygamberimizin Gençlerle İletişimi", "Peygamberimizin Yanında Yetişen Gençler", "Gençlerin Dünyasında Peygamberimiz" araştırma başlıklarını grup üyeleri arasında paylaştırınız.*
3. *Konunuz ile ilgili şiir, yaşanmış olay ve sahabi sözlerini güvenilir kaynaklardan araştırınız*

Sınıf İçi Uygulama.

4. *Edindiğiniz bilgileri birleştirerek özgün bir fanzin (küçük ölçekli dergi) hazırlayınız.*
5. *Hazırladığınız çalışmayı bir ders saati içinde sınıfta arkadaşlarınıza sununuz.*

Değerlendirme: *Yapılan çalışma, karekodda yer alan grup değerlendirme formu ve dereceli puanlama anahtarı ile değerlendirilecektir.*

2.3. Peygamberimizin Yanında Yetişen Gençler

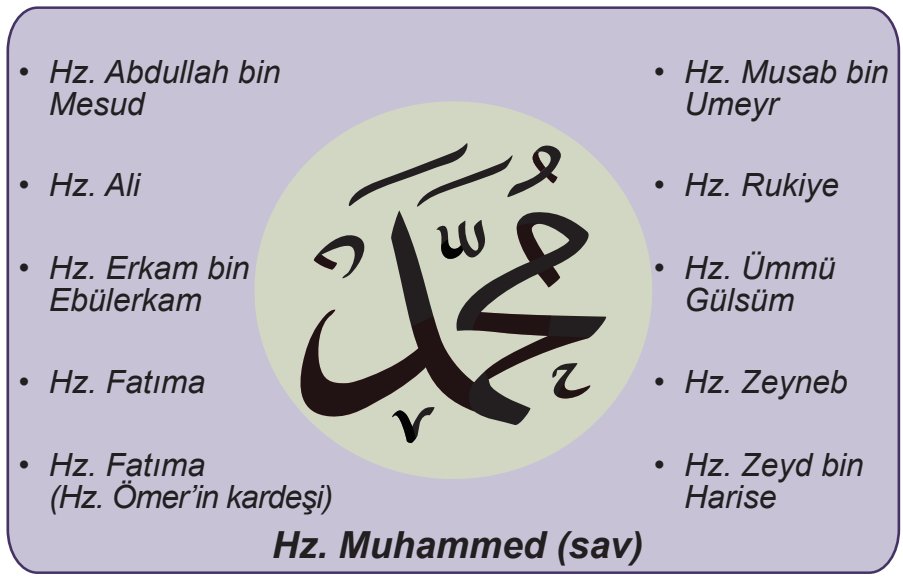
Konuya Başlarken

İnsanlar yeni şeyler öğrenmek veya bir alanda kendilerini geliştirmek istediklerinde genellikle bir rehbere ihtiyaç duyarlar. Örneğin Osmanlı Devleti'nin mimarlık dehası Mimar Sinan'ı düşünelim. Sinan, mesleğinin inceliklerini bir ustadan öğrendiğini, onun yanında yetişip çevreyi gözlemlediğini söylemektedir.[34] Dolayısıyla ustalığıyla tarihte iz bırakmış Sinan'ın da mesleğe ilk adımlarında kendisine rehberlik eden, onu büyük ustalığa taşıyan bir yönlendiricisi olmuştur.

1. **Metinden yola çıkarak insanların Hz. Peygamber'in rehberliğine neden ihtiyaç duymuş olabileceğini açıklayınız.**
2. **Hz. Peygamber'in rehberliğinde yetişen gençler, ondan öğrendiklerini kendi hayatlarına nasıl yansıtmış olabilir? Düşüncelerinizi paylaşınız.**

Hz. Peygamber insanları iyiye, güzele ve doğruya çağıran bir elçidir. İnsanları karanlıktan aydınlığa çıkaran bu davete karşılık verenlerin çoğu gençlerden oluşmuştur. Sevgili Peygamberimizin İslam'a davet mücadelesinde en büyük yol arkadaşları bu gençler olmuştur. Hz. Peygamber, Allah'tan (cc) aldığı buyrukları hayatına eksiksiz uygulayarak gençlere en güzel örnek olmuştur.

Gençlerin Müslüman olmasına önem veren Peygamber Efendimiz, gençlerle yakın ilişkiler kurmuştur. Onlara sorumluluk vererek karşılaştıkları zorluklarda çözümün bir parçası olmaya çağırmıştır. Hz. Peygamber gençlerle vakit geçirmiş, onlara ikramda bulunmuş ve davetlerine icabet etmiştir. Gençlerin gayretlerini takdir etmiş ve onları yeteneklerine göre yönlendirmiştir. Peygamber Efendimiz'in gençlere olan ilgisi, gençlerin ona duyduğu yakınlık ve bağlılığın önemli sebeplerinden biridir.

Bilgi Görseli 2.3: *Hz. Peygamber'e ilk iman eden sahabilerin çoğu gençlerden oluşmuştur.*

Cahiliye Dönemi'nde yaşanan olumsuzluklar toplumun büyük bir kesimini etkilemiştir. Adaletin uygulanmadığı ve insana gereken değerin verilmediği bu toplumda haksızlıklar artmış ve kötülükler yaygınlaşmıştır. Bu durum ise insanların çaresiz ve mutsuz bir şekilde yaşamalarına sebep olmuştur. Olumsuzluklardan en çok etkilenenler ise dönemin kadınları, çocukları ve gençleriydi.

İnsanların adaletli davranmadığı bir topluma peygamber olarak gönderilen Hz. Muhammed (sav), toplumun aksayan yönlerini insanlara anlatmıştır. İnsanlığı, bir olan Allah'a (cc) inanmaya ve Cahiliye Dönemi'nin kötülüklerini terk ederek İslam'a uygun bir hayat yaşamaya davet etmiştir. Bu davet, toplumun içine düştüğü yanlışlara karşı duyarlılık gösteren gençlerin dikkatini çekmiştir. Çünkü Cahiliye toplumu onlara sorgulamayı yasaklamış ve düzenin asla değişmeyeceğini hissettirmiştir. Sevgili Peygamberimiz ise gençleri sorgulamaya teşvik etmiş ve İslam sayesinde daha yaşanabilir bir toplum oluşturulabileceğini savunmuştur. Hz. Peygamber'in tebliğine uyan gençler, toplumdaki yanlışlıkları sorgulamışlar; sorguladıkça da toplum tarafından büyük bir baskı görmüşlerdir.

Birçok genç, Sevgili Peygamberimizin tebliğini kabul etmiş ve onun etrafında kenetlenmeye başlamıştır. Büyük bir cesaretle inançlarını çevresindekilere ifade etmişlerdir. Bu kararlı duruştan etkilenen insanlar da toplumdaki yanlış inanışları sorgulamaya başlamıştır. Toplumdaki bu uyanıştan rahatsız olan müşrikler, sahabilere çeşitli baskılar yapmış fakat bu baskılar genç sahabeyi yıldıramamıştır. Artan bu baskıların sonucunda Hz. Peygamber, Müslümanların inançlarını özgürce yaşayabileceklerini düşündüğü Habeşistan'a hicret etmelerini istemiştir *(Görsel 2.6).* İlk giden gruptan sonra daha kalabalık bir grup Cafer bin Ebu Talib'in (ra) liderliğinde hicret etmiştir. Cafer bin Ebu Talib (ra), doğup büyüdüğü topraklardan ayrılırken genç yaşında büyük bir kafilenin de sorumluluğunu almıştır.[35]

Görsel 2.6: *Müslümanlar, inançlarını özgürce yaşayabilmek için hicret etmek zorunda kalmıştır (Temsilî).*

Müslümanların Habeşistan'a hicret etmesinden rahatsız olan müşrikler, Habeşistan Necaşisi Ashame'ye bir elçi göndermiştir. Elçi, Müslümanları kendilerine teslim etmesi konusunda Ashame'yi ikna etmeye çalışmıştır. Ashame'nin huzuruna çıkan Cafer bin Ebu Talib (ra) her şeyi göze alarak inancını savunmuş ve İslam'ı tebliğ etmiştir. Cafer bin Ebu Talib'in (ra) savunmasından etkilenen Ashame, Mekkeli müşriklerin isteklerini reddetmiş ve Müslümanları ülkesinde ağırlamaya devam etmiştir.[36]

Okuma Metni

Metni okuyunuz ve metinden hareketle soruları cevaplayınız.

Cafer bin Ebu Talib (ra) İslam'ı Anlatıyor

Müslüman heyeti, Habeşistan Necaşisi Ashame'nin huzuruna çıktığı zaman Ashame onlara İslam'ı neden seçtiklerini sordu. Heyetin temsilcisi olan Cafer bin Ebu Talib (ra) ise ona şu şekilde cevap verdi: "Ey hükümdar! Biz cahilce yaşayan bir toplumduk. Putlara tapar ve her türlü kötülüğü yapardık. Akrabalık bağına riayet etmezdik. Komşularımıza ve himayemiz altındakilere kötü davranırdık. İçimizdeki güçlüler, zayıflarımızı ezerdi. Sonra Yüce Allah bize aramızdan; soyunu, doğruluğunu, güvenilirliğini ve iffetini yakından tanıdığımız bir resul gönderdi. Bu resul bizleri Allah'ın birliğine, O'na hiçbir şeyi ortak koşmamaya ve taptığımız putları terk etmeye davet etti. O; bizlere doğru sözlü olmayı, emaneti sahibine vermeyi, akrabalık bağını gözetmeyi, komşuluğu ve birlik olmayı, haramlardan ve kan dökmekten uzak durmayı öğretti. Bizi kötülüklerden, yalan sözden, yetim malı yemekten alıkoydu. Bize, namaz kılmayı ve oruç tutmayı emretti. (…) Bunun üzerine biz de ona iman ettik. Bize haram kıldığı şeyleri haram, helal kıldığı şeyleri de helal saydık. Sonrasında kavmimiz bize saldırdı. Bize işkence yaptılar, tekrar putlara tapmamız için bizi dinimizden döndürmek istediler. Bize zulmettiklerinde ve dinimizi yaşamamıza engel olduklarında senin ülkene gelmek için yola çıktık. Başka ülkelere gitmek yerine seni tercih ettik. Ey hükümdar! Bunu yaparken senin yanında zulme uğramamayı ümit ettik!"

(bk. İbni Esir, *el-Kâmil fi't-Tarih*, 1/677)
(Kısaltılmıştır.)

1. *Sizce Cafer bin Ebu Talib (ra), İslam'ın hangi yönlerinden etkilenerek Müslüman olmuştur?*

2. *Cafer bin Ebu Talib'in (ra) mücadelesini örnek alsaydınız hayatınızda karşılaştığınız zorluklarla mücadele etme yöntemleriniz neler olurdu? Bir örnekle anlatınız.*

5. Etkinlik

15 dk.

Adı	*Empati Kuruyorum*
Amaç	*Peygamberimizin yanında yetişen gençlerin ahlaki tutum ve davranışlarına dair merak ettiği hususları belirleyebilme*

Yönerge: *Metni okuyunuz ve metinden yola çıkarak verilen soruları cevaplayınız.*

Musab bin Umeyr (ra), genç yaşında Müslüman olmuştu. Ailesi ise Musab'ın (ra) Müslüman olmasından rahatsız olduğu için Peygamber Efendimiz'le görüşmesini istemiyordu. Bundan dolayı Musab bin Umeyr (ra), Hz. Peygamber'i gizlice ziyaret etmeye başladı. Ailesi onu dininden döndürmek için çok çaba gösterdi. Hatta onu hapsettiler. Fakat o, ailesinin tüm engellemelerine karşı dininden dönmedi. Varlıklı ve rahat bir hayat sürerken zorluklarla geçen bir hayatı tercih etti.

(bk. Hüseyin Algül, "Mus'ab b. Umeyr", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,* 31/226)

1. *Musab bin Umeyr'in (ra) yerinde siz olsaydınız nasıl davranırdınız?*

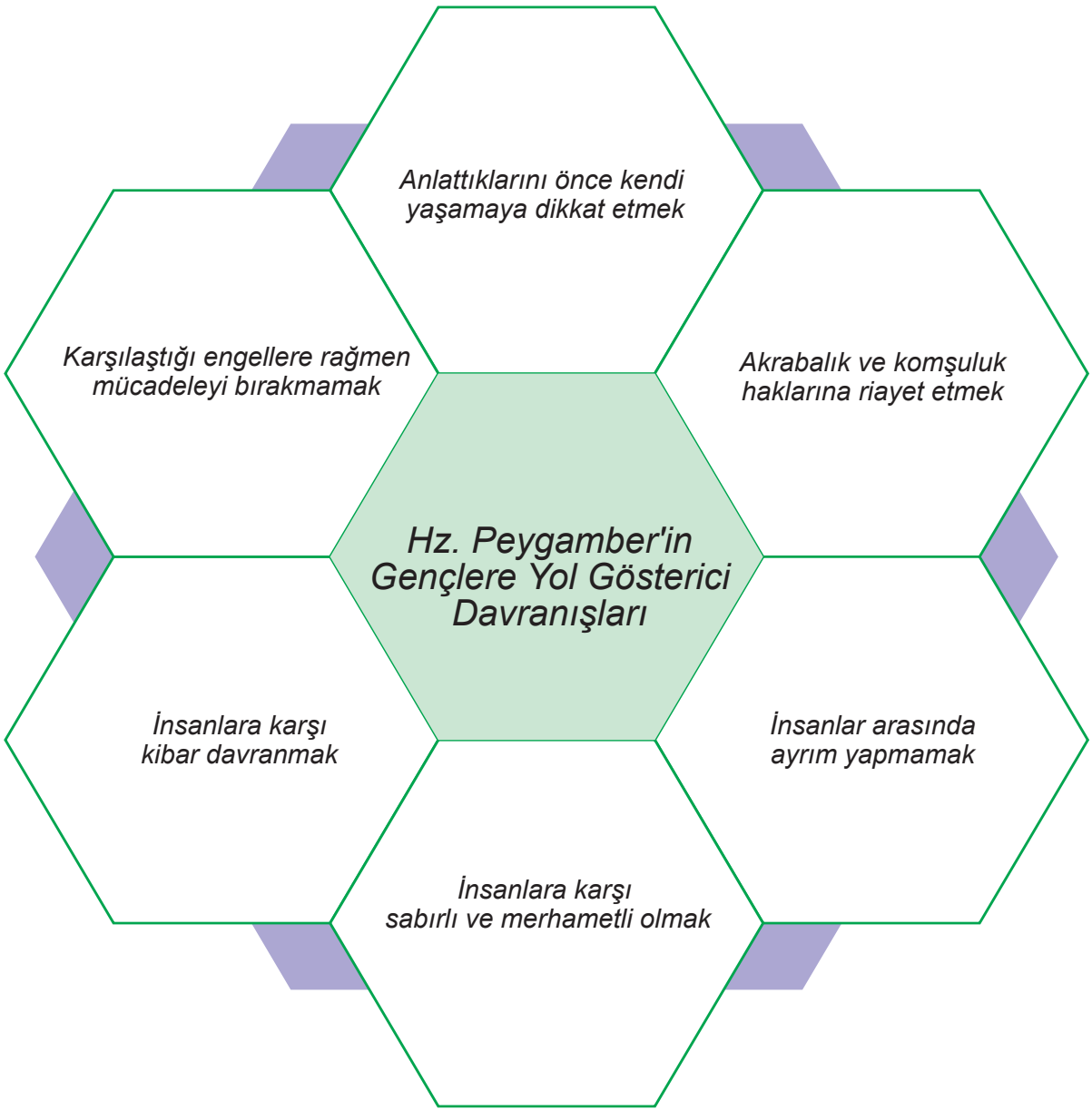
2. *Musab bin Umeyr'in (ra) sergilediği davranışın önemi nedir?*

3. *Musab bin Umeyr'in (ra) tutumunun diğer insanlara örnek olabilecek yönleri nelerdir?*

Değerlendirme: *Karekoddaki öz değerlendirme formunu doldurunuz.*

Hz. Muhammed'in (sav) tebliğinden etkilenen gençler, İslam'a davet görevinde ona destek olmuşlardır. Genç sahabilerin bu desteği, İslam'ın yayılmasına büyük katkı sağlamıştır. Musab bin Umeyr'in (ra) İslam'ın tebliğindeki rolü bunun en güzel örneklerinden biriydi. O, İslam'ı kabul etmesinden sonra çeşitli baskılar görmüştür. Baskılara ve tehditlere boyun eğmemiş, sahip olduğu bütün imkânlardan İslam için vazgeçmiştir. Musab bin Umeyr (ra), inancına her zaman bağlı kalmış ve İslam'ı anlatma konusunda büyük bir özveri sergilemiştir. Onun sahip olduğu bu özelliklerin farkında olan Sevgili Peygamberimiz, Musab bin Umeyr'i (ra) bir davetçi olarak Medine'ye göndermiştir. Böylece Medine Hicret' ehazır hâle getirilmiştir. O, Medinelilere İslam'ı anlatmış ve onların Müslüman olmalarına vesile olmuştur. Musab bin Umeyr (ra), bu yönüyle Hz. Peygamber'den sonra İslam'ın ilk öğretmeni kabul edilmiştir.[37]

Etkileşimli 5N 1K bilgi görseline karekodu kullanarak ulaşabilirsiniz.

Bilgi Görseli 2.4: *Hz. Peygamber gençlere rehber olmuştur.*

Görsel 2.7: *Genç sahabiler, İslam'ı anlatmak için tebliğ faaliyetlerinde bulunmuştur (Temsilî).*

Görsel 2.8
Müslümanlar sahabeden öğrendikleri hadisleri gelecek nesillere aktarmışlardır (Temsilî).

Hz. Peygamber'in sabırlı ve mücadeleci bir davetçi olma özelliğini örnek alanlardan biri de kızı Hz. Zeyneb'dir. O, Hz. Muhammed'e (sav) peygamberlik geldikten sonra ilk iman edenler arasında yer almıştır. Fakat Hz. Zeyneb'in eşi, toplum baskısından çekinerek iman etmek istememiştir. Hz. Zeyneb, eşine rağmen inancından vazgeçmemiştir. Eşine karşı sabırlı ve nazik tutumu, sonraki dönemlerde eşinin Müslüman olmasına vesile olmuştur.[38]

Genç sahabiler, Peygamber Efendimiz'i doğru bir şekilde anlama konusunda büyük gayret göstermişlerdir. Hz. Peygamber'in etrafından ayrılmamış, onun davranışlarını büyük bir titizlikle gözlemlemişlerdir. Gözlemlediklerini hayatlarına aktaran genç sahabiler, öğrendiklerini başka insanlara da ulaştırmak için çabalamışlardır *(Görsel 2.7)*. Onların bu gayreti İslam'ın dünyaya yayılmasında önemli bir etken olmuştur. Çalışkanlığıyla öne çıkan genç sahabilerden biri de Abdullah bin Ömer'di (ra). O, küçük yaştan itibaren Sevgili Peygamberimizin sözlerini anlamaya çalışmış; hâl ve hareketlerini gözlemlemiştir. Hz. Peygamber'i her konuda örnek alan Abdullah bin Ömer (ra), onun davranışlarını önce kendi hayatında uygulamış sonra da diğer insanlara iletmiştir. Nitekim en çok hadis nakleden sahabilerden biri olmuştur[39] *(Görsel 2.8)*.

6. Etkinlik

25 dk.

Adı	Öğrenme Günlüğümde Bugün
Amaç	Peygamberimizin yanında yetişen gençlerin ahlaki tutum ve davranışlarını müşahede edebilme

Yönerge: *Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği tamamlayınız.*

Ön Hazırlık

1. *Dört gruba ayrılınız.*
2. *Öğretmeniniz rehberliğinde verilen sahabilerden birini seçiniz.*

Hz. Zeyneb | *Cafer bin Ebu Talib (ra)* | *Musab bin Umeyr (ra)* | *Abdullah bin Ömer (ra)*

3. *Seçtiğiniz sahabinin hayatına yönelik neleri merak ettiğinizi düşününüz.*
4. *Seçtiğiniz sahabi ile ilgili merak ettiklerinizi güvenilir kaynaklardan araştırınız (DİB ve MEB kaynakları).*

Sınıf İçi Uygulama

5. *Araştırdığınız sahabinin öne çıkan özelliklerini, müşriklerin engellemelerine karşı duruşunu ve Hz. Peygamber'in yönlendirici rolünün sahabilerin özelliklerine (azim, vefa, cesaret, kararlılık vb.) nasıl katkı sağladığını grup olarak sınıfta sununuz.*

Değerlendirme: *Etkinlikten hareketle verilen öğrenme günlüğünü doldurunuz.*

ÖĞRENME GÜNLÜĞÜ

Peygamber Efendimiz çok yönlü bir insandı. Sevgili Peygamberimiz İslam'ı tebliğ görevinin yanı sıra devlet başkanlığı, ordu komutanlığı ve öğretmenlik görevleriyle de insanlar için en güzel örnek olmuştur. Bu görevleri yerine getirirken kendini diğer insanlardan üstün görmemiş, yapılacak işlerle ilgili arkadaşlarıyla fikir alışverişinde bulunmuştur.

Ünite kavram oyununa karekodu kullanarak ulaşabilirsiniz.

Sahabiler Hz. Peygamber'in yanında savaşlara katılmıştır. Savaşlar sırasında Sevgili Peygamberimiz sahabilere farklı görevler vermiştir. *(Görsel 2.9).* Örneğin Hz. Ali ve Musab bin Umeyr'e (ra) sancak tutma,[40] bazı genç sahabilere de ordu komutanlığı görevini vermiştir. Orduda Üsame bin Zeyd'den (ra) yaşça büyük sahabiler bulunmasına rağmen Sevgili Peygamberimiz, yaştan ziyade liderlik kabiliyetine önem vermiş ve onu henüz on sekiz yaşındayken ordu komutanı yapmıştır. Yönetim konusunda yetenekli olan genç sahabilerden Attab bin Esid'i (ra) Mekke'de vali olarak görevlendirmiştir.[41]

Hz. Peygamber'in liderliğinde çeşitli görevler üstlenen sahabiler, bu sorumlulukları büyük bir onur ve sadakatle yerine getirmişlerdir. Sevgili Peygamberimiz tarafından bir göreve layık görülmek, sahabiler için büyük bir şeref sayılmıştır. Bu sahabilerden biri de okçulukta yetenekli olan Rafi bin Hadic'di (ra). O, genç yaşına rağmen Hz. Peygamber'in takdirini kazanarak orduya kabul edilmiş ve görevini başarıyla yerine getirmiştir.[42]

Sahabiler; kadın, erkek, genç ve çocuk demeden İslam'ın yayılması ve yaşanması için verilen mücadelede daima Hz. Peygamber'in yanında yer almışlardır. Onlardan biri de Nesîbe'dir (ra). Çevresindeki insanları İslam'a davet etmek için büyük bir gayret gösteren Nesîbe (ra), bu çabasını hayatı boyunca sürdürmüştür. Bunun en güzel örneklerinden biri de Uhud Savaşı'nda sergilediği kahramanlıktı. Bu savaş sırasında eşi ve oğlu ile Resulullah'a siper olmuş, Hz. Peygamber'in yanından hiç ayrılmamış ve onu korumak uğruna yaralanmıştır. Resulullah, o gün hangi yöne dönse Nesîbe'nin (ra) kendisini korumak için savaştığını görmüş ve onun bu hareketinden övgüyle bahsetmiştir.[43]

Görsel 2.9
Hz. Peygamber, gençlerin yeteneklerine uygun görevler vermeyi teşvik etmiştir (Temsilî).

7. Etkinlik

25dk.

Adı	*Drama Etkinliği*
Amaç	*Peygamberimizin yanında yetişen gençlerin ahlaki tutum ve davranışlarına dair merak ettiği hususları inceleyebilme*

Yönerge: *Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği tamamlayınız.*

1. *Dört gruba ayrılınız.*
2. *Aşağıda verilen kavramları, tanımları ve bunların günlük hayattaki örneklerini inceleyiniz.*

Cihat

İnsanın kendini ve toplumu iyileştirme çabası. Bir öğrencinin derslerinde zorlanmasına rağmen azmederek çalışması

İstişare

Karar alırken danışma ve ortak akıl. Bir grup öğrencinin sınıf temsilcisini seçerken görüş alışverişi yapması

Şehadet

Allah (cc) yolunda canını feda etmek, aynı zamanda şahitlik etmek. Uhud Savaşı'nda Hz. Hamza'nın mücadelesi

Tebliğ

İslam'ın mesajını söz ve davranışla ulaştırmak. Hz. Musab bin Umeyr'in Medine'de İslam'ı anlatması

3. *Öğretmeniniz rehberliğinde grup olarak kavramlardan birini seçiniz ve kavrama uygun drama planlayınız.*
4. *Hazırladığınız dramayı sınıfta canlandırınız.*

Değerlendirme: *Etkinlikten hareketle verilen cümleleri tamamlayınız.*

Cihat kavramını _____

_____ *olarak anladım.*

İstişareyi günlük hayatta _____

_____ *durumunda kullanabilirim.*

Şehadet bana _____

_____ *hatırlattı.*

Tebliği günlük hayatta _____

_____ *durumunda uygulayabilirim.*

Kontrol Noktası

Tanımlarda boş bırakılan yerlere uygun kavramları yazınız. Yazdığınız kavramları bulmacadan bularak boyayınız.

1. *Tanıklık etmeye ve şahit olmaya ……..... denir.*
2. *Herhangi bir konuda, en doğru kararı verebilmek için başkalarıyla görüş alışverişinde bulunmaya ……..... denir.*
3. *Peygamberlerin, Allah'ın (cc) kendilerine indirmiş olduğu vahiyleri insanlara eksiksiz olarak bildirmesine ……..... denir.*
4. *Allah (cc) yolunda savaşmaya ve İslam'ın bilinmesi, yaşanması, tanınması için gayret göstermeye ……..... denir.*

KAVRAM BULMACASI

S	Ş	V	G	R	L	A	Y	E	Z
Ü	E	A	H	E	A	İ	Y	I	K
R	H	R	S	Ü	C	P	R	İ	T
P	A	İ	S	T	İ	Ş	A	R	E
R	D	Y	N	L	H	V	L	A	B
İ	E	T	A	K	A	T	İ	Z	L
Z	T	L	N	K	T	İ	S	N	İ
A	L	İ	T	Ö	Z	I	E	Z	Ğ

Şiir Köşesi

NAAT

(...)

Sevgiyi, barışı getirdin yeryüzüne
Mü'mini mü'mine kardeş kıldın
Küfrün silahları hep sana çevrildi
Ne korktun, ne saklandın, ne yıldın

Bir cana kıymanın cezası ağır
Faiz kesin haram, faiz bir tuzak
Seninle değişti bütün haritaların şekli
Kan davası gütmek yasak

En iyi sen anladın çocukları
Kadınları sen taçlandırdın haklarını vererek
Şefkatinle, merhametinle destek oldun
Nerede eğilmişse bir direk

En güzel sen anlattın komşu haklarını
Selâm senin emanetin sonsuza kadar
Kini ve kibri sen iptal ettin
Bütün yeryüzüne yaydı rüzgâr

(...)

Ey Allah'ın sevgilisi
En güzel sen çizdin bir nefsin portresini
Dinin güzel ahlak olduğunu ilk sen ilân ettin
Halkalara bayrak yaptın Hakk'ın sesini

Sen nimete dönüştürdün yaşayarak
Hicreti, hasreti, çileyi
İlk kez sen kucakladın tevhîd ekseninde
Her kavmi, her kabîleyi

(...)

Ey mi'râc'ta sevgiliyle buluşan
Gül yüzlü sevdalı, emin Muhammed
Allah, ümmetine saçmış nurunu
Ne güzel vuslattır, ne güzel rahmet

(...)

Kar suları gibi akar gelir naat
Katık istemiyorum senin sevginden başka
Olursa senden olur ümmetine şefaat
Gülümse bu âşıka

(Bahaettin Karakoç, *Bir Çift Beyaz Kartal,* 279-281)
(Kısaltılmıştır.)

1. Bu şiirde Hz. Peygamber'in hangi özelliklerinden bahsedilmektedir? Açıkayınız.
2. Siz de Peygamber Efendimiz'in ahlaki özelliklerini yansıtan başka şiirler araştırınız.
3. Bulduğunuz şiirleri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Farklı Kaydet

Bu ünitede öğrendiğiniz bilgileri verilen alana kısaca not edebilirsiniz.

2. Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme Soruları

A) Aşağıdaki açık uçlu soruların cevaplarını boş bırakılan alanlara yazınız.

1. "Sen onlara sırf Allah'ın lütfettiği merhamet sayesinde yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı kalpli olsaydın hiç şüphesiz etrafından dağılır giderlerdi. Onları affet, onların bağışlanmasını dile, iş hakkında onlara danış, karar verince de Allah'a güven, doğrusu Allah kendisine güvenenleri sever."

(Al-i İmran suresi 159. ayet)

Bu ayette Peygamber Efendimiz'in iletişim becerileriyle ilgili çıkarılacak mesajlar nelerdir?

.....

.....

.....

.....

2. **Hz. Peygamber'in gençlerle iletişimini dikkate alarak çevrenizdeki insanların sizinle nasıl bir iletişim kurmasını isterdiniz? Açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

3. **Peygamber Efendimiz'e duyulan sevgi, Asrısaadet'teki gençlerin kişisel gelişimlerine ve toplumsal ilişkilerine nasıl yön vermiştir? Örneklerle açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

4. **Hz. Peygamber'in gençlere karşı kullandığı yumuşak üslubun onların dini anlaması ve benimsemesi üzerindeki etkilerini açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

5. **Sevgili Peygamberimizin gençlere istişare ortamı sunmasının onların öz güven gelişimine nasıl katkı sağladığını açıklayınız.**

.....

.....

.....

.....

B) Aşağıdaki cümlelerden doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazınız. Başına "Y" yazdığınız cümlelerdeki bilgi yanlışlarını düzelterek doğru cümleyi altındaki boşluğa yazınız.

6. (....) Hz. Peygamber, çevresindeki gençler hata yaptığında onları sert bir şekilde uyarmıştır.

.....

7. (....) "Ve seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik." (Enbiya suresi 107. ayet) ayetiyle Hz. Muhammed (sav) kastedilmektedir.

.....

8. (....) Kadın sahabiler, tebliğ faaliyetlerinde Sevgili Peygamberimize destek olmuşlardır.

.....

9. (....) Asrısaadet'teki gençler duygu ve düşüncelerini Peygamber Efendimiz'in yanında dile getirirken çekinmişlerdir.

.....

10. (....) İstişare, Kur'an-ı Kerim'de emredilen ve önemli kararlar almadan önce yapılması tavsiye edilen bir uygulamadır.

.....

C) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere kutulara yazılmış kelimelerden uygun olanlarını yerleştiriniz.

cihat	*Hz. Ali*	*Hz. Muhammed (sav)*	*istişare*
Mekke	*şehadet*	*tebliğ*	*Yemen*

11. Hz. Peygamber tarafından Attab bin Esid (ra) ……..... şehrine vali olarak görevlendirilmiştir.

12. Tanıklık etme, şahit olma gibi anlamlara gelen ……..... için bazı şartlar gereklidir.

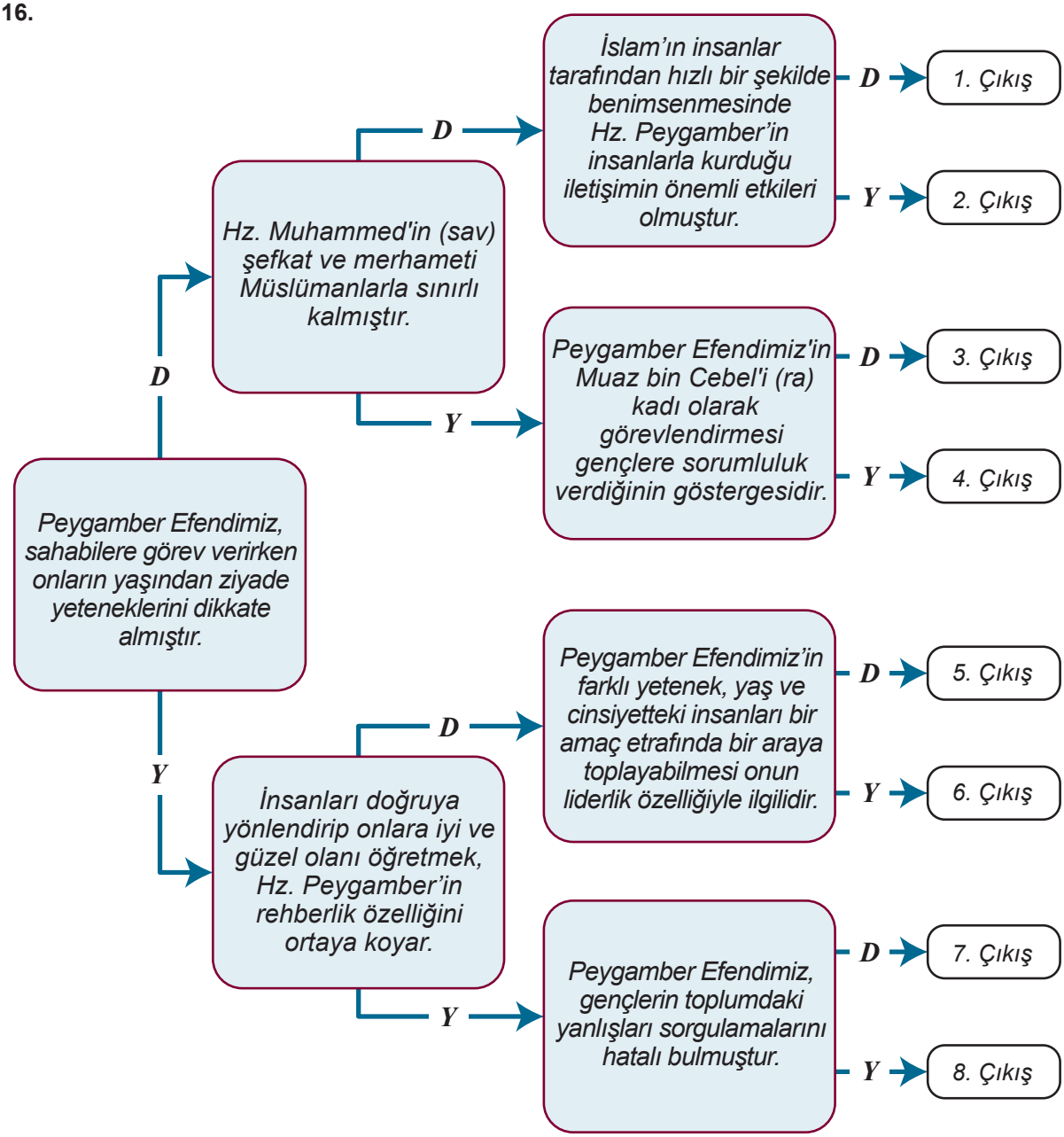
13. Peygamberlerin vahiy yoluyla Allah'tan (cc) gelen ilahi hükümlerin hiçbirini gizlemeden, eksiltmeden ve onlara herhangi bir ilavede bulunmadan insanlara bildirmelerine ……..... denir.

14. Allah (cc) yolunda bütün kuvvetini harcayarak çalışmak ve yorulmak …….. ..... kapsamındadır.

15. Sevgili Peygamberimiz, sahabilerle birçok kez ……..... etmiş, onların fikirlerini almıştır.

Ç) Aşağıdaki cümlelerin doğru (D) veya yanlış (Y) olmalarına göre yönlendirici okları takip ediniz ve ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz.

16.

D) Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

17. Hz. Peygamber'in sahabilerle iletişim kurarken onları dinlemesi ve yönlendirmesi aşağıdakilerden hangisinin göstergesidir?

A) Gençlerin emirlerini yerine getirmesini istediğinin

B) Gençleri bağımsız karar almaya teşvik ettiğinin

C) Gençlerin fikirlerini önemseyip onları desteklediğinin

D) Gençleri görev ve sorumluluklarla sınırlandırdığının

18. Aşağıdaki konuşmalarda bazı sahabilerin özellikleri verilmiştir.

Hatice: İletişim becerisi yüksek, İslam'ın ilk öğretmeni olarak bilinen sahabidir.
Ahmet: Sabırlı ve nazik tutumuyla eşinin de Müslüman olmasına vesile olan ilk kadın sahabilerden biridir.
Fatma: Habeşistan'a hicret eden ikinci grubun liderliğini yapan sahabidir.

Özellikleri verilen sahabiler sırasıyla aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

A) Musab bin Umeyr (ra), Hz. Zeyneb, Cafer bin Ebu Talib (ra)

B) Cafer bin Ebu Talib (ra), Ümmü Gülsüm (ra), Musab bin Umeyr (ra)

C) Cafer bin Ebu Talib (ra), Hz. Zeyneb, Musab bin Umeyr (ra)

D) Musab bin Umeyr (ra), Hz. Zeyneb, Enes bin Malik (ra)

19. **Baba:**
— Kızım bugün derste neler öğrendiniz?
Ayşe:
— Bugün öğretmenimiz, Peygamber Efendimiz'in gençlere olan sevgisinden ve onlara verdiği değerden bahsetti. Hz. Peygamber'in yaşadığı dönemi bizlere anlattı. Resulullah, önemli bir karar alacağı zaman herkesin fikrini sorarmış. Allah'ın (cc) emir ve yasaklarını insanlara anlatmaları için gençlere görevler verirmiş.

Yukarıda verilen konuşmada Ayşe hangi kavramın açıklamasından bahsetmemiştir?

A) Asrısaadet

B) İstişare

C) Şehadet

D) Tebliğ

20. **Aşağıdakilerden hangisi Peygamber Efendimiz'in gençlere verdiği değeri gösteren uygulamalardan biri değildir?**

A) Gençler hatalı olsalar dahi onlara karşı yumuşak bir dil kullanması

B) Bazı genç sahabileri ordu komutanlığı görevine ataması

C) Gençleri yeteneklerine göre yönlendirerek güçlü yönlerini ön plana çıkarması

D) Önemli kararlar alırken yaşlı ve tecrübeli sahabilerle istişareyi tercih etmesi

E) Aşağıdaki soruları kutucuklarda yer alan kelime ve kelime gruplarından yararlanarak cevaplayınız. Soruları cevaplarken kutucuklardaki harfleri soru altındaki noktalı alanlara yazınız. (Aynı harfi birden fazla soru için kullanabilirsiniz.)

a) *Abdullah bin Ömer (ra)*	b) *Bilal Habeşi (ra)*	c) *Cafer bin Ebu Talib (ra)*
ç) *Enes bin Malik (ra)*	d) *Hz. Ali*	e) *İbni Abbas (ra)*
f) *Musab bin Umeyr (ra)*	g) *Rafi bin Hadic (ra)*	ğ) *Üsame bin Zeyd (ra)*

21. Hangisi küçük yaşlardan itibaren Peygamber Efendimiz'in hizmetinde bulunan genç sahabidir?

.....

22. Hangisi Peygamber Efendimiz'in Medine'de namaz vakitlerinde ezan okuması için görevlendirdiği sahabidir?

.....

23. Hangisi Peygamber Efendimiz'in duasını alan ve "tercümanü'l-Kur'an" olarak anılan sahabidir?

.....

24. Hangisi yaptığı konuşmayla Habeşistan Necaşisi Ashame'yi etkileyen sahabidir?

.....

25. Hangisi Hz. Peygamber'in sancak tutma görevini verdiği sahabilerdendir?

.....

26. Hangisi Hz. Peygamber tarafından henüz on sekiz yaşındayken liderlik özelliğinden dolayı ordu komutanı olarak görevlendirilen sahabidir?

.....

27. Hangisi küçük yaşından itibaren Hz. Peygamber'in yanında bulunup onun davranışlarını önce kendi hayatında uygulayan ve en çok hadis nakledenler arasında yer alan sahabidir?

.....

28. Hangisi okçulukta yetenekli olan ve genç yaşına rağmen Hz. Peygamber'in takdirini kazanarak orduya kabul edilen sahabidir?

.....

F) Aşağıdaki açıklamaları uygun olan kavramla eşleştiriniz.

29.

( ) **I.** *Görüş alışverişinde bulunma, fikir alma*	(a) *Asrısaadet*
( ) **II.** *Kişinin Allah'ın (cc) birliğini ve Hz. Muhammed'in (sav) O'nun kulu ve elçisi olduğunu dile getirmesi*	(b) *cihat*
( ) **III.** *Hz. Muhammed'in (sav) yaşadığı dönem*	(c) *istişare*
( ) **IV.** *Söz ve davranışlarıyla elinden gelenin en iyisini yapmak, büyük gayret göstermek*	(ç) *rahmet*
( ) **V.** *Peygamberlerin, Allah'ın (cc) kendilerine gönderdiği vahiyleri insanlara eksiksiz ve doğru bir şekilde iletmesi*	(d) *şefkat*
	(e) *şehadet*
	(f) *tebliğ*

Ünite ile ilgili daha fazla soruya karekodu kullanarak ulaşabilirsiniz.

2. Ünite Sonnot

1 Enbiya suresi 107. ayet.
2 bk. Birışık, "Rahmet", 34/419.
3 Müslim, "Cihat", 105.
4 Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 19/446.
5 Tirmizi, "Menakıb", 41.
6 Müslim, "Talak", 29.
7 Buhari, "İlim", 11.
8 Müslim, "Fedail", 51; Buhari, "Ezan", 18.
9 Buhari, "Ezan", 18.
10 Al-i İmran suresi 159. ayet.
11 Buhari, "Şurut", 15.
12 Al-i İmran suresi 159. ayet.
13 bk. Taberi, *Tarihu'l-Ümem ve'l-Müluk*, 2/124.
14 bk. İbni Hişam, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, thk. Ata, 3/167.
15 bk. İbni Sa'd, *Tabakatü'l-Kübra,* 2/264.
16 Tirmizi, "Ahkam", 3.
17 Buhari, "Meğazi", 79.
18 Tirmizi, "Birr", 55.
19 bk. Kadı İyaz, *Şifa-i Şerif Şerhi*, çev. Kandemir, 2/319.
20 bk. Özaydın, "Asr-ı Saâdet", 3/501.
21 Tevbe suresi 100. ayet.
22 Buhari, "İlim", 49.
23 Al-i İmran suresi 53. ayet.
24 Tevbe suresi 41. ayet.
25 Serinsu vd., *Dinî Terimler Sözlüğü, 321.*
26 Bakara suresi 43. ayet.
27 Enbiya suresi 107. ayet.
28 Tirmizi, "Vitr", 21.
29 Buhari, "Şürut", 15.
30 Müslim, "İmare", 157.
31 Buhari, "Ezan", 604.
32 bk. İbni Esir, *Üsdü'l-Ğabe fi Marifeti's-Sahabe*, thk. Muavvid - Abdülmevcud, 3/291; Belazuri, *Ensabü'l-Eşraf*, thk. Zekkar - Zirikli, 4/30.
33 bk. İbni Esir, *el-Kâmil fi't-Tarih,* 1/673-675.
34 bk. *Mimar Sinan'ın Hatıraları,* haz. Saatçi, 117.
35 bk. İbni Esir, *el-Kâmil fi't-Tarih,* 1/676.
36 bk. İbni Esir, *el-Kâmil fi't-Tarih*, 1/677.
37 bk. İbni Esir, *el-Kâmil fi't-Tarih*, 1/690.
38 bk. Taberi, *Tarihu'l-Ümem ve'l-Müluk,* 2/470-472; Uraler, "Zeyneb", 44/355-356.
39 bk. Ağırman, "Muksirun", 31/532.
40 bk. Özdemir, *Modern Teoriler Açısından Hz. Muhammed (sav)'in Örnek Liderliği,* 292.
41 bk. Kettâni, *Hz. Peygamber'in Yönetimi*, çev. Özel, 419.
42 bk. Şenel, "Rafi b. Hadic", 34/391-392.
43 bk. Vakidi, *Kitabü'l-Meğazi*, thk. Jones, 1/271.

3. ÜNİTE

REHBERİM PEYGAMBERİM

3.1. Peygamberimizin Allah'a Bağlılığı
3.2. Peygamberimizin Hayatında Namaz
3.3. Peygamberimizin Hayatında Şükür

▶ Bu ünitedeki anahtar kavramlar

- **amel**
- **ihlas**
- **riya**
- **şükür**
- **hamt**
- **ihsan**
- **salat**

▶ **Bu ünitede sizlerden**

- Peygamberimizin Allah'a (cc) bağlılığını anlayabilmeniz,
- Peygamberimizin namaz ibadetiyle ilgili tutumunu yansıtabilmeniz,
- Allah'a (cc) şükretmenin Peygamberimizin hayatındaki yerini yorumlayabilmeniz

beklenmektedir.

Ünite Dosyası

Ünite Sunusu

Üniteye Başlarken

Hz. Peygamber, namazı Allah'ı (cc) görüyormuş gibi kılmamız gerektiğini söylemiştir. Yüce Allah'ı göremesek de O, bizi her zaman görmektedir. Namazı Rabbimizin huzurunda olduğumuzu unutmadan saygı ve samimiyetle kılmalıyız.

"Peygamber Efendimiz, namaza başlayacağı zaman ellerini omuzları hizasına kadar kaldırır ve tekbir alırdı. Tekbir getirdikten sonra bütün vücudu sakin bir şekilde dururdu."

(Ebu Davud, "Salat", 117)

Okuduğunuz metinden hareketle çevrenizdeki insanları namaz kılarken gözlemleyiniz. Gözlemlerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

3.1. Peygamberimizin Allah'a Bağlılığı

Konuya Başlarken

Sevgili Peygamberimiz, Allah'a (cc) olan bağlılığını hayatının her alanında göstermeye çalışmıştır. Yatmadan önce ettiği şu dua bunun en güzel örneklerinden biridir: "*Bütün övgüler; bana yeten, beni barındıran, beni yedirip içiren, bana nimetler verip bu nimetleri katbekat artıran, bana lütuflarda bulunup bu lütufları bollaştıran Yüce Allah'a aittir. Her hâlükârda Allah'a hamdolsun. Her şeyin Rabbi ve hükümdarı, tüm kâinatın ilahı olan Allah'ım! Cehennemden sana sığınırım.*"[1]

Bu metinden yola çıkarak Yüce Allah'a olan sevgi ve bağlılık nasıl ifade edilebilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Yüce Allah, varlığını ve birliğini insanlara bildirmek, onlara doğru yolu göstermek ve bunun gibi birçok hikmetle son kutsal kitap Kur'an-ı Kerim'i Hz. Muhammed'e (sav) indirmiştir. Allah'ın (cc) sevgisini, rızasını kazanmanın ve O'na bağlılığın yolları Kur'an-ı Kerim'de en güzel şekilde anlatılmıştır *(Görsel 3.1).*

Görsel 3.1: *İnsanların Allah (cc) ile güçlü bağ kurmasının en güzel yollarından biri Kur'an-ı Kerim'i öğrenmek ve hayatına yansıtmaktır.*

Hz. Peygamber'in Allah'a (cc) bağlılığını gösterme yolları hakkında daha fazla bilgiye karekodu kullanarak ulaşabilirsiniz.

Bir Ayet

"De ki: Benim namazım, (her türlü) ibadetim, hayatım ve ölümüm, hepsi âlemlerin rabbi olan Allah içindir. O'nun ortağı yoktur. Bana sadece bu emrolundu ve ben (hak dine) teslim olanların ilkiyim."

(Enam suresi 162-163. ayetler)

1. Etkinlik

20 dk.

Adı	*Beyin Fırtınası Yapıyoruz*
Amaç	*Peygamberimizin Allah'a (cc) bağlılığını anlayabilme*

Yönerge: *Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği tamamlayınız.*

1. *Sınıftan bir kişiyi yazman seçiniz.*
2. *Yazmandan tahtayı iki bölüme ayırmasını isteyiniz.*
3. *Yazmandan tahtanın bir bölümüne birinci soruyu diğer bölümüne ikinci soruyu yazmasını isteyiniz.*
4. *Sorularla ilgili aklınıza gelen cevapları yazman aracılığı ile tahtaya yazdırınız.*
5. *Tahtaya yazılan cevapların doğruluğunu öğretmeniniz rehberliğinde değerlendiriniz.*

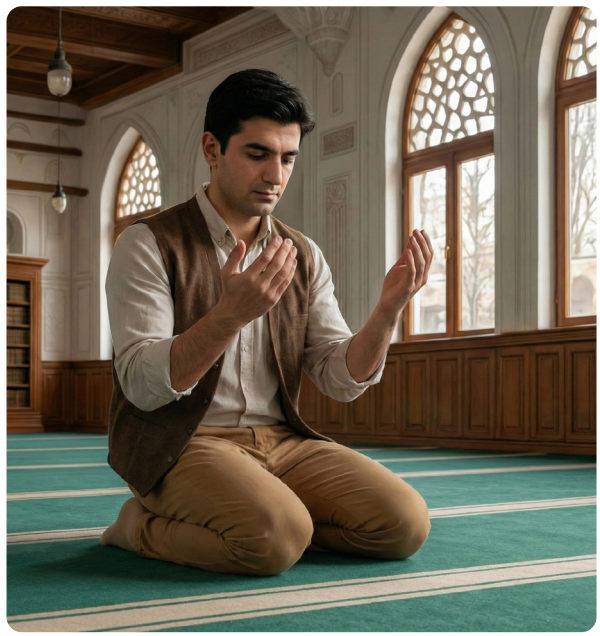
1. Hz. Peygamber'in Yüce Allah'a bağlılığı ile ilgili neler biliyorsunuz?	**2.** Günlük hayatınızda Allah'a (cc) olan bağlılığınızı hangi davranışlarla gösterebilirsiniz?

Değerlendirme: *Etkinlikten hareketle aşağıda verilen cümleleri tamamlayınız.*

Hz. Peygamber'in Allah'a (cc) bağlılığını gösteren bir davranış örneği

Hz. Peygamber'in Allah'a (cc) bağlılığının bana yol gösterdiği konular

İbadet etmek, Allah'a (cc) olan sevgi ve bağlılığı göstermenin en güzel yollarından biridir. Dua etmek de bu sevgiyi ifade etmek için yaptığımız önemli bir ibadettir *(Görsel 3.2).* İnsan, dua yoluyla nimetlere şükretmiş; yaşadığı acı ve sıkıntılarla başa çıkmak için Yüce Allah'tan yardım dilemiş olur. Çünkü insan, ilk olarak en çok sevdiğinden ve güvendiğinden destek görmek ister. Hz. Peygamber de en zor ve sıkıntılı anlarında Rabbinden yardım istemiştir. Örneğin eşi Hz. Hatice ve amcası Ebu Talib'in vefatına çok üzülmüş, üzüntüsünü Rabbine bildirmiştir. Taif'te insanların merhametsizlikleri karşısında rahmet ve merhamet sahibi olan Yüce Allah'a sığınmış, O'ndan kendisine dayanma gücü vermesini dilemiştir.[2] Resulullah, hayatının her anında dua etmiştir. Sıkıntıya düşünce, hasta olunca, şifa bulup feraha kavuşunca, uyumadan önce, sabah kalkarken, bir şeyler yiyip içtiğinde, elbisesini giyerken, eve girerken ve evden çıkarken Allah'ı (cc) anmıştır.

Görsel 3.2: *Dua, insanı Allah'a (cc) yakınlaştırır.*

Allah'a (cc) bağlılık yollarıyla ilgili e-içeriğe karekodu kullanarak ulaşabilirsiniz.

Sevgili Peygamberimiz, Yüce Allah'a olan bağlılığını günlük yaşamının her alanına yansıtmıştır. Allah (cc) onu âlemlere rahmet olarak gönderdiği[3] için insanlara, hayvanlara ve bitkilere hassas bir kulluk şuuruyla yaklaşmıştır. Onun herkese ve her şeye bu hassasiyetle yaklaşmasının nedeni Yüce Allah'a karşı her zaman takvalı olmasıdır. Hz. Peygamber bu durumu şu şekilde ifade etmiştir: *"Sana yapılmasını istemediğin bir şeyi sen de başkasına yapma! O zaman Allah'a karşı hakkıyla takva sahibi olursun!"*[4]

ihlas
İnsanın bütün davranışlarında, sözlerinde, inançlarında ve ibadetlerinde yalnızca Allah'ın rızasını gözetmesidir.
(Sürmeli vd., "ihlas", 160)

Sevgili Peygamberimiz, insanlara karşı sevgisini ifade ederken kişinin makamına bakmamıştır. Onun sevgisinin ölçüsü **ihlas**tı *(Görsel 3.3)*. Resulullah; mütevazı, kendi hâlinde bir hayatı olan kişileri önemsemiş ve onlara kıymet vermiştir. Sevgili Peygamberimizin Ümmü Mihcen (ra) ismindeki sahabiye verdiği değer, bunun en güzel örneklerinden biriydi. Ümmü Mihcen (ra), Allah'ın (cc) rızasını kazanmak için her gece yatsı namazından sonra Mescid-i Nebevi'ye gelir, mescidi temizlerdi. Bir gün aniden rahatsızlandı ve vefat etti. Sahabiler de Hz. Peygamber'e haber vermeden cenazeyi defnetti. Peygamber Efendimiz, ertesi gün Ümmü Mihcen'i (ra) mescitte göremeyince sahabilere onun nerede olduğunu sordu. Sahabiler, kendilerini dinlenirken rahatsız etmemek için vefat eden Ümmü Mihcen'i (ra) haber vermeden defnettiklerini söyleyince Hz. Peygamber bu duruma üzüldü. Çünkü o sahabi, yıllar boyunca mescidin temizliğini yapmış bir sahabiydi. Resulullah onun vefatına üzülmüş ve sahabileriyle tekrar cenaze namazını kılmıştır. Kabri başında uzun süre dua etmiş ve onun için istiğfarda bulunmuştur.[5]

Görsel 3.3: *İhlaslı insanın bir özelliği de kişinin makamına ve yaşına bakmaksızın herkese hak ettiği değeri vermesidir (Temsilî).*

İhlası tamamlayan güzel davranışlardan biri de **ihsan**dır. Resulullah ihsan sahibi bir kul olarak Allah'ın (cc) sevgisine erişmek için hayatının her alanında O'nun rızasını kazanmaya çalışmıştır. İnsani ilişkilerinde ve ibadetlerinde Allah'ın (cc) kendisini her an gördüğünün bilinciyle hareket etmiştir. Toplumdaki genel davranış biçiminin aksine şahsına söylenen kötü sözlere, düşmanca sergilenen tavır ve davranışlara karşı affedici olmuştur.

ihsan
İnsanın, kendisinin Allah'ın huzurunda olduğunu hissetmeye çalışarak onu görüyormuşçasına ibadetlerini yerine getirmesidir.
(Sürmeli vd., "ihsan", 161)

Topluma güzel bir örnek olmak isteyen kişi, Sevgili Peygamberimiz gibi ihsan sahibi olmaya çalışmalıdır. Hayatının her anında Allah'ın (cc) huzurunda olduğunu unutmamalıdır. Anne babasıyla, akraba ve arkadaşlarıyla kurduğu ilişkileri buna göre şekillendirmelidir. Çünkü her şeyi en güzel şekilde yaratan Yüce Allah, kullarından da işlerini en iyi şekilde yapmalarını ister ve güzel niteliklere sahip kullarını sever.[6]

Müslümanlar, dünyayı korumak ve güzelleştirmekle sorumludur. Kendini sorumlu gören insan, yaptığı eylemlerin farkında olur. Sorumluluk bilinci ile hareket eden Hz. Peygamber yaptığı işin iyiye, güzele ve doğruya katkısı olup olmadığını düşünerek hareket eder ve şöyle buyurdu: *"Nerede olursan ol, Allah'a karşı sorumluluğunun bilincinde ol! Kötülüğün peşinden iyi bir şey yap ki onu yok etsin. İnsanlara da güzel ahlaka uygun biçimde davran!"*[7] **Amel,** özünde Allah'ın (cc) rızasına erişmek için yapılmalıdır. Sadece başkasını memnun etmek için yapılırsa böyle bir amel Yüce Allah'ın katında değer görmeyecektir.

amel
Dünya ve ahirette ceza veya mükâfat konusu olan her türlü iş ve davranış.
(Sürmeli vd., "amel", 17)

Görsel 3.4
Mümin, yaptığı yardımı gösterişe dönüştürmeden gerektiğinde kendini belli etmeden yapar.

Allah (cc) rızası için yapılması gereken ibadetleri ve güzel davranışları, insanlara gösteriş için yapıp kendini ve ibadetini onlara beğendirme isteğine **riya** denmektedir. Müslüman kimse riyadan uzak durmalıdır *(Görsel 3.4)*. Allah (cc); kullarının kalbinde olanları, neyi niçin yaptığını en iyi bilendir. Sevgili Peygamberimiz bu durumla ilgili *"Allah sizin dış görünüşlerinize ve mallarınıza bakmaz bilakis kalplerinize ve amellerinize bakar."* buyurmuştur.[8] *"Ameller ancak niyetlere göre değer kazanır."*[9] hadisinde de niyetin önemi vurgulanmaktadır. Nitekim Allah'ın (cc) rızasını kazanma niyeti gözetilerek yapılan davranışlar ibadet değeri kazanır.

riya
İnsanlar arasında şöhret, çıkar sağlama veya manevi bir konum elde etme amacıyla gösteriş için ibadet veya iş yapma.
(Sürmeli vd., "riya", 308)

2. Etkinlik

15 dk

Adı	Peygamberim ve Ben
Amaç	Peygamberimizin Allah'a (cc) bağlılığıyla ilgili olan özelliklerini tespit edebilme

Yönerge: Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Verilen hadisleri okuyunuz.

Sevgili Peygamberimiz şöyle buyurmuştur: "Hz. Davud'un dualarından biri şöyleydi: 'Ey Yüce Allah'ım! Senden senin sevgini, seni sevenleri sevmeyi ve beni senin sevgine ulaştıracak amelleri yapmayı dilerim.'" Peygamber Efendimiz, bu tür duaları kendisi de sıkça yapar ve sürekli ibadet ederek Allah (cc) ile olan bağını güçlü tutardı.
(Tirmizi, "Deavat", 75)

Sevgili Peygamberimiz, hangi niyetle olursa olsun bir yolculuktan döndüğü zaman ilk iş olarak mescide uğrar ve iki rekât namaz kılardı. Çünkü herkesten ve her şeyden önce Rabbi ile muhabbet etmeyi, Yüce Allah'a olan bağlılığını göstermeyi severdi.
(Buhari, "Meğazi", 79)

Hz. Aişe annemiz, Sevgili Peygamberimizin Yüce Allah'ı anmasını şöyle anlatmıştır: "Allah'ın Peygamberi, Yüce Allah'ı her an zikreder, anardı."
(Müslim, "Hayz", 117)

2. Hadislerden yola çıkarak Hz. Peygamber'in Allah'a (cc) olan sevgi ve bağlılığını gösterme yollarını verilen alana yazınız.

3. Hz. Peygamber'in dua ve ibadetleriyle Allah'a (cc) olan bağlılığını bir paragraf hâlinde yorumlayınız.

Değerlendirme: Etkinlikten hareketle aşağıda verilen cümleyi tamamlayınız.

Hz. Peygamber'in Allah'a (cc) bağlılığında _____ davranışını örnek alabilirim ve bu davranışı günlük hayatımda _____ yaparak gösterebilirim.

3. Etkinlik

20 dk.

Adı	*Vefa Davranışları*
Amaç	*Allah'a (cc), Hz. Peygamber'e, Müslümanlara ve çevresindeki insanlara karşı vefalı davranışlar sergileyebilme*

Yönerge: *Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği tamamlayınız.*

Ön Hazırlık

1. *Peygamber Efendimiz'in Allah'a (cc) olan sevgi ve bağlılığı konusunda güvenilir kaynaklardan (DİB, TDV) araştırma yapınız.*

Sınıf İçi Uygulama

2. *Dört-beş kişilik gruplara ayrılınız.*
3. *Grup arkadaşlarınıza araştırma sonuçlarınızı sununuz.*
4. *Resulullah'ın Allah'a (cc) sevgi ve bağlılığından yola çıkarak Allah'a (cc), Hz. Peygamber'e ve çevremizdeki insanlara karşı vefalı olmanın önemini düşününüz.*
5. *Vefalı olmaya örnek gösterilecek davranışlarınızı verilen boşluklara yazarak cümleleri tamamlayınız. Cümlelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.*

Yüce Allah'a sevgi ve vefamı göstermek için

Peygamber Efendimiz'e sevgi ve vefamı göstermek için

Aileme sevgi ve vefamı göstermek için

Çevremdeki insanlara sevgi ve vefamı göstermek için

Değerlendirme: *Karekoddaki öz değerlendirme formunu doldurunuz.*

Kontrol Noktası

ÇIKIŞ KARTI

Aşağıdaki çıkış kartını istenilen ifadelere uygun şekilde doldurunuz.

Hz. Peygamber'in Allah'a (cc) bağlılığı konusunda öğrendiğim üç bilgi	***1.*** ***2.*** ***3.***
Hz. Peygamber'in Allah'a (cc) bağlılığı konusunda örnek aldığım iki davranış	***1.*** ***2.***
Hz. Peygamber'in Allah'a (cc) bağlılığı konusunda sormak istediğim bir soru	***1.***

3.2. Peygamberimizin Hayatında Namaz

Konuya Başlarken

Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur: *"Cennetin anahtarı namazdır."*[10]

Bu hadiste namaz neden cennetin anahtarına benzetilmiş olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 3.5: *Namaz, insanı Allah'a (cc) yaklaştıran ve cennete açılan bir kapıdır.*

Sevgili Peygamberimiz, namazda huzur bulur ve bu ibadeti çok severdi *(Görsel 3.5).* Zor ve sıkıntılı zamanlarında namaz vaktini gözler, vakit gelince de müezzini Hz. Bilal'e şöyle buyururdu: *"Kalk ey Bilal! Ezan okuyup da namaz kılmamızı sağlayarak bizi rahatlat!"*[11]

Her insanın maddi ve manevi ihtiyaçları vardır. Nefes almak, beslenmek, uyumak, giyinmek ve barınmak insanın maddi ihtiyaçlarından bazılarıdır. İnsanın sağlıklı olabilmesi için temel ihtiyaçlarını karşılanması gerekir. İhtiyaçları giderilmeyen bir vücut, sağlığını nasıl kaybediyorsa manevi ihtiyaçları karşılanmadığı takdirde ruhumuz da rahatsızlanır. İnsanın inanma, sığınma ve dua etme gibi temel manevi ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçları karşılayan ibadetlerden biri olan namaz, ruh sağlığını korumada büyük bir öneme sahiptir. Kur'an-ı Kerim'de **salat** olarak geçen namaz, ruhun şifasıdır. Sevgili Peygamberimiz namazı gözünün nuru olarak görmüştür.[12]

salat
Terim olarak namaz anlamına gelmektedir.
(Sürmeli vd., "salat", 321)

4. Etkinlik

10 dk.

Adı	*Namaz Dinin Direğidir*
Amaç	*Hz. Peygamber'in namaz ibadetiyle ilgili tutumunu yansıtabilme*

Yönerge: *Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği tamamlayınız.*

Binanın temeline sağlam bir şekilde yerleştirilen direkler, binanın ayakta durmasını sağlar. Peygamber Efendimiz "Namaz dinin direğidir." buyurarak namazın dinimizdeki önemini belirtmiştir.

(Tirmizi, "İman", 8)

Peygamber Efendimiz, hayatı boyunca namaz kılmayı ihmal etmemiştir. Hatta o, zor ve çetin olan savaş zamanlarında dahi namazını kılmıştır. Nitekim genç sahabi Hz. Huzeyfe bu durumu şöyle dile getirmiştir: "Ben Peygamber Efendimiz'le birlikte savaş zamanında namaz kıldım."

(Nesai, "Salatü'l-Havf", 18)

1. *Peygamber Efendimiz'in namazla ilgili verilen hadislerini inceleyiniz.*
2. *Metinlerden yola çıkarak Hz. Peygamber'in namaz anlayışını, zor zamanlarda namaza bağlılığının onun hangi özelliklerini ortaya koyduğunu ve bu tutumun sizde uyandırdığı duygu ve düşünceleri yansıtan bir yazı yazınız.*

Değerlendirme: *Namazla ilgili tek cümlelik bir slogan yazınız.*

İnsanın varlığı, sağlığı ve sahip olduğu her şey Yüce Allah'ın bir lütfudur. Bu nimetlere şükretmenin en güzel yolu, Allah'ın (cc) emirlerini yerine getirmektir. Bu emirlerden biri olan namazı Yüce Allah **"Namazı dosdoğru kılın..."**[13] ayetiyle emretmiştir. Namaz, kulun Allah'a (cc) olan şükrünü en içten şekilde dile getirdiği ibadettir *(Görsel 3.6).*

Namaz, kulun Rabbiyle kurduğu özel bir bağdır. Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: *"Bir Mümin namaz kıldığı zaman Rabbiyle özel olarak konuşmaktadır."*[14] Peygamber Efendimiz, namazı hiçbir zaman yük olarak görmemiştir. Şartlar ne kadar zor olursa olsun namaz kılmayı asla aksatmamıştır. Yorgun ve uykusuz olduğu zamanlarda dahi beş vakit namazını mutlaka kılmış, savaş hâllerinde bile namaza özen göstermiştir. Çünkü namaz bir insanın Müslüman olduğunu gösteren en önemli alametlerdendir. Günlük yaşamda namaz vakitleri temel alınarak hayatın düzeni sağlanabilir. Abdullah bin Mesud (ra) şöyle anlatmıştır: *"Resulullah'a 'Allah katında en güzel amel hangisidir?' diye sordum. 'Vaktinde kılınan namazdır.'* buyurdu.*"*[15]

Namaz ibadeti ile ilgili etkileşimli içeriğe karekodu kullanarak ulaşabilirsiniz.

Bir Hadis

Sevgili Peygamberimiz şöyle buyurmuştur: "Namazı ayakta kıl. Eğer buna gücün yetmezse oturarak kıl. Buna da gücün yetmezse o zaman yan üstü yatarak kıl."

(Buhari, "Taksiru's-Salat", 19)

Görsel 3.6: *Yüce Allah'a şükrümüzü ifade etmenin yollarından biri de namazdır.*

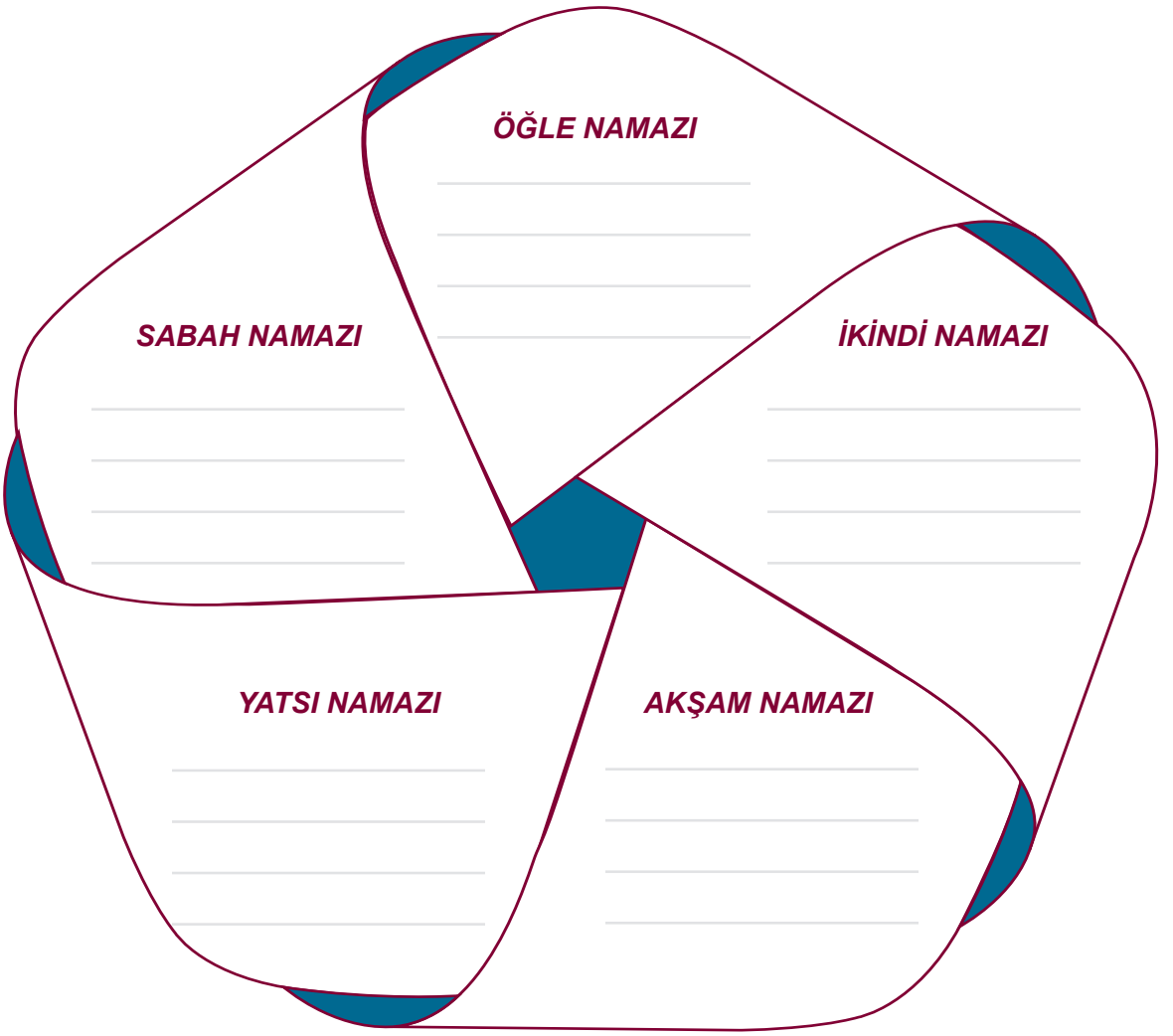
5. Etkinlik

15 dk.

Adı	*Vaktimi Namazlarıma Göre Ayarlıyorum*
Amaç	*Hz. Peygamber'in namaz ibadeti ile ilgili tutumunu yansıtabilme*

Yönerge: *Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği tamamlayınız.*

1. *Gününüzü namaz vakitlerine göre beş bölüme ayırınız.*
2. *Namaz vakti aralarında neler yapacağınızı planlayıp boşluklara yazarak kendinize bir eylem planı oluşturunuz.*
3. *Oluşturduğunuz eylem planını günlük hayatınızda uygulayınız.*

4. *Hz. Peygamber'in namaz ibadetiyle ilgili hadislerinden yararlanarak gününüzü namaz vakitlerine göre planlamanın önemini özetleyiniz.*

Değerlendirme: *Hazırladığınız eylem planı ile namazlarınızdaki istikrarı günlük yaşamınızda nasıl sürdürebileceğinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.*

Hz. Peygamber *"Sizden birinizin kapısının önünde bir nehir olsa ve o kimse her gün bu nehirde beş defa yıkansa onun kirinden herhangi bir şey kalır mı? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?"* diye sorunca sahabiler *"O kimsenin kirinden hiçbir şey kalmaz."* dediler. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz *"İşte beş vakit namaz da bunun gibidir. Allah (cc) beş vakit namazla günahları silip yok eder."* buyurmuştur.[16]

6. Etkinlik

10 dk.

Adı	*Namaz, Şükür, Dua*
Amaç	*Namaz ibadetinden yola çıkarak ulaşılan çıkarımları değerlendirebilme*

Yönerge: *Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği tamamlayınız.*

Evrendeki bütün canlılar Allah'a (cc) kendi dil ve hâliyle ibadet eder. "Yedi gök, yer ve bunlarda bulunanlar O'nu tespih eder; O'nu hamd ile tespih etmeyen hiçbir şey yoktur. Fakat siz onların tespihini anlayamazsınız. O halîmdir, bağışlayıcıdır." (İsra suresi 44. ayet) *ayetiyle de buna dikkat çekilmiştir. Güneş dünyamızı ısıtarak, Ay aydınlatarak ve bitkiler fotosentez yaparak ibadetlerini yerine getirir. Hava, su, toprak, Güneş gibi bütün bu varlıkların kendi hâl dilleriyle Allah'ı (cc) zikretmesi insanlar için birer şükür vesilesidir. Çünkü insanların en temel ihtiyaçları, bu varlıklar aracılığıyla karşılanmaktadır.*

1. *Metinden yola çıkarak kendinizi hava, toprak, su veya Güneş'ten birinin yerine koyunuz.*
2. *Seçtiğiniz varlığın görevini nasıl yerine getirdiğinizi ve bu görevi yaparken Yüce Allah'ı nasıl zikrettiğinizi anlatan bir drama metni yazınız.*
3. *Yazdığınız drama metnini sınıfta arkadaşlarınızla canlandırınız.*

Değerlendirme: *Karekoddaki öz değerlendirme formunu doldurunuz.*

Kontrol Noktası

Uygulama adımlarını takip ederek galeri yürüyüşünü tamamlayınız.

1. *Öğretmeniniz rehberliğinde küçük gruplara ayrılınız ve her grup için bir yazman belirleyiniz.*
2. *Aşağıda verilen Hz. Peygamber'in Allah'a (cc) bağlılığı ve namaz ibadetine karşı tutumuyla ilgili öğrenme günlüğünü grup olarak doldurunuz.*
3. *Yazmanlar aracılığıyla öğrenme günlüklerini sınıfın farklı yerlerine aralarında belirli bir mesafe olacak şekilde asınız.*
4. *Yazmanlar öğrenme günlüklerinin başında sabit dururken siz diğer grupların öğrenme günlüklerini sırasıyla geziniz.*
5. *Tüm öğrenme günlüklerini gezdikten sonra kendi grubunuzun öğrenme günlüğünün önüne geliniz.*
6. *Diğer öğrenme günlüklerinden öğrendiğiniz yeni bilgileri grup arkadaşlarınızla paylaşınız ve yazman aracılığıyla öğrenme günlüğünüze ekleyiniz.*

ÖĞRENME GÜNLÜĞÜMÜZ

Konuyla ilgili önceden bildiklerimiz	
Konuyla ilgili bizim için yeni olan bilgiler	
Konuyla ilgili çıkarımlarımız	

Performans Görevi

20 dk.

Görev	*Kullar için Allah'a (cc) bağlılığın, namazın ve şükrün önemini içeren şiir veya metin yazma*
Amaç	*Allah'a (cc) bağlılığın, namazın ve şükrün insanlar için önemini yansıtabilme*
Ürün	*Şiir veya metin*
Değerlendirme Ölçütleri	*Dereceli puanlama anahtarı*

Yönerge: *Uygulama adımlarını takip ederek performans görevini tamamlayınız.*

1. *"Allah'a (cc) bağlılık" ve "namaz ve şükrün kullar için önemi" konularını araştırınız.*
2. *Elde ettiğiniz bilgilerden hareketle düşüncelerinizi yansıtan şiir veya metin yazınız.*
3. *Hazırladığınız yazıyı beş-yedi dakika içerisinde sınıfta arkadaşlarınıza sununuz.*

Değerlendirme: *Yapılan çalışma, karekodda yer alan dereceli puanlama anahtarı ile değerlendirilecektir.*

3.3. Peygamberimizin Hayatında Şükür

Konuya Başlarken

Elif'in ailesi, onu küçüklüğünden beri başkalarıyla kıyaslardı. Zamanla Elif de kendini sürekli başkalarıyla karşılaştırmaya başladı. Sosyal medyada arkadaşlarının hayatlarına baktıkça onların daha iyi imkânlara sahip olduklarını düşündü ve bu durum onu mutsuz etti. Kendi başarılarına, sahip olduklarına değil eksiklerine odaklanarak kendini yetersiz hissetti. Ancak bir gün Elif'in bu hâlini fark eden ailesi, yaptığı hatayı anladı ve ona küçük ama anlamlı bir sürpriz hazırladı. İçinde birçok not bulunan bir kutu… Bu notlarda Elif'in sahip olduğu güzel özellikler, başardığı şeyler ve hayatındaki değerli anlar yazılıydı. Elif ilk başta şaşırdı ama notları okudukça yüzünde bir gülümseme belirdi. Daha önce fark etmediği veya küçümsediği şeylerin aslında ne kadar kıymetli olduğunu gördü.

Elif, o günden sonra başkalarıyla kendini kıyaslamayı bıraktı. Eksiklerine odaklanmak yerine sahip olduklarını takdir etmeyi öğrendi. Şikâyet etmek yerine şükretmeye, hayata daha olumlu bakmaya başladı. Zamanla bu bakış açısı, onun öz güvenini artırdı; akademik ve sosyal hayatında daha mutlu, daha başarılı bir birey hâline gelmesini sağladı.[17]

1. **Elif'in mutsuz olmasının sebepleri neler olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.**
2. **Elif'in mutlu ve başarılı bir insan olmasını etkileyen unsurlar nelerdir? Açıklayınız.**

Çevremizde birbirinden farklı hayatlara sahip birçok insan vardır. Yüce Allah insanlara kendilerine has özellikler vermiş ve farklı imkânlar sunmuştur. Allah (cc) katında her insan özeldir. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmuştur: **"Şüphesiz biz insanı en güzel biçimde yaratmışızdır."**[18] Bu yüzden Yüce Allah, kendimizi başkaları ile kıyaslamamızı istemez. Başkalarının hayatları yerine kendi hayatımız ile ilgilenmemizi ister ki bize verilen yetenekleri açığa çıkarabilelim. Yüce Allah'ın insana sunduğu imkânların fark edilmesi ise kişiyi **hamt** kavramını düşünmeye yönlendirir.

hamt
Bütün övgü türlerini içeren, sevgi ve tazimle Allah'a yönelen övgü ve şükürdür.
(Sürmeli vd., "hamt", 118)

Dünya hayatı, insanlar için bir sınav yeridir. Her sınavın zorlukları vardır. Allah (cc), zorluklara ve nimetlere doğru bir açıdan bakılmasını ister. Bu sebeple insan, zorluk anında Allah'ın (cc) kulları için bir hayır dilediğini bilmeli ve O'na hamdetmesi gerektiğinin bilincinde olmalıdır. Her konuda olduğu gibi bu konuda da Hz. Peygamber, Müslümanlar için en güzel örnektir.

Görsel 3.7: *Dua, Allah'ın (cc) verdiği nimetlere şükretmemize vesile olur.*

Sevgili Peygamberimiz hayatında zorluklar yaşamıştır. Babasını doğmadan önce, annesini ise küçük yaşta kaybetmiştir. Çok sevdiği eşi ve çocukları vefat ettiğinde oldukça üzülmüştür. Kendisinin peygamber olduğunu insanlara söylediği ilk zamanlarda toplumun belli bir kesimi tarafından dışlanmış, bu sıkıntılı durumlarda dahi şikâyet etmemiş, sabrederek Allah'a (cc) hamdetmeyi tercih etmiştir. İçinde bulunduğu her durumda hamdetmesi Hz. Peygamber'in Allah'a (cc) olan bağlılığını da artırmıştır.

şükür
Görülen iyiliğe karşı söz ve davranış ile hoşnutluk gösterme ve yapılan iyiliğin kıymetini bilme.
(Sürmeli vd., "şükür", 344)

Sevgili Peygamberimiz, hayatını şükür ve hamt temelli bir anlayışla yaşamıştır. Hamt ve şükür kavramlarının her ikisi de Allah'a (cc) olan minnettarlığımızı ifade eder. Hamt yalnızca Allah'a (cc) mahsus bir övgüyü içerir. Bu durum, Fatiha suresinin **"Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur."**[19] ayetinde de açıkça belirtilmiştir. **Şükür** ise Allah'tan (cc) veya insanlardan gelen nimet ile iyiliğin kıymetini bilmek ve minnettarlığımızı ifade etmektir *(Görsel 3.7)*. Peygamber Efendimiz sık sık *"Elhamdülillah!"* diyerek Allah'a (cc) olan şükrünü dile getirmiş ve bu sözle hayatının her anında Yüce Allah'a hamdetmeyi alışkanlık hâline getirmiştir.

Hz. Peygamber, Allah'ın (cc) kendisini Müslüman olarak yarattığı, yemek yedikten sonra onu doyurduğu için[20] ve sabah uyanınca yeni bir güne eriştirmesinden dolayı Allah'a (cc) hamdetmiştir.[21] Bunun yanında sıkıntılarla karşılaştığında dahi bu sıkıntılardaki hayrı görmeye çalışmıştır.[22]

Sevgili Peygamberimiz, hayatındaki olumsuzluklara değil güzelliklere odaklanmıştır. Allah'a (cc) olan şükrünü her zaman dile getirmiştir. Kendisini başkaları ile kıyaslamamış, Rabbinin ona verdiği nimetlerin farkında olarak yaşamıştır. Hz. Peygamber, hamdeden ve şükreden bir kul oldukça Yüce Allah da ona verdiği nimetleri artırmıştır. Çünkü Allah (cc) şükreden kullarını çok sever ve onlara karşı nimetlerini artırır.[23]

7. Etkinlik

15 dk.

Adı	*Çıkarımda Bulunuyorum*
Amaç	*Yüce Allah'a şükretmenin Hz. Peygamber'in hayatındaki yerini yorumlayabilme*

Yönerge: *Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği tamamlayınız.*

1. *Verilen hadisi okuyunuz.*

> *"Müminin durumu gerçekten çok ilginç ve hayranlık uyandırıcıdır. Çünkü her hâli kendisi için bir hayır sebebidir. Böylesi bir özellik yalnızca müminde vardır. Sevinecek olsa şükreder ve bu onun için bir hayır olur. Başına bir bela gelecek olsa sabreder ve bu da onun için bir hayır olur."*
>
> (Müslim, "Zühd", 64)

2. *Hadisten hareketle Peygamber Efendimiz için şükrün ne anlama geldiği ile ilgili çıkarımlarınızı verilen alana yazınız.*

3. *Kendi yorumunuzu bir arkadaşınızın yorumuyla karşılaştırınız.*
4. *Ulaştığınız ortak yorumu sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.*

Değerlendirme: *Etkinlikten hareketle aşağıdaki ifadeleri tamamlayınız.*

Etkinlikten şükür kavramına dair öğrendiklerim:

Hz. Peygamber'in şükür anlayışının bana düşündürdükleri:

Hamt ve şükür ile ilgili etkileşimli kavram haritasına karekodu kullanarak ulaşabilirsiniz.

Şükretmek, insanın fıtri bir ihtiyacıdır. Yaratılış gereği kendisine sunulan nimetlerin farkında olup onları takdir eden kişi, hayata daha olumlu bakar. Bu bakış açısı ise onu daha mutlu, huzurlu ve hayata umutla bakan biri hâline getirir. Sevgili Peygamberimiz de şükretmenin önemini sık sık vurgulamış ve hayatında bunu en güzel şekilde göstermiştir. Dualarında da şükreden bir kul olmayı dilemiş ve şu şekilde niyaz etmiştir: *"Allah'ım! Senden işte (dinde) sebat etmeyi, doğruluğa da azmetmeyi istiyorum. Aynı şekilde nimetine şükretmeyi, sana güzel ibadette bulunmayı talep ediyor; doğruyu konuşan bir dil, eğriliklerden uzak bir kalp diliyorum..."*[24]

Hz. Peygamber, şükrünü ifade etmenin yollarından biri olarak namaz kılmış; bu emri canıgönülden yerine getirmiştir. Uzun süre namaz kılmaktan ayaklarının şiştiği de olmuştur. Bu durum karşısında Hz. Aişe "Yüce Allah senin bütün günahlarını bağışladığı hâlde niçin bu kadar çok namaz kılıyorsun?" diye sorduğunda Sevgili Peygamberimiz *"Şükreden bir kul olmayayım mı?"*[25] cevabını vermiştir. Hz. Peygamber, bir şey için çok mutlu olduğunda da şükretmeyi unutmamış hatta bunu ifade etmek için şükür secdesi yapmıştır *(Görsel 3.8)*.[26]

Görsel 3.8: *Müslümanların şükürlerini ifade etme yollarından biri de şükür secdesi yapmaktır.*

Okuma Metni

Enes Öğretmen, derste Peygamber Efendimiz'in namaza verdiği önemi işlemişti. Bu dersten oldukça etkilenen öğrenciler de namaz konusunda Sevgili Peygamberimiz gibi dikkatli olmak istiyorlardı. Öğrenciler, bu konuda öğretmenlerinden destek beklediklerini dile getirdiler. Enes Öğretmen ise onlara bir hadisten bahsetti ve bu hadis üzerinde düşünmelerini ödev olarak verdi.

Bir Hadis

"... Rasulullah onun elini tuttu ve şöyle buyurdu: 'Ey Muaz! Sana her namazın ardından şu duayı söylemeyi terk etmemeni tavsiye ediyorum: Allah'ım seni zikretmek, sana şükretmek ve sana güzelce ibadet etmek için bana yardım et.' "

(Nesai, "Sehiv", 60)

Sonraki ders günü geldiğinde herkes düşüncelerini sınıfta ifade etti ve tahtada şu şekilde bir şema oluştu.

1. AŞAMA	2. AŞAMA
Her şey niyetle başlar. Biz de namaz kılma konusunda dikkatli olmak istiyorsak önce buna niyet etmeli ve harekete geçmeliyiz.	*Allah (cc) ile iletişim kurmamızın yolu olan namazlarımızda devamlı olmak istiyorsak bizi namaza yönlendiren yolları iyi bilmemiz gerekir. Peygamber Efendimiz de verilen hadiste bize bu yolu tarif etmiştir.*

ZİKREDEN ŞÜKREDER	ŞÜKREDEN İBADET EDER	
Zikretmek; anmak, hatırlamak anlamına gelir. Allah (cc) ile iletişim kurmak için hayatımızın her anında O'nu anmamız ve hatırlamamız gerekir.	*Allah'ı (cc) hatırlamak bizde şükür bilincini geliştirir. Güzel bir şükür ise sadece sözlü olarak değil hareketlerle de gösterilendir.*	*Şükrün en güzel ifadelerinden biri namaz ibadetidir. Namazımız ne kadar içten ve güzel olursa şükrümüz de o kadar gönülden olur.*

Verilen metinden yola çıkarak Hz. Peygamber'i örnek almak isteyen bir insan için şükrün ve ibadetin önemini arkadaşlarınızla paylaşınız.

Yüce Allah, bize nimetlerini verirken çeşitli vesileler yaratmıştır; tarım ürünleri yetiştirmemiz için toprağı, şifa bulmamız için doktorları, öğrenmemiz için öğretmenlerimizi vesile kılmıştır. Allah (cc) hem verdiği nimetler için hem de nimeti bize ulaştıran vesileler için O'na şükretmemizi istemiştir. Ayrıca insan, nimetin kendisine gelmesinde emekleri olduğu için vesile olanlara da teşekkür etmelidir. Sevgili Peygamberimiz bunun önemine vurgu yaparak "*İnsanlara teşekkür etmeyen, Allah'a şükredemez.*"[27] buyurmuştur.

Görsel 3.9: *İnsanlara teşekkür etmenin yollarından biri olan hediye vermek, Resulullah'ın sünnetidir.*

Hz. Peygamber, bir nimete ulaştığı zaman ilk olarak Yüce Allah'a şükretmiş, nimetlere ulaşmasına vesile olan insanlara da teşekkür etmeyi ihmal etmemiştir. İnsanlara teşekkürün sadece söz ile değil davranışlarla da gösterilmesini tavsiye etmiş ve *"Kendisine bir ikramda bulunulan kişi, imkânı varsa karşılığını versin. İmkânı yok ise (ikramda bulunanı) hayırla yâd etsin. Çünkü hayırla yâd eden kimse, teşekkür etmiş olur. Bunu yapmayan ise nankörlük etmiş olur..."* buyurmuştur.[28] Hz. Peygamber'in teşekkür etme yollarından biri de karşısındaki kişiye hediye vermesiydi *(Görsel 3.9)*. Hz. Aişe, Peygamber Efendimiz'in hediyeleşme alışkanlığını şu sözlerle ifade etmiştir: "Resulullah, kendisine getirilen hediyeyi kabul eder ve karşılığında hediye verirdi."[29]

8. Etkinlik

20 dk.

Adı	Şükür Günlüğüm
Amaç	Yüce Allah'a şükretmenin Peygamberimizin hayatındaki yerini anlayabilmek için şükürle ilgili sorular sorabilme

Yönerge: *Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği tamamlayınız.*

1. *Üç-beş kişilik gruplar oluşturunuz ve grubunuza bir sözcü seçiniz.*
2. *Öğretmeninizin yönelteceği aşağıdaki sorular üzerinde grupça düşününüz ve cevaplar hazırlayınız.*
   -İnsan neden şükreder?
   -Hz. Peygamber, Yüce Allah'a şükrünü hangi söz ve davranışlarıyla göstermiştir?
   -Hz. Peygamber'in şükür anlayışından günlük hayatımıza yönelik hangi sonuçlar çıkarılabilir?
3. *Hazırladığınız cevapları grup sözcünüz aracılığıyla diğer gruplarla paylaşınız.*
4. *Öğretmeninizin rehberliğinde, paylaşılan cevaplardan hareketle Yüce Allah'a şükretmenin Hz. Peygamber'in hayatındaki yerini kendi cümlelerinizle yeniden ifade ediniz.*

Değerlendirme: *Etkinlikten hareketle verilen cümleyi tamamlayınız.*

Hz. Peygamber'in hayatındaki şükür bize

öğretir.

Hz. Peygamber'i örnek alan sahabiler de kendilerine iyilik yapanlara karşı minnet duymuşlardır. Muhacirler, Mekke'den Medine'ye ilk hicret ettiklerinde ensar, onların yeni bir hayat kurmaları için çok çabalamıştır. Hz. Peygamber ve muhacirler, ensarın bu iyiliğini her fırsatta övgüyle anarak onlara teşekkür etmişlerdir. Muhacirler, ensarın iyilikleri karşısında Sevgili Peygamberimize şöyle demişlerdir: *"Aralarına girip misafir olduğumuz ensar kardeşlerimiz kadar çok olan şeyden bol bol dağıtan, azı da en iyi şekilde paylaştıran bir toplum hiç görmedik. Sıkıntılarımızı giderdiler, mutluluklarına bizi ortak ettiler. Tüm sevapları alıp götüreceklerinden korktuk."* Bunun üzerine Resulullah *"Hayır öyle değil… Siz onlar için dua ettiğiniz kendilerinin yaptığı bu iyilikleri bildiğiniz sürece onlara karşı sorumluluğunuzu yerine getirmiş olursunuz."*[30]

9. Etkinlik

15 dk.

Adı	*Şükrümü Nasıl Gösteririm*
Amaç	*Şükür ve ibadete karşı öz farkındalık geliştirebilme*

Yönerge: *Ayetlerden yola çıkarak soruları örneklerdeki gibi cevaplayınız.*

"Biz insana anne babasıyla ilgili öğütler verdik. Annesi, güçten kuvvetten düşerek onu karnında taşımıştır; çocuğun sütten kesilmesi iki yıl içinde olur. Bunun için (ey insan) hem bana hem anne babana minnet duymalısın; sonunda dönüş yalnız banadır." (Lokman suresi 14. ayet)	***Aile nimetine karşı Allah'a (cc) nasıl şükredersiniz?*** • Anne ve babamın yaptıkları fedakârlıklar için onlara teşekkür ederek
"Sonra ona düzgün bir şekil vermiş ve ruhundan ona üflemiş; sizi kulak, göz ve gönüllerle donatmıştır. Ne kadar da az şükrediyorsunuz!" (Secde suresi 9. ayet)	***Beden nimetine karşı Allah'a (cc) nasıl şükredersiniz?*** • Bedenime sağlıksız besinlerle zarar vermeyerek
"Müjdeler taşıyan rüzgârları göndermesi de O'nun kanıtlarındandır ki, böylece size rahmetinden tattırsın, gemiler buyruğu ile yüzsün; siz de O'nun lütfundan nasibinizi arama çabası gösteresiniz ve şükredesiniz." (Rum suresi 46. ayet)	***Tabiat nimetine karşı Allah'a (cc) nasıl şükredersiniz?*** • Çevre kirliliğine sebep olacak davranışlardan uzak durarak

Değerlendirme: *Etkinlikten hareketle verilen cümleyi tamamlayınız.*

Allah'a (cc) şükrettiğimde içimde _____ *duyguları canlanıyor.*

Çünkü _____

Kontrol Noktası

KARE BULMACA

Tanımların karşılığı olan kavramları bulmacada boş bırakılan yerlere yazınız.

Soldan Sağa

1. *Namaz anlamına gelen kelimedir.*

5. *İnsanın bütün davranışlarında, sözlerinde, inançlarında ve ibadetlerinde yalnızca Allah'ın (cc) rızasını gözetmesidir.*

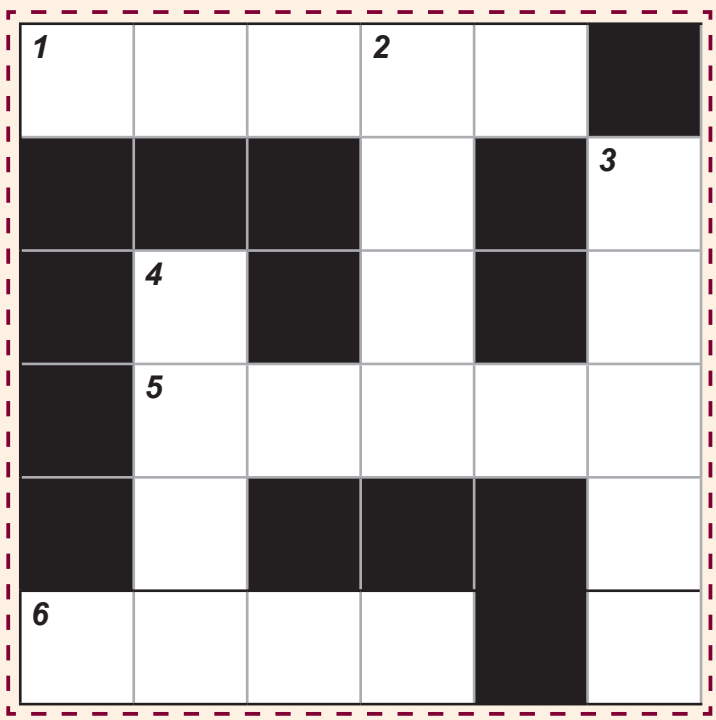
6. *Bütün övgü türlerini içeren, sevgi ve tazimle Allah'a (cc) yönelen övgü ve şükürdür.*

Yukarıdan Aşağıya

2. *Dünya ve ahirette ceza veya mükâfat konusu olan her türlü iş ve davranıştır.*

3. *İnsanın kendisini Allah'ın (cc) huzurunda olduğunu hissetmeye çalışarak onu görüyormuşçasına ibadetlerini yerine getirmesidir.*

4. *İnsanlar arasında şöhret ve çıkar sağlama amacıyla gösteriş için iş yapma veya ibadet etmektir.*

Şiir Köşesi

NAMAZ DİNİN DİREĞİ

Namaz dinin direği,
İnanmanın gereği,
Günahları temizler,
Öğretir şükretmeyi.

Namaz Allah'ın emri,
Kalbimizin çiçeği,
Derdimiz çoğalınca
Şifa olur sevgisi.

Namaz ruhun güneşi,
Nurlandırır geceyi.
Ruhumuz daralınca
Ferahlatır secdesi.

Namaz cennet bahçesi,
Baharın habercisi,
İnsana en yakın dost,
Mutluluğun müjdesi...

Namaz huzurun nehri,
Sabır şehri kalesi,
Resulullah çok sever,
O, namaz Peygamberi...

(Kitap için yazar tarafından oluşturulmuştur.)

1. Bu şiiri okuduğunuzda neler hissettiniz? Açıklayınız.
2. Siz de namaz ibadeti ile ilgili başka şiirler bulunuz.
3. Bulduğunuz şiirleri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Farklı Kaydet

Bu ünitede öğrendiğiniz bilgileri verilen alana kısaca not edebilirsiniz.

3. Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme Soruları

A) Aşağıdaki açık uçlu soruların cevaplarını boş bırakılan alanlara yazınız.

1. İnsanlar, Allah'a (cc) şükürlerini hangi yollarla ifade edebilirler?

.....

.....

.....

.....

2. Hz. Peygamber, Allah'a (cc) olan sevgi ve bağlılığını hangi davranışlarıyla göstermiştir? Örneklerle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

3. Sevgili Peygamberimizin Allah'a (cc) bağlılığı namaz ibadetine olan tutumunu nasıl etkilemiştir?

.....

.....

.....

.....

4. İnsanlara teşekkür etmek ile Allah'a (cc) şükretmek arasında nasıl bir ilişki vardır? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

5. Namaz kılmanın insan hayatındaki olumlu etkileri nelerdir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

B) Aşağıdaki cümlelerden doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazınız. Başına "Y" yazdığınız cümlelerdeki bilgi yanlışlarını düzelterek doğru cümleyi altındaki boşluğa yazınız.

6. (....) Hz. Peygamber elde ettiği nimetler için şükür secdesi yapardı.

.....

7. (....) İyilik yapmış bir insanı iyilikle anmak bir teşekkür yöntemidir.

.....

8. (....) Hz. Peygamber, Allah'a (cc) olan şükrün söz ile ifade edilmesini yeterli görmüştür.

.....

9. (....) İhsan, insanlara hediye vermek anlamına gelmektedir.

.....

10. (....) Peygamber Efendimiz, savaş anında bile namaz kılmaya özen göstermiştir.

.....

C) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere kutulara yazılmış ifadelerden uygun olanlarını yerleştiriniz.

amel	*hamt*	*ihlas*	*ihsan*
iyilik	*riya*	*salat*	*şükür secdesi*

11. Hz. Peygamber, sıkıntılı anlarında dahi şikâyetçi olmak yerine Allah'a (cc) ……. ……..... etmeyi tercih etmiştir.

12. Sevgili Peygamberimiz, çok sevinçli anlarında ……..... yapmıştır.

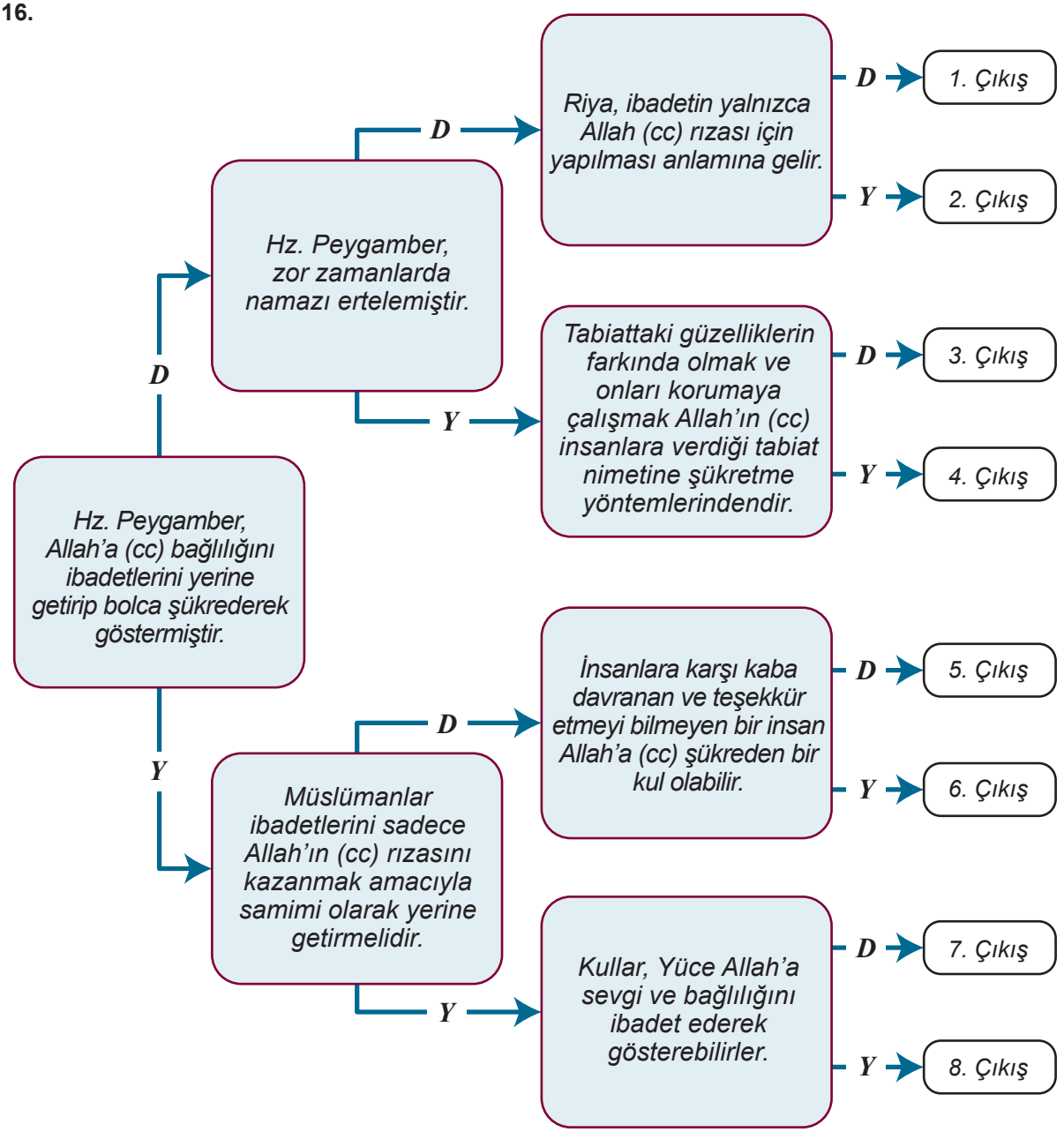
13. Kur'an-ı Kerim'de namaz ……..... olarak geçen Arapça kökenli kelimedir.

14. Bir ibadeti en güzel şekilde yerine getirmeye ……..... denmektedir.

15. Diğer insanları memnun etmek amacıyla yapılan ……..... Allah (cc) katında değersizdir.

Ç) Aşağıdaki cümlelerin doğru (D) veya yanlış (Y) olmalarına göre yönlendirici okları takip ediniz ve ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz.

16.

D) Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

17. Aşağıdaki davranışlardan hangisi Hz. Peygamber'in insanlara teşekkür etme yollarından biri <u>değildir</u>?

A) Sözlü olarak minnettarlığını ifade etmek

B) Hediye ile karşılık vermek

C) Güzel bir davranış ile karşılık vermek

D) Yapılan iyilik karşısında sessiz kalmak

18. Yüce Allah'a şükretmenin Hz. Peygamber'in hayatındaki yeri düşünüldüğünde onun karşılaştığı zorluklara sabretmesi ile şükür kavramı arasındaki ilişki nasıl tanımlanabilir?

A) Sabır nimet geldiğinde şükür ise zor durumlarda yapılır.

B) Hz. Peygamber zorluk çekmediği için sürekli şükretmiştir.

C) Hz. Peygamber sıkıntılı anlarda dua etmekle yetinmiştir.

D) Zorluklara sabretmek de şükrün bir parçasıdır.

19. Aşağıdakilerden hangisi Hz. Peygamber'in şükreden bir kul olduğunu gösteren özelliklerden değildir?

A) Nimetleri paylaşmaya önem vermesi

B) İhtiyaç sahiplerini gözetmesi

C) Yaşam koşullarından şikâyet etmesi

D) Zorlukta ve kolaylıkta Allah'ı (cc) anması

20. Hz. Peygamber'in Allah'a (cc) şükretme davranışı hakkında aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Allah'a (cc) bağlılığı ve ahlaki duruşuyla bütünleşmiştir.

B) Toplumsal hayatta itibar kazanmak amacıyla yapmıştır.

C) Belirli anlarda yapılan bir ibadet olarak görmüştür.

D) Günlük yaşamında önemsiz bir davranış olmuştur.

21. "De ki: 'Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah çok bağışlayıcı, çok esirgeyicidir.' "

(Al-i İmran suresi 31. ayet)

Bu ayete göre Allah'ı (cc) sevmemizin göstergesi nedir?

A) Peygamberi rehber edinmek
B) İnsanlara yardım etmek
C) Her durumda adaletli olmak
D) Canlılara merhamet göstermek

E) Aşağıdaki soruları kutucuklarda yer alan kelime ve kelime gruplarından yararlanarak cevaplayınız. Soruları cevaplarken kutucuklardaki harfleri soru altındaki noktalı alanlara yazınız. (Aynı harfi birden fazla soru için kullanabilirsiniz.)

a) *ikramda bulunmak*	b) *şükür*	c) *hediye vermek*
ç) *hamdetmek*	d) *sabır*	e) *namaz*
f) *dua*	g) *hayırla yâd etmek*	ğ) *Ümmü Mihcen (ra)*
h) *ihlas*	ı) *ihsan*	i) *riya*

22. Hangisi Peygamber Efendimiz'in cennetin anahtarı olarak nitelendirdiği ameldir?

.....

23. Hangileri insanlara teşekkür etme yollarındandır?

.....

24. Hangileri insanların Allah'a (cc) bağlılığını ifade etme yollarındandır?

.....

25. Hangisi Hz. Peygamber'in katılamadığı cenaze namazını sonradan kıldığı sahabidir?

.....

26. Hangileri Hz. Peygamber'in ibadetlerinde önem verdiği ilkelerdendir?

.....

27. Hangisi bir Müslüman'ın amellerini yaparken uzak durması gereken davranıştır?

.....

28. Hangisi Hz. Peygamber'in zorluklar karşısında Müslümanlara tavsiye ettiği davranıştır?

.....

29. Hangisi gösteriş için başkalarına iyilik ve yardımda bulunma davranışıdır?

.....

F) Aşağıdaki açıklamaları uygun olan kavramla eşleştiriniz.

30.

	I. *Allah'ın (cc) rızasını kazanmak için yapılan iş ve eylemlerin tamamı*	*a*	*amel*
	II. *İş, davranış ve ibadetleri gösteriş veya çıkar kaygılarından arındırıp sadece Allah (cc) için yapmak*	*b*	*cihat*
	III. *Görülen iyiliğe karşı söz ve davranış ile hoşnutluk göstermek, yapılan iyiliğin kıymetini bilmek*	*c*	*ihlas*
	IV. *Bir işi en güzel şekilde yapmak, Allah'ın (cc) her şeyi gördüğünü düşünerek O'na kulluk etmek*	*ç*	*ihsan*
	V. *Dünyevi çıkarlar elde etmek, dindar görünmek için ibadetlerini yerine getirmek*	*d*	*riya*
		e	*salat*
		f	*şükür*

Ünite ile ilgili daha fazla soruya karekodu kullanarak ulaşabilirsiniz.

3. Ünite Sonnot

1 Ebu Davud, “Edeb”, 106.
2 bk. Taberi, *Tarihu’l-Ümem ve’l-Müluk,* 1/554.
3 Enbiya suresi 107. ayet.
4 Ahmed bin Hanbel, *Kitabü’z-Zühd*, thk. Şahin, 59.
5 Buhari, “Salat”, 72.
6 Al-i İmran suresi 148. ayet.
7 Tirmizi, “Birr ve Sıla”, 55.
8 Müslim, “Birr”, 34.
9 Buhari, “Bedu’l-vahy”, 1.
10 Müslim, “Taharet”, 4.
11 Ebu Davud, “Edeb”, 85.
12 Nesai, “İşaretü’n-Nisa”, 1.
13 Bakara suresi 43. ayet.
14 Buhari, “Salat”, 36.
15 Buhari, “Edeb”, 1.
16 Buhari, “Tefsir”, 48.
17 Yazar tarafından oluşturulmuştur.
18 Tin suresi 4. ayet.
19 Fatiha suresi 1. ayet.
20 Tirmizi, "Deavat", 57.
21 Buhari, "Deavat", 8.
22 Müslim, "Zühd", 64.
23 İbrahim suresi 7. ayet.
24 Tirmizi, “Deavat”, 23.
25 Müslim, “Sıfatü’l-Münafikin”, 81.
26 Ebu Davud, “Cihad”, 162.
27 Tirmizi, “Birr”, 35.
28 Tirmizi, “Birr”, 87.
29 Tirmizi, “Birr ve Sıla”, 25.
30 Tirmizi, “Kıyame”, 35.

4. ÜNİTE

TOPLUMSAL HAYATTA PEYGAMBERİMİZ

4.1. Peygamberimizin Toplumsal İlişkileri
4.2. Peygamberimiz ve Çevre Bilinci

▶ Bu ünitedeki anahtar kavramlar

- **akraba**
- **sılayırahim**
- **vefa**

▶ **Bu ünitede sizlerden**

- Peygamberimizin toplumsal ilişkileri hakkında analitik düşünebilmeniz,
- Peygamberimizin çevreye karşı gösterdiği duyarlılığı çözümleyebilmeniz

beklenmektedir.

Ünite Dosyası

Ünite Sunusu

Üniteye Başlarken

Sevgili Peygamberimiz komşuluk ilişkilerinin önemini *"Yapacağı fenalıklardan komşusu güven içinde olmayan (her an bir kötülük yapabilir endişesiyle bakılan) kişi cennete giremez!"* (Müslim, "İman", 73) sözüyle, akrabalık ilişkilerinin önemini ise *"... Allah'a ve ahiret gününe inanan kimse akrabalarını ziyaret etsin."* (Buhari, "Edeb", 85) sözüyle vurgulamıştır.

Bu metinden yola çıkarak akrabalık ve komşuluk ilişkilerinde nelere dikkat etmeniz gerektiğini düşününüz. Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

4.1. Peygamberimizin Toplumsal İlişkileri

Konuya Başlarken

Akraba, sılayırahim, komşuluk ve vefa kavramlarıyla ilgili düşüncelerinizi verilen alanlara yazarak cümleleri tamamlayınız.

1. Akraba olmak benim için

anlamına gelmektedir.

2. Sılayırahim deyince aklıma

gelmektedir.

3. Komşuluk yapmak benim için

ifade etmektedir.

4. Vefa bende

hissi uyandırmaktadır.

İnsan sosyal bir varlıktır ve çevresiyle iletişim hâlindedir. İnsanın çevresiyle ilişkisinin sağlıklı ilerleyebilmesi için birtakım davranışları kazanması gerekir. Güven verme, empati kurma, doğru sözlü olma, ön yargılardan kaçınma, öfke kontrolünü sağlama, açık ve net konuşma, beden dilini doğru kullanma, muhatabı dinleme ve yerinde cevaplar verme iletişim becerilerinden bazılarıdır. Bu beceriler edinildiğinde kişinin sosyal uyumu ve çevresiyle iletişimi güçlenir. Böylece sağlıklı ve huzurlu bir toplum oluşur.

Sevgili Peygamberimiz, insanlarla sevgi ve saygı çerçevesinde iletişim kurmuştur. Karşılaştığı kişilerle selamlaşmış, hâl ve hatırlarını sormuş, onlara değer verdiğini açıkça göstermiştir. Büyük küçük, zengin fakir ayırt etmeksizin toplumun her kesimiyle ilgilenmiş, insanların davetlerini geri çevirmemiş, kalplerini kırmamıştır. Bir gün Sevgili Peygamberimiz, yanından bir cenaze geçerken ayağa kalkmıştır. Kendisine bu kişinin bir gayrimüslim olduğu söylenince *"O da bir insan değil mi?"*[1] buyurmuştur. Bu sözleriyle Hz. Peygamber, kim olursa olsun insanın cenazesine saygı gösterilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir.

Sevgili Peygamberimiz *"Küçüklerimize merhamet etmeyen, büyüklerimize saygı göstermeyen bizden değildir."*[2] buyurarak küçüklerine şefkatle, büyüklerine ise saygıyla davranmayı Müslümanlara emretmiştir. Bizler de küçüklerimize elimizden geldiğince yardımcı olmalı, onların ihtiyaçlarını gidermeye çalışmalıyız. Büyüklerimize saygıda kusur etmemeliyiz.

Hz. Peygamber'in toplumsal ilişkilerine yönelik daha fazla bilgiye karekodu kullanarak ulaşabilirsiniz.

Hz. Muhammed (sav), toplumdaki insanların birbirlerini sevmesini ve saygı göstermesine önem vermiştir. İnsanlar birlikte yaşadığı kişilere karşı anlayışlı davranırsa toplumda güven ortamı oluşur. Güvenli bir ortamda da insanlar kendilerini emniyette ve huzurlu hissederler.

Görsel 4.1: *Selamlaşma, insanların birlik ve beraberlik içinde yaşamalarına katkı sağlar.*

İslam'da birlik ve beraberliği sağlayan önemli faktörlerden biri selamdır *(Görsel 4.1)*. Selam, tuğlaları birbirine sıkıca bağlayan bir harç gibi insanlar arasındaki bağı güçlendirir. Böylece toplumda huzurlu bir ortam sağlanır ve insanlar arasında muhabbet oluşur. Bu muhabbetin artması için Hz. Peygamber, selam vermeyi[3] ve tebessüm etmeyi[4] inananlara tavsiye etmiştir. Çünkü asık suratlı olmak insanların hüzünlenmesine neden olan bir tavırdır. İnsanlar tebessüm edince karşısındaki kişilerin de gönlü huzurla dolar. Sevgili Peygamberimizin gülümseyen çehresini görünce sahabilerin gönlünü eşsiz bir huzur kaplardı.

Bir Hadis

Cerir bin Abdullah (ra) şöyle demiştir: "Müslüman olduğum günden beri Resulullah beni hiçbir zaman kapısından geri çevirmedi. Bana her zaman iyi davrandı. Beni her gördüğünde mutlaka gülümserdi."

(Tirmizi, "Menakıb", 41)

1. Etkinlik

15 dk.

Adı	Hz. Peygamber'i Örnek Alıyorum
Amaç	Hz. Peygamber'in toplumsal ilişkileri hakkında analitik düşünebilme

Yönerge: Verilen metinleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Örnek Peygamberim

Enes bin Malik (ra) anlatıyor: Resullah bir gün beni bir iş için gönderdi. Ben de "Vallahi gitmem!" dedim fakat içimden Resulullah'ın beni gönderdiği yere gitmeyi niyet etmiştim. Sonra çıktım, pazarda oynayan çocukların yanına gittim. Bir de baktım ki Resulullah arkamdan gelmiş, ensemin arkasından beni tutuvermiş. Ona bakınca gülümsediğini gördüm. Bana "Ey Uneys seni gönderdiğim yere gittin mi?" buyurdu. Ben de "Evet, (şimdi) gidiyorum ey Allah'ın Resulü!" dedim. Devamında Enes bin Malik (ra) şöyle dedi: "Vallahi, ona dokuz yıl hizmet ettim; yaptığım herhangi bir iş hakkında bana 'Niçin şunu şöyle şöyle yaptın?' veya bıraktığım herhangi bir iş hakkında 'Keşke şunu şöyle şöyle yapsaydın.' dediğini hiç bilmem."

(Müslim, "Fedail", 51)

Hz. Peygamber ve sahabiler mescidde iken bir adam içeri girdi. Adamın mescidi kirlettiğini gören sahabiler ona yapmaması gerektiğini söyleyerek müdahale etmeye çalıştılar. Bunun üzerine Resulullah onları durdurdu. Adamı yanına çağırıp onu kırmadan güzel bir üslupla "Şüphesiz bu mescitler, kirletilmeye uygun yerler değildir. Onlar Allah'ı zikretmek, namaz kılmak ve Kur'an okumak içindir." buyurdu.

(Müslim, "Taharet", 285)

1. *Metinlere göre Peygamber Efendimiz'in kullandığı iletişim becerileri nelerdir?*

2. *Bu iletişim becerilerinin o dönemdeki insanlar ve toplum üzerinde ne gibi etkileri olmuştur?*

3. *Hz. Peygamber'in bu iletişim tarzını aile, okul veya sosyal yaşamınızda nasıl kullanabilirsiniz?*

Değerlendirme: *Etkinlikten hareketle verilen cümleyi tamamlayınız.*

Sevgili Peygamberimizin toplumsal ilişkilerinde sergilediği iletişim becerilerinden

sonucuna ulaştım.

Bir Hadis

"Hayrına olacak şekilde rızkının çoğalmasını, ömrünün uzamasını isteyen kimse, akrabasını kollayıp gözetsin."

(Buhari, "Hibe", 29)

akraba
Aralarında yakınlık, soyca ilgi ve kan bağı olanlar.
(Sürmeli vd., "akraba", 12)

Peygamber Efendimiz, **akraba** ilişkilerine çok önem vermiştir. Yakınlarının maddi ve manevi ihtiyaçları varsa onlara yardımcı olmuştur. Sevgili Peygamberimiz bu konuda şöyle buyurmuştur: *"Rızkının çoğalmasını ve ömrünün uzamasını isteyen kişi akrabalarını gözetsin."*[5] Yüce Allah, akrabalarını gözeten kişilerin üzerine rahmet yağdırır ve ömürlerini bereketlendirir. Akrabalık bağının korunması ve akrabalara karşı iyi davranmak Kur'an-ı Kerim'de şöyle emredilmiştir: **"Muhakkak ki Allah adaleti, ihsanı, akrabaya karşı cömert olmayı emreder; hayâsızlığı, kötülüğü ve zorbalığı yasaklar. İşte Allah, aklınızı başınıza alasınız diye size böyle öğüt veriyor."**[6] Demek ki akrabalık bağını korumak aynı zamanda Yüce Allah'ın rızasını kazanmak için bir vesiledir *(Görsel 4.2)*. Resulullah da bu konuda *"Allah'a ve ahiret gününe iman eden kimse akrabasına iyilik etsin."*[7] buyurmuştur.

İslam dini, akrabalık bağının korunmasına büyük önem vermiştir. Sevgili Peygamberimiz Müslümanlara akrabalarına iyi davranmalarını tavsiye etmiştir. Örneğin Hz. Esma, yanına annesi gelince ona nasıl davranması gerektiğini Hz. Peygamber'e sormuştur. Peygamber Efendimiz, Hz. Esma'nın annesi gayrimüslim olmasına rağmen ona, annesine iyi davranmasını ve akrabalık bağını korumasını emretmiştir.[8]

Görsel 4.2: *Akrabalık bağlarını korumak, aile içindeki sevgi, saygı ve dayanışmayı güçlendirir.*

Görsel 4.3: *İslam'da akrabalara hediye vermek övülen bir davranıştır.*

Müslüman kişi, insanlara iyilik yapmak için çaba harcamalıdır. İyilik yaparken en yakınlarından başlamalı ve akrabalarına öncelik vermelidir. Kişi yardımda bulunurken öncelikle akrabalarını gözetirse bu davranışı sonucunda alacağı sevap da artacaktır. Sevgili Peygamberimiz bu konuda *"Yoksula verilen sadaka bir sevapken akrabaya verilen sadaka iki sevaptır: Birincisi sadaka sevabı diğeri de akrabayı koruyup gözetme sevabıdır."*[9] buyurmuştur. Özellikle yakın akrabalarımızı koruyup gözetmek, onlara iyi davranmak, hastalandıklarında onları ziyaret etmek, onları hayırla anmak ve onlar için dua etmek Müslüman kişinin en önemli vazifelerindendir. Resulullah bir gün amcası Hz. Abbas'a şöyle dedi: "Amcacığım sizlere dua edeyim. Yüce Allah bu duanın bereketiyle sana ve oğluna hayırlar versin." Ardından şöyle dua etti: *"Yüce Allah'ım! Amcam Abbas'ı ve oğlunu açıktan veya gizli işledikleri tüm günahlardan dolayı bağışla! Onlara mağfiret et! Allah'ım! Amcamı, çocukları konusunda da muhafaza buyur, evlatlarını gözet!"*[10]

sılayırahim
Anne baba başta olmak üzere tüm akrabalar arasında güzel ilişki kurma, onları ziyaret etme, onların hâl ve hatırlarını sorma, onlara maddi ve manevi yardımda bulunma, onların gönüllerini alma.
(Sürmeli vd., "sılayırahim", 330)

Sevgili Peygamberimiz *"**Sılayırahim** yapmayan cennete giremez."*[11] buyurmuştur. Çünkü anne baba başta olmak üzere akrabalara iyilik yapmak her Müslüman'ın asli vazifelerindendir. Müminler akrabalarını ziyaret etmeli, ihtiyaçları varsa onlara maddi-manevi yardımda bulunmalı ve gönüllerini almalıdır *(Görsel 4.3)*. Akrabalara selam ve hediye göndermek de İslam ahlakının güzelliklerindendir. Akrabaları zor şartlarda yaşarken bir Müslüman'ın onlarla ilgilenmemesi doğru değildir. Yeterli imkâna sahip olan birinin muhtaç durumdaki akrabasına sılayırahim çerçevesinde yardım etmesi gerekir. Hz. Peygamber bu konuda *"Kim Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsa sılayırahim yapsın."* buyurmuştur.[12] Kendisi de her zaman bu ahlak üzere yaşamıştır.

İlk vahiy geldikten sonra Sevgili Peygamberimiz derin bir heyecan ve endişe içinde evine gitmiştir. Hz. Hatice annemiz onu desteklemek için Hz. Peygamber'in ahlaki özelliklerini saymıştır. Yüce Allah'ın onu asla yalnız bırakmayacağını vurgulamış ve şöyle demiştir: "Korkma! Allah'a yemin ederim ki O hiçbir zaman seni utandırmaz. Çünkü sen akraba hakkına riayet edersin, doğru konuşursun, aciz olanların işini yüklenirsin. Fakiri doyurur, misafiri ağırlar, halka yardım edersin."[13] İşte bu örnekler Hz. Peygamber'in akrabalarıyla ve toplumdaki insanlarla olan ilişkisinin ne kadar iyi olduğunun göstergesidir.

Akrabalarınızı ziyaret ettiğinizde hissettiklerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Ebu Eyyüb Ensari'nin (ra) naklettiğine göre bir adam, Resulullah'ın yanına geldi ve ona şöyle dedi: *"Ey Allah'ın Resulü! Yaptığım zaman beni cennete sokacak ameli bana bildir!"* Bunun üzerine Hz. Peygamber şöyle buyurdu: *"Yalnızca Allah'a ibadet et ve O'na hiçbir şeyi ortak koşma! Namazı kıl, zekâtı ver ve akrabalık bağlarını gözet!"*[14]

Sevgili Peygamberimiz, insanların birbirlerine sevgi ve hürmetle yaklaşmalarının gerekliliğini vurgulayarak *"Yüce Allah'a yemin ederim ki iman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız. Yaptığınız takdirde birbirinizi seveceğiniz bir şey söyleyeyim mi? Aranızda selam yayınız!"*[15] buyurmuştur *(Görsel 4.4)*.

Görsel 4.4: *Selamlaşmak, toplumdaki sevgi ve muhabbeti artırır.*

Görsel 4.5: *Sevgi ve yardımlaşma, insanlar arasında güçlü bir bağ oluşturur.*

Peygamber Efendimiz, insanların birbirlerini Allah (cc) için sevmesi gerektiğini şu güzel örnekle açıklamıştır: *"Bir adam, başka bir köydeki din kardeşini ziyaret etmek için yola çıktı. Yüce Allah, bu adamı gözetlemesi için ona bir melek gönderdi. Melek adamla karşılaşınca ona 'Nereye gidiyorsun?' diye sordu. Adam 'Şu ilerideki köyde bir din kardeşim var, onu ziyarete gidiyorum.' cevabını verince melek 'Onu ziyaret etme sebebin ondan elde etmek istediğin bir menfaat mi?' diye sordu. Adam 'Hayır, ben onu sadece Allah (cc) rızası için severim, onun için ziyaretine gidiyorum.' deyince melek şöyle dedi: 'Sen onu nasıl seviyorsan Yüce Allah da seni işte öyle seviyor. Ben, bu müjdeyi vermek için Yüce Allah'ın sana gönderdiği elçisiyim.' "*[16]

Hadisten de anlaşıldığı üzere insanların birbirini yalnızca Yüce Allah'ın rızasını kazanmak için sevmesi önemli bir erdemdir. Nitekim Resulullah bu hadisiyle birbirimizi sevmemizi ve yardımlaşmamızı vurgulamaktadır *(Görsel 4.5)*. Bunun yanında insani ilişkilerimizdeki olumlu davranışlarımızın Rabbimizin rızasını ve sevgisini kazanmaya vesile olacağına dikkat çekmiştir.

Güzel dinimiz, insanların birbirlerinden habersiz olduğu bir toplum yerine herkesin etrafındaki insanlarla iletişim hâlinde olduğu bir toplum oluşturmak istemiştir. Bu yüzden müminler birbirlerine yardım etmeli, imkânları ölçüsünde komşularına maddi ve manevi destekte bulunmalıdır *(Görsel 4.6).* Kur'an-ı Kerim'de de bu konuyla ilgili şöyle buyurulmaktadır: **"Allah'a kulluk edin ve ona hiçbir şeyi ortak koşmayın. Anne babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yakın arkadaşa, yolcuya, ellerinizin altında bulunanlara iyi davranın. Allah kendini beğenen ve böbürlenip duran kimseyi asla sevmez."**[17] Bu ayette ifade edildiği üzere insan, toplumu oluşturan bireylere iyilik yapmak için çaba göstermelidir. Bu kişiler arasında komşuların da yer alması sebebiyle Sevgili Peygamberimiz, komşuluk ilişkilerine büyük önem vermiştir.

Hz. Peygamber komşuluk hakkında dikkat çekici bir uyarıda bulunmuş *"Vallahi iman etmiş olmaz! Vallahi iman etmiş olmaz! Vallahi iman etmiş olmaz!"* demiştir. Bu sözü işiten sahabiler *"Kim, ey Allah'ın Resulü?"* diye sorunca şöyle buyurmuştur: *"Kötülüklerinden ve belalarından dolayı komşusunun kendisini güvende hissetmediği kişi iman etmiş olmaz!"*[18]

Görsel 4.6: *Komşuluk bağlarının güçlü olduğu mahallelerde huzur hâkimdir.*

vefa
Dostluk, sevgide içtenlik ve devamlılık, kararlılık.
(Sürmeli vd., "vefa", 391)

Peygamber Efendimiz, ayırt etmeden çevresindeki insanlara **vefa** gösteren bir Müslüman'dı. **"... Her kim ahdine vefa gösterir ve günah işlemekten sakınırsa, bilsin ki Allah o sakınanları sever."**[19] ayeti gereği her zaman sözünde durmuş, kendisine yapılan iyiliği asla unutmamış, iyiliğe başka bir iyilikle karşılık vermeye çalışmıştır.

Mekke fethedildikten sonra Medineli sahabiler, Hz. Peygamber'in Mekke'de kalacağını düşünmüşlerdi. Bunun sebebi Peygamber Efendimiz'in orada doğup büyümüş olmasıydı. Ancak kendisine en zor zamanlarında kucak açan Medineli Müslümanları unutmamış ve Medine'ye dönmeyi tercih etmiştir. Onlar, canları ve mallarıyla İslam'a hizmet eden Müslümanlardı. Sevgili Peygamberimiz, onların bu önemli yardımını asla unutmadı ve vefa göstererek onlarla Medine'ye döndü, ömrünün sonuna kadar orada yaşadı *(Görsel 4.7).*

Sevgili Peygamberimiz; dadısı Ümmü Eymen'i (ra), sütannesi Halime'yi (ra) ve süt kardeşi Şeyma'yı (ra) hiçbir zaman unutmamıştır. Çocukken kendisiyle ilgilenen bu insanlarla yıllar sonra karşılaştığında dahi onlara hürmet göstermiştir. İhtiyaçlarını gidermek için çabalamış ve onlara ikramlarda bulunmuştur. Peygamber Efendimiz'in bu davranışları, bizim için en güzel vefa örneklerindendir.

Bir Hadis

Enes bin Malik (ra) şöyle demiştir: "Allah'ın Peygamberi (sav) bize hutbe verdiği zaman mutlaka şöyle buyururdu: 'Emanete riayet etmeyenin imanı zayıftır, ahde vefa göstermeyenin ise dini zayıftır."

(Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 20/423)

Görsel 4.7: *Mescid-i Nebevi'yi ziyaret etmek Hz. Peygamber'e bir vefa örneğidir.*

2. Etkinlik

10 dk.

Adı	Komşuluk İlişkilerim
Amaç	Peygamberimizin toplumsal ilişkileri hakkında analitik düşünebilme

Yönerge: Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği tamamlayınız.

> "Sizden biri kendisi için istediğini din kardeşi için -yahut komşusu için- istemedikçe (tam) iman etmiş olamaz."
>
> (Müslim, "İman", 71)

1. Bu hadisten hareketle Müslüman kimsenin komşusuna karşı nasıl bir tutum sergilemesi gerektiğini düşününüz.
2. Günlük hayatta komşuluk ilişkilerinizi kuvvetlendirmek için yapabileceklerinizi örnekteki gibi tabloya yazınız.

Yapmayı Planladığım Davranış	Zaman Planı	Beklenen Fayda
Yaşlı komşuma ihtiyaçlarında destek olmak	Hafta sonu	Yardımlaşmanın artması

Değerlendirme: Etkinlikten hareketle verilen cümleyi tamamlayınız.

Bu etkinlik sonunda komşuluk ilişkilerinin güçlenmesi için _____ yapmam gerektiğini kavradım.

AKRABALARIN BİRBİRİNE KARŞI SORUMLULUKLARI

- Muhtaç durumdaki akrabanın ihtiyacını gidermek
- Sılayırahim yapmak
- Akrabanın hâlini hatırını sormak
- Zulme maruz kalan akrabaya yardım etmek
- Borç isteyen akrabaya imkân varsa borç vermek
- Hasta olan akrabayı ziyaret etmek
- Mutlu bir haber alan akrabanın sevincini paylaşmak

KOMŞULARIN BİRBİRİNE KARŞI SORUMLULUKLARI

- Hazırlanan yemekten komşuya ikramda bulunmak
- İhtiyacı olan komşuya yardım etmek
- Bir şey istediğinde imkân varsa ona istediğini vermek
- Hastalandığında onu ziyaret etmek
- Hâlini hatırını sormak
- Güler yüzlü davranmak
- Evde olmadığında onun evini korumak

Bilgi Görseli 4.1: Akraba ve komşularımıza karşı bazı sorumluluklarımız

Sevgili Peygamberimiz; akrabaları, komşuları ve toplumun farklı kesimleriyle her zaman iyi geçinmiştir. Onların ihtiyaçlarını gidermeye çalışmış, imkânı ölçüsünde insanların işlerini kolaylaştırmıştır. Kimseye zarar vermemiş, herkesin hakkını gözetmeye çalışmıştır. Davetlere katılmış, hastaları ziyaret etmiş, elinde olanları ihtiyaç sahipleriyle paylaşmıştır. Hz. Peygamber; insanların canını, malını, namusunu, aklını ve neslini korumanın önemine dikkat çekmiştir. O, hayatını böylesine örnek bir ahlak üzere yaşamış ve bizlere de erdemli bir hayat yaşamamızı emretmiştir.

3. Etkinlik

20dk.

Adı	*Toplumsal Hayattaki İlişkiler*
Amaç	*Peygamberimizin toplumsal ilişkileri hakkında analitik düşünebilme*

Yönerge: *Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği tamamlayınız.*

1. *Üç-beş kişilik gruplar oluşturunuz.*
2. *Hz. Peygamber'in tavsiyeleri doğrultusunda akrabalık ve komşuluk ilişkilerimizi düzenlediğimizde bu durumun toplum ilişkilerine yansımasının nasıl olacağı üzerine grupça akıl yürütünüz.*
3. *Grup olarak aşağıda verilen şemayı doldurunuz.*

Davranış	Sonuç	Toplumsal Etki

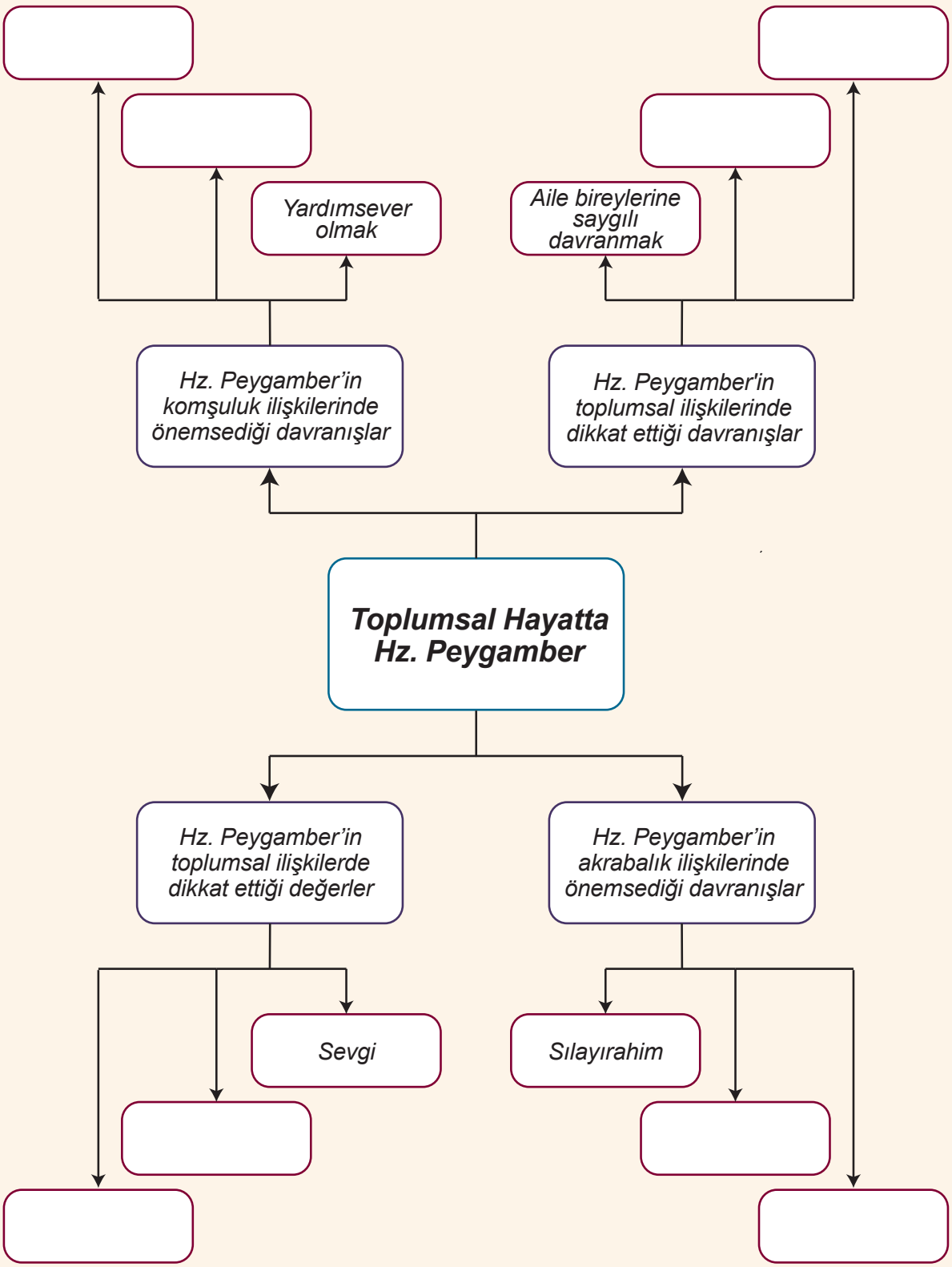
4. *Tablonuzu diğer gruplarla paylaşınız.*

Değerlendirme: *Etkinlikten hareketle verilen cümleyi tamamlayınız.*

Hz. Peygamber'in toplumsal ilişkilerinden öğrendiğim en önemli ders

Kontrol Noktası

Bilgi diyagramında boş bırakılan yerleri doldurunuz.

4.2. Peygamberimiz ve Çevre Bilinci

Konuya Başlarken

“Ey peygamber! Seni tanık, müjdeci, uyarıcı, izniyle Allah’a çağırıcı ve etrafını aydınlatan bir kandil olarak gönderdik.”[20]

Bu ayetten yola çıkarak Hz. Peygamber’in varlık âlemi için ne anlama geldiğini düşününüz. Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Çevre bilinci hakkında daha fazla bilgiye karekodu kullanarak ulaşabilirsiniz.

Yeryüzü, Allah’ın (cc) insana emanetidir. İnsana yalnızca kendi canı değil çevresindeki canlı ve cansız bütün varlıklar da emanet edilmiştir. Bu emanet bilinci, insana çevresine karşı sorumluluk yükler. Bitkileri, hayvanları korumak; suyu, toprağı ve havayı temiz tutmak; doğal kaynakları israf etmemek insanın çevreye karşı temel görevlerindendir. Sorumluluklarının farkında olan, güzel ahlaka sahip bir insanın davranışları ölçülüdür. Çünkü ahlak, her şeyde dengeli ve ölçülü olmayı gerektirir. Ahlaklı bir insan, doğada kendisine sunulan su ve toprak gibi nimetleri Allah’ın (cc) emirleri doğrultusunda kullanır. Bu nimetlerin kendisine emanet olduğunu, başka canlıların da yararlandığını bilir ve bu bilinçle davranır. Böylece hem emanetin hakkını verir hem de yaratılmışlara karşı sorumluluğunu yerine getirmiş olur.

Vicdan, çevremizdeki varlıklara karşı davranışlarımızı düzenleyen içsel bir güç ve doğruyu yanlıştan ayırma imkânı veren ahlak duygusudur.[21] Vicdanlı bir insan doğayla uyum içinde yaşar. Her şeye yaratılışına uygun biçimde yaklaşır. Doğaya saygılı olur ve ona zarar vermez. Yüce Allah **“Şüphesiz biz her şeyi bir ölçüye göre yarattık.”**[22] ayetiyle âlemin düzen ve uyum içerisinde yaratıldığına dikkat çekmiş[23] ve **“Göğü O yükseltti, denge ve ölçüyü O koydu ki dengeden sapmayasınız.”**[24] buyurarak yeryüzündeki ekolojik dengeyi bozmaması için insanı uyarmıştır. Hz. Peygamber de doğayla ilişki içinde olan insanın çevreye nasıl davranması gerektiği konusunda Müslümanlara öğütlerde bulunmuştur. Bitkilere, hayvanlara, suya ve toprağa zarar vermemelerini istemiştir *(Görsel 4.8).*

Görsel 4.8
İnsanlar, çevreye zarar vermeden doğayla uyum içinde yaşamalıdır.

Görsel 4.9
Suyun verimli kullanılması Hz. Peygamber'in tavsiyesidir.

İnsanın doğadaki dengeyi koruma sorumluluğunun bir başka yönü de yaşadığı çevrenin temizliğine özen göstermesidir. Hz. Peygamber, Müslümanların bulundukları çevreyi temiz tutmalarını özellikle istemiştir. *"Temizlik imanın yarısıdır."*[25] buyurarak temizliğin önemine dikkat çekmiştir. İnsanlara zarar verebilecek bir şeyi yoldan kaldırmanın sadaka olduğunu söyleyerek[26] bireysel temizliğin yanında yaşanılan çevrenin de temiz tutulmasına teşvik etmiştir. Hz. Peygamber, dikenli bir dal parçasını yoldan kaldıran kişinin Allah (cc) tarafından bağışlandığını haber vererek[27] çevre temizliği konusunda yapılacak küçük veya büyük her davranışın Allah (cc) katında değerli olduğunu belirtmiştir. Temiz bir çevre, temiz bir dünya demektir. Fabrika atıkları, egzoz dumanları ve kimyasalların bilinçsiz kullanımı gibi küresel çevre sorunları günümüz dünyasının karşı karşıya olduğu önemli tehlikelerden bazılarıdır. Mutlu ve huzurlu bir hayat sürebilmemiz için temiz bir dünyaya ihtiyacımız vardır. Sevgili Peygamberimiz *"Ey insanlar! Allah temizdir, ancak temiz olan şeyleri sever."*[28] buyurarak Müslüman'ın temizlik konusunu hayatının her alanında ciddiye alması gerektiğini vurgulamıştır.

Çevrenin temiz tutulması kadar Allah'ın (cc) bize emanet ettiği nimetleri ölçülü ve israf etmeden kullanmak da ahlaki bir sorumluluktur. İsraf, herhangi bir şeyin olması gerekenden daha fazla harcanması demektir.[29] Buna göre yeme içmede aşırıya kaçmak; zamanın, paranın ve doğal kaynakların umursamazca harcanması israftır. Allah (cc) **"… Yiyin için fakat israf etmeyin. Çünkü Allah israf edenleri sevmez."**[30] diyerek Müslümanları uyarmaktadır. Doğal çevrenin korunması konusunda su israfının önlenmesi ilk sırada gelmektedir. Hz. Peygamber, bir sahabinin abdest alırken suyu fazla kullandığını görünce *"Bu ne israf!"* diyerek onu uyarmıştır. Sahabinin *"Abdestte de israf olur mu?"* sorusu üzerine *"Evet, akan bir nehirde (abdest alıyor) olsan bile!"*[31] şeklinde cevap vermiştir. Dolayısıyla akarsuları, denizleri ve okyanusları kirletmemenin yanı sıra suyu sadece ihtiyacımız kadar kullanmak Hz. Peygamber'in takdir ettiği Müslüman'ın örnek davranış biçimlerindendir *(Görsel 4.9).*

4. Etkinlik

20 dk.

Adı	Tedbirli Davranmalıyız
Amaç	Doğal kaynakların sürdürülebilirliği konusunda sorumluluk kazanabilme

Yönerge: *Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği tamamlayınız.*

Ön Hazırlık

1. *Doğal kaynakların tasarruflu kullanılması için alınacak tedbirleri araştırınız.*

Sınıf İçi Uygulama

2. *Araştırmalarınızdan hareketle alınacak tedbirlere yönelik bir afiş hazırlayınız.*
3. *Hazırladığınız afişi öğretmen rehberliğinde sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.*

Değerlendirme: *Etkinlikten hareketle verilen cümleyi tamamlayınız.*

Bu etkinlikten sonra doğal kaynakları korumak için yapacağım bir davranış

Hz. Peygamber, canlılara karşı davranışlarımızda empati ve merhameti merkeze almıştır. *"Yeryüzündekilere (canlılara) merhamet edin ki Allah da size merhamet etsin."*[32] buyurmuştur. Hz. Peygamber, hayvanlara yardım etmeyi önemsemiş ve insanları buna teşvik etmiştir. Örneğin Hz. Peygamber, susamış bir köpeğe su veren bir kişinin bu davranışı sebebiyle Allah (cc) tarafından bağışlandığını bildirmiştir[33] (*Görsel 4.10*). Yine bu bağlamda *"Her canlıya yapılan iyilikte bir sevap vardır."*[34] diyerek iyiliğin sadece insanlara değil tüm canlılara yönelmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu anlayış doğrultusunda çevremizde bulunan canlılara yardım eli uzatmak ve onlara empatiyle yaklaşmak, vicdan sahibi bir Müslüman'ın benimsemesi gereken örnek davranışlardandır.

Görsel 4.10
Çevremizdeki canlılara merhamet etmek Hz. Peygamber'in tavsiyesidir.

Okuma Metni

Metni okuyunuz ve metinden hareketle verilen soruları cevaplayınız.

Kasva'nın Hikâyesi

Hz. Ebu Bekir Sevgili Peygamberimize Kasva adlı deveyi hediye etmişti. Kasva birçok defa Peygamber Efendimiz'e yol arkadaşı olmuştu. Hz. Peygamber Medine'ye onun sırtında hicret etmişti. Umre yolculuğuna onunla çıkmış, Veda Hutbesi'ni onun sırtında vermişti. Peygamber Efendimiz, kendisine uzun yıllar hizmet eden Kasva'ya merhametle yaklaşmış; gereğinden fazla yük yükleyip onu zor durumda bırakmamıştı.

Kasva, çok hızlı koşan bir deveydi. Peygamber Efendimiz bir kişinin acil bir işi olduğunda devesini ona verirdi. Hatta Bedir Savaşı kazanılınca Müslümanlara bu müjdeyi veren Zeyd bin Harise (ra) Kasva ile yola çıkmıştı. Sevgili Peygamberimiz deve yarışlarına bazen Kasva'yı da alırdı. O, yarışlarda daima birinci olurdu. Günün birinde bir bedevinin genç devesi yarışta Kasva'yı geçti. Sahabiler bu duruma çok üzüldüler. Peygamber Efendimiz onları şu sözleriyle teselli etti: "Her yükselen ve zirveye ulaşanı aşağıya alma, Allah'ın bir kanunudur." Kasva eski gücünü kaybetse de Hz. Peygamber onunla yolculuk yapmaya devam etti. Onun yerine başka bir deve almadı ve onunla her zaman ilgilendi. Çünkü Kasva gereken hizmeti yapıyordu. Kasva da Peygamber Efendimiz'in yanında olmaktan mutluydu.

(bk. Nebi Bozkurt, "Kasva", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,* 25/2-3)

1. *Hz. Peygamber ve devesi arasındaki bağlılığın temeli Peygamber Efendimiz'in hangi tutumuna dayanmaktadır?*

2. *Hz. Peygamber'i örnek alan Müslüman kimsenin canlılara karşı yaklaşımı nasıl olmalıdır?*

Hz. Peygamber'in tavsiye ettiği merhamet anlayışı, canlıların hayat hakkına saygı göstermeyi de içerir. Hz. Peygamber, bir yolculuk sırasında yavruları alınan kuşu görünce *"Bu kuşu yavrularıyla kim üzdü? Yavrularını ona geri verin."*[35] buyurarak hayvanların incitilmemesi ve korunması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca Resulullah, eğlence veya başka bir amaçla hayvanlara eziyet edilmesini kesin olarak yasaklamıştır.[36] Bu nedenle Müslümanlar; hayvanları korumayı, onlara zarar vermemeyi ve hayvanların yaşama hakkına saygı duymayı hem vicdani hem de dinî bir sorumluluk olarak görmelidir.

5. Etkinlik

20 dk.

Adı	*Sosyal Sorumluluk Projelerim*
Amaç	*Doğaya ve canlılara karşı sorumluluklarını kavrayabilme*

Yönerge: *Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği tamamlayınız.*

1. *Verilen projelerden birini seçiniz.*

2. *Sizinle aynı projeyi tercih eden sınıf arkadaşlarınızla grup oluşturunuz.*
3. *Proje planını, sürecini ve değerlendirmesini verilen alana grup arkadaşlarınızla yazınız.*

Seçtiğiniz Projenin Adı:

Proje Planınız:

Süreç Boyunca Yapacaklarınız:

Projenin Doğaya ve Canlılara Kazandıracakları:

Projenin Size Hissettirdiği Duygular:

Değerlendirme: *Karekoddaki grup değerlendirme formunu doldurunuz.*

Hz. Peygamber, insanları doğayı ağaçlandırmaya teşvik etmiştir. Özellikle *"Herhangi birinizin elinde bir fidan varsa, kıyamet kopuyor olsa bile onu diksin."*[37] *(Görsel 4.11)* buyurarak hayatımız boyunca her türlü koşulda ağaç dikmenin önemini vurgulamıştır. Başka bir hadiste ise *"Dikilen bir ağaçtan insanların, kuşların veya herhangi bir hayvanın faydalanması, ağacı diken kişi için sadakadır."* buyurmuştur.[38] Hz. Muhammed (sav), geçerli bir sebep olmaksızın ağaçların kesilmesini yasaklamış,[39] zorunlu bir sebeple kesilen ağaçların yerine yenilerinin dikilmesini istemiştir.[40] Aynı şekilde yolda insanların ve hayvanların gölgelendiği, üzerinde çeşitli canlıların yaşadığı bir ağacı kesen kişinin ağır bir sorumluluk altına gireceği konusunda da uyarıda bulunmuştur.[41] Böylece Müslümanların doğayı korumayı hem ahlaki hem de dinî bir sorumluluk olarak görmelerini istemiştir.

▲

Görsel 4.11: *Hz. Peygamber, insanları ağaç dikmeye ve bitkileri korumaya teşvik etmiştir.*

6. Etkinlik

10 dk.

Adı	Konuşma Balonu
Amaç	Hz. Peygamber'in çevreye karşı gösterdiği duyarlılığı çözümleyebilme

Yönerge: *Konuşma balonlarından hareketle soruları cevaplayınız.*

1. *Hz. Peygamber'in doğaya ve canlılara karşı duyarlılığını nasıl ifade edersiniz?*

2. *Doğaya ve canlılara duyarlı olan bir birey nasıl davranışlar sergilemelidir? Açıklayınız.*

Değerlendirme: *Etkinliği değerlendirmek için karekodu okutunuz.*

Sevgili Peygamberimiz, üzerinde yaşadığımız ve sayesinde besinlerimizi ürettiğimiz toprağın korunması gerektiğini özellikle vurgulamıştır. İşlenebilecek durumdaki toprakların atıl bırakılmamasını, ekilip değerlendirilmesini teşvik etmiştir[44] *(Görsel 4.12)*. Toprak, işlendiğinde sadece insanlar için değil üzerinde yaşayan tüm canlılar için de faydalı hâle gelmektedir. Öte yandan toprağı işlerken israf ve savurganlıktan kaçınmalı, toprağın dengesini bozacak davranışlardan uzak durulmalıdır. Gereksiz yere kimyasal kullanmak, ağaçları kesmek ve toprağı çöplerle kirletmek hem doğaya hem de orada yaşayan canlılara zarar vermektedir. Bundan dolayı tarım alanları dikkatli kullanılmalı, ekim yaparken suyun ve diğer doğal kaynakların ölçülü tüketilmesine özen gösterilmelidir. Sevgili Peygamberimiz doğadaki yaşamı korumak amacıyla bazı yasaklar da koymuştur. Arazideki ağaçların yapraklarının gereksiz yere silkelenmesini yasaklamıştır.[45] Böylece Müslümanları, toprağı bir emanet bilerek onu korumaya ve gelecek nesillere temiz bir şekilde bırakmaya yönlendirmiştir.

Bir Hadis

Cabir bin Abdullah'ın (ra) aktardığına göre Allah Resulü şöyle demiştir: "Her kimin bir yeri (toprağı) varsa eksin, eğer kendi ekmezse başka bir din kardeşine ektirsin."

(Müslim, "Buyû", 88)

Görsel 4.12: *Toprağın verimli kullanılması Hz. Peygamber'in tavsiyesidir.*

▲

Görsel 4.13: *Müslüman, doğayı korur; geleceğine sahip çıkar.*

İslam dininin Müslümanlara yüklediği bireysel sorumluluklar arasında çevreyi ve canlıları korumaya yönelik kalıcı eserler bırakmak yer almaktadır. Kur'an-ı Kerim'de Allah (cc) yolunda harcama yapma, fakirlere ve muhtaçlara yardım etme, iyilikte yardımlaşma gibi konulara vurgu yapan birçok ayet vardır.[46] Bu ayetler, Müslüman toplumlarda vakıf anlayışının temelini oluşturmuştur. Hz. Peygamber de dünyada insanlara ve diğer canlılara fayda sağlayan kalıcı eserler bırakmaya müminleri teşvik etmiştir.[47] Tüm bunlar, Müslümanları hayır işlerine yönelik vakıflar kurmaya yönlendirmiştir.[48]

Müslümanlar tarih boyunca yol, köprü, kervansaray, aşevi, şifahane, cami, medrese ve külliyeler inşa ederek bunları toplumun hizmetine sunmuşlardır.[49] Ayrıca hayvanların bakım, beslenme ve barınmaları gibi amaçlarla da vakıflar kurulmuştur.[50] Müslümanlar, tarihte kurdukları hayır kurumları aracılığıyla tarımsal faaliyetlerin devamlılığı, suyun bilinçli kullanımı, çevre kirliliğinin azaltılması *(Görsel 4.13),* hayvanların korunması ve barınması gibi alanlarda önemli çalışmalar yürütmüşlerdir. Böylece sürdürülebilir bir çevre oluşturmak ve gelecek nesillere daha yaşanabilir bir dünya bırakmak amaçlanmıştır.

Ünite kavram bulmacasına karekodu kullanarak ulaşabilirsiniz.

Kontrol Noktası

ÖĞRENME GÜNLÜĞÜM

Aşağıdaki öğrenme günlüğünü istenilen ifadelere uygun şekilde doldurunuz.

Konu: Hz. Peygamber'in Çevre Bilinci

Konuyla ilgili önceden bildiklerim	
Konuyla ilgili yeni öğrendiklerim	
Konuyla ilgili merak ettiklerim, araştırmak istediklerim	
Hz. Peygamber'in doğal çevreyle ilgili tutum ve davranışları hakkında çıkarımlarım	
Çevreyi korumanın doğal dengeye katkıları	
Konunun bana kazandırdıkları	

Performans Görevi

30 dk.

Görev	*Hz. Peygamber'in çevreyi ve hayvanları koruma konusundaki tavsiyelerinin kültürümüze yansımış hâliyle ilgili bilgi görseli hazırlama*
Amaç	*Peygamberimizin çevreye karşı gösterdiği duyarlılığı çözümleyebilme*
Ürün	*Bilgi görseli*
Değerlendirme Ölçütleri	*Öz değerlendirme formu, dereceli puanlama anahtarı*

Yönerge: *Uygulama adımlarını takip ederek performans görevini tamamlayınız.*

Ön Hazırlık

1. *Hz. Peygamber'in çevreyi ve hayvanları koruma konusundaki tavsiyelerini güvenilir kaynaklardan (MEB ve DİB Yayınları) araştırınız.*
2. *Günümüzde bu tavsiyelerin nasıl uygulandığına dair araştırma ve gözlem yapınız.*

Sınıf İçi Uygulama

3. *Araştırma ve gözlem sonuçlarınızı bilgi görseli hâline getiriniz.*
4. *Hazırladığınız bilgi görselini öğretmeniniz rehberliğinde üç-beş dakika içinde sununuz.*

Değerlendirme: *Yapılan çalışma, karekodda yer alan öz değerlendirme formu ve dereceli puanlama anahtarı ile değerlendirilecektir.*

Farklı Kaydet

Bu ünitede öğrendiğiniz bilgileri verilen alana kısaca not edebilirsiniz.

4. Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme Soruları

A) Aşağıdaki açık uçlu soruların cevaplarını boş bırakılan alanlara yazınız.

1. Hz. Peygamber, toplumsal yaşamda insanlara hangi davranışlarıyla örnek olmuştur?

.....

.....

.....

.....

2. Hz. Peygamber'in çevreye karşı duyarlılığını gösteren davranışlarına örnekler veriniz.

.....

.....

.....

.....

3. Hz. Peygamber'in selamlaşma, tebessüm etme ve hâl hatır sorma davranışları ile iletişim becerileri arasında nasıl bir ilişki kurulabilir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

4. Vefalı bir insanın davranışlarının nasıl olması gerektiğini açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

5. "Sizden biri kendisi için istediği güzel şeyleri Müslüman kardeşi veya komşusu için istemedikçe tam manasıyla iman etmiş olmaz."

(Tirmizi, "Sıfatü'l-kıyame", 59)

Bu hadisişeriften hareketle Müslüman kimsenin çevresindeki insanlara yaklaşımının nasıl olması gerektiğini açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

B) Aşağıdaki cümlelerden doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazınız. Başına "Y" yazdığınız cümlelerdeki bilgi yanlışlarını düzelterek doğru cümleyi altındaki boşluğa yazınız.

6. (....) Hz. Peygamber denk gelinen bir cenazeye hürmet ve saygı gösterilmesini öğütlemiştir.

.....

7. (....) İslam dininde ağaçların gereksiz yere kesilmesi uygun görülmüştür.

.....

8. (....) Peygamber Efendimiz, akrabalara yapılan iyiliğin kişiye daha çok sevap kazandırdığını söylemiştir.

.....

9. (....) Hz. Peygamber, insanlara ve diğer canlılara zarar verilmesini yasaklamıştır.

.....

10. (....) Çevreyi koruma İslam'da kişinin tercihine bırakılmıştır.

.....

C) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere kutulara yazılmış ifadelerden uygun olanı yerleştiriniz.

emanet	*empati*	*israf*	*merhamet*
sadaka	*sılayırahim*	*vefa*	*yeşil alanlar*

11. Hz. Peygamber, dikilen ağaçtan herhangi bir canlının faydalanmasının ağaç diken kişi için ……..... olduğunu belirtmiştir.

12. Bir Müslüman'ın anne baba ve akrabasını ziyaret etmesi, onlarla iyi ilişkilerde bulunması onlara yardımda bulunması ……..... olarak adlandırılır.

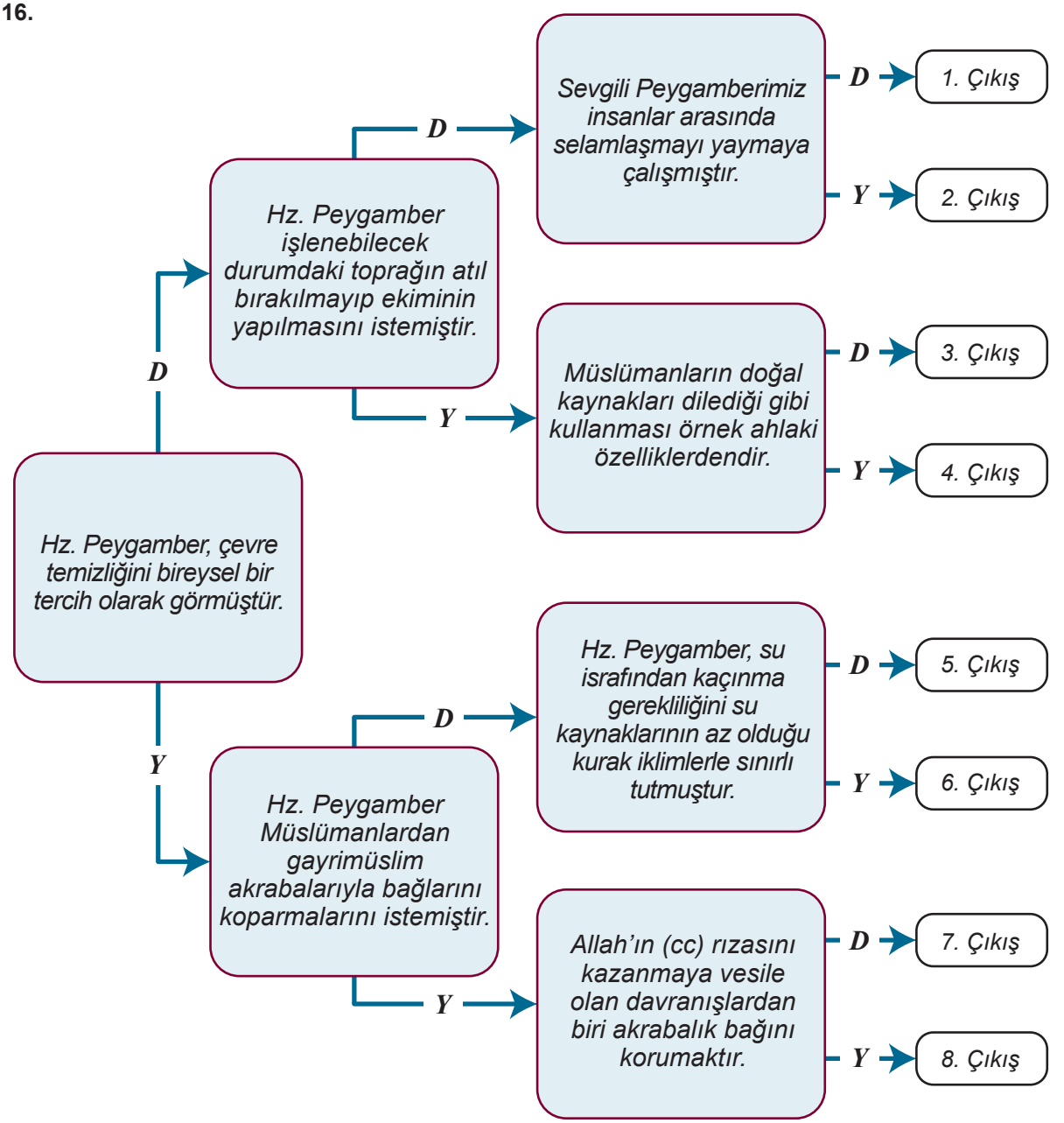
13. Bir Müslüman'ın verdiği bir sözü yerine getirmesi ……..... davranışına örnektir.

14. Bir insanın yaralı bir hayvana yardım etmesi onun ……..... sahibi olduğunu gösterir.

15. Herhangi bir şeyin ihtiyaçtan fazla kullanılmasına ……..... denilmektedir.

Ç) Aşağıdaki cümlelerin doğru (D) veya yanlış (Y) olmalarına göre yönlendirici okları takip ediniz ve ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz.

16.

D) Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

17. Aşağıdaki ifadelerden hangisi vefa kavramının içerisinde değerlendirilebilecek bir davranış değildir?

A) İyiliğe iyilikle karşılık vermek

B) Verilen sözü yerine getirmek

C) Akrabalık bağlarını sürdürmek

D) İhtiyaç sahiplerine yardım etmek

18. Gayrimüslim bir cenaze için ayağa kalkması Hz. Peygamber'in toplumsal ilişkilerde hangi temel ilkeyi esas aldığını göstermektedir?

A) Dinî ayrım gözetme

B) İnsan onuruna saygı

C) Toplumsal üstünlük

D) Müslümanlara yakınlık duyma

19. Okulda bir grup öğrenci piknik sonrası çöplerini toplamadan ayrılıyor. Diğer grup ise atıkları toplayıp geri dönüşüm kutularına atıyor ve suyu dikkatli kullanıyor.

Hz. Peygamber'in çevreye duyarlılığı açısından ikinci grubun davranışı neden daha doğru kabul edilir?

A) Çevreyi koruma sorumluluk bilincini gösterir.

B) Öğretmenin gözüne girmek istemişlerdir.

C) Geri dönüşüm okul kurallarıyla ilgilidir.

D) Piknikte önemli olan eğlenmektir.

20. I. Muhtaç durumdaki akrabanın ihtiyacını gidermek
II. Mutlu bir haber alan akrabanın sevincini paylaşmak
III. Akrabalık bağlarını maddi kazanç beklentisiyle sürdürmek
IV. Akrabalar arasındaki iletişimi belirli günlerle sınırlı tutmak

Hz. Peygamber'in akrabalık ilişkilerine dair verdiği öğütler dikkate alındığında yukarıdaki öncüllerden hangileri Müslüman ahlakına uygun davranışlardandır?

A) I ve II

B) I ve III

C) II ve IV

D) III ve IV

21. Güzel ahlaklı bir insan, doğal çevreye karşı sorumlulukları olduğunu bilir ve bu sorumlulukları yerine getirmeye özen gösterir.

Buna göre aşağıdaki davranışlardan hangisi insanın doğal çevreye karşı sorumluluklarından <u>değildir</u>?

A) Doğal kaynakları israftan kaçınmak

B) Yağmur duasına çıkmak

C) Bitkileri ve hayvanları korumak

D) Çevreyi temiz tutmak

E) Aşağıdaki soruları kutucuklarda yer alan kelime ve kelime gruplarından yararlanarak cevaplayınız. Soruları cevaplarken kutucuklardaki harfleri soru altındaki noktalı alanlara yazınız. (Aynı harfi birden fazla soru için kullanabilirsiniz.)

a ahlak	b akraba	c doğa sevgisi
ç empati	d israf	e sılayırahim
f temizlik	g vefa	ğ vicdan

22. Hangisi birinin üzüntüsünü veya sevincini kendimiz yaşıyormuş gibi hissetme davranışıdır?

.....

23. Hangisi yapılan iyiliği ve iyilik yapan kişiyi aradan yıllar geçse bile hatırlayıp onu hayırla anmayı gerektiren ahlaki özelliktir?

.....

24. Hangisi akrabaları ziyaret etmeyi ve ihtiyaç duyduklarında onlara yardım etmeyi gerektiren ahlaki davranıştır?

.....

25. Hangisi akarsuların kirletilmesi, suyun ihtiyaçtan fazla kullanılması davranışını açıklayan kavramdır?

.....

26. Hangisi Hz. Peygamber'in iletişimin sürdürülmesini istediği ve bu kimselere yapılan iyiliğin diğer insanlara yapılan iyilikten daha çok sevap kazandırdığını söylediği kişilerdir?

.....

27. Hangisi bireyin doğaya karşı tutum ve davranışlarını yönlendiren temel unsurlardandır?

.....

28. Hangisi Sevgili Peygamberimizin dadısı Ümmü Eymen'i (ra), sütannesi Halime'yi (ra) ve süt kardeşi Şeyma'yı (ra) hiçbir zaman unutmamasını açıklayan ahlaki özelliktir?

.....

29. Hangisi Hz. Peygamber'in imanın yarısı olarak nitelendirdiği davranıştır?

.....

F) Aşağıdaki açıklamaları uygun olan kavramla eşleştiriniz.

30.

( ) ***I.*** *Sevgide içtenlik, devamlılık ve kararlılık*	(a) *akraba*
( ) ***II.*** *Aralarında yakınlık, soyca ilgi ve kan bağı olanlar*	(b) *çevre*
( ) ***III.*** *Akrabalar arasında güzel ilişki kurma, onlara maddi manevi yardımda bulunma*	(c) *israf*
( ) ***IV.*** *Gereksiz yere zamanın, paranın, emeğin ve doğal kaynakların harcanması*	(ç) *sadaka*
	(d) *sılayırahim*
	(e) *vefa*

Ünite ile ilgili daha fazla soruya karekodu kullanarak ulaşabilirsiniz.

4. Ünite Sonnot

1 Buhari, “Cenaiz”, 49.
2 Tirmizi, “Birr”, 15.
3 Buhari, “İman”, 20.
4 Tirmizi, “Birr”, 36.
5 Buhari, “Edeb”, 12.
6 Nahl suresi 90. ayet.
7 Buhari, “Edeb”, 85.
8 Buhari, “Hibe”, 29.
9 Tirmizi, “Zekât”, 26.
10 Tirmizi, “Menakıb”, 28.
11 Buhari, “Edeb”, 11.
12 Buhari, “Edeb”, 85.
13 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 82.
14 Buhari, “Zekât”, 1.
15 Müslim, “İman”, 93-94.
16 Müslim, “Birr”, 38.
17 Nisa suresi 36. ayet.
18 Buhari, “Edeb”, 29.
19 Al-i İmran suresi 76. ayet.
20 Ahzab suresi 45-46. ayetler.
21 bk. Cevizci, *Felsefe Sözlüğü*, 443.
22 Kamer suresi 49. ayet.
23 bk. Zemahşeri, *el-Keşşaf*, 3/263.
24 Rahman suresi 7-8. ayetler.
25 Tirmizi, “Deavat”, 86.
26 Buhari, “Ezan”, 32.
27 Buhari, “Mezalim”, 28.
28 Müslim, “Taharet”, 1.
29 bk. Cürcani, *Kitabü't-Ta'rifat*, 24; Gazali, *İhya'ü Ulumid-Din*, 2/341.
30 A'raf suresi 31. ayet.
31 İbni Mace, “Taharet”, 48.
32 Ebu Davud, “Edeb”, 58.
33 Buhari, “Müsakat”, 9.
34 Buhari, “Müsakat”, 9; Müslim, “Selam”, 153.
35 Ebu Davud, “Cihad”, 122.
36 İbni Mace, “Zebaih”, 10.
37 Buhari, *Edebü'l-Müfred*, thk. Abdülbaki, 168.
38 Buhari, “Edeb”, 27.
39 bk. Abdurrezzak, *el-Musannef*, thk. Azami, 5/200.
40 bk. Belazuri, *Fütuhu'l-Büldan,* 19.
41 Ebu Davud, “Edeb”, 172.
42 Ebu Davud, “Edeb”, 62.
43 Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/416.
44 Buhari, “Hars”, 15.
45 Ebu Davud, “Menasik”, 96.
46 Hadid suresi 18. ayet; Nahl suresi 90. ayet.
47 Müslim, “Vasiyye”, 14.
48 bk. Günay, “Vakıf”, 42/475-479.
49 bk. Yediyıldız, “Vakıf”, 42/479-486.
50 bk. Özafşar vd., *Hadislerle İslam,* 1/423.

Sözlük

A

adil: Adaletle iş gören, adaletten, doğruluktan ayrılmayan, hakkı yerine getiren; adaletli.

ahiret: Dünya hayatını takip eden hayatın adı.

alamet: Belirti, işaret, iz, nişan, damga, sembol.

âlem: Yeryüzü ve gökyüzündeki nesnelerin oluşturduğu bütün evren; gökyüzünde görünen veya görünmeyen gök cisimleri, yıldızlar, kâinat, dünya, cihan, yer yuvarlağı.

aleyhisselam: Allah'ın (cc) selamı onun üzerine olsun.

amade: Bir iş yapmak için gereken her şeyi tamamlamış olan.

ashap: Hz. Peygamber zamanında yaşamış, Müslüman olarak Peygamberi çok kısa bir süre olsa da görmüş, onun sohbetinde bulunmuş ve yine Müslüman olarak ölmüş kimse.

aşevi: Yoksullara parasız yemek yedirilen veya dağıtılan yer; aşhane.

atıl: İşlemeyen, işlevini yerine getirmeyen.

ayet: Kur'an'daki sureleri meydana getiren kelime veya cümlelerden her biri; ayetikerime.

aziz: Sevgide üstün tutulan, değerli ve mukaddes olan; muazzez.

B

biat: Birinin hâkimiyetini kabul etme ve emirlerine bağlılığını bildirme.

bilinç: İnsanın kendisini ve çevresini tanıma yeteneği; şuur.

boykot: Bir kimse, bir topluluk veya bir ülkeyle amaca ulaşmak için her türlü ilişkiyi kesme.

C-Ç

canıgönülden: Her türlü çıkar düşüncesinden uzak olarak, karşısındakine güvenerek, kendine yakın bularak, temiz yürekle, içten bir biçimde; açık açık, candan yürekten, canıgönülden, canıyürekten, samimiyetle, halisane.

cellecelalüh: O'nun şanı yücedir.

D

dadı: Evlerde çocuğa bakan kimse; daye, taya.

defnetmek: Ölüyü gömmek, toprağa vermek.

E

eda etmek: Dinî buyrukları yerine getirmek.

elçi: Allah tarafından kendisine yeni bir kitap verilen, insanları hak dine çağırmakla, dinî ve toplumsal hayatı Allah'ın emirlerine göre düzenlemekle görevli olan peygamber, nebi, Allah elçisi.

emanet: Birine geçici olarak bırakılan ve teslim alınan kişice korunması gereken eşya, kimse vb.

empati: Kendini duygu ve düşüncede bir başkasının yerine koyabilme.

ensar: Hicret sırasında Hz. Peygamber'e ve Mekke'den Medine'ye göç eden diğer Müslümanlara kucak açıp onları misafir eden; beslenme, barınma ihtiyaçlarını gideren ve farklı bir ortamda yeni bir yaşamın kurulabilmesinde onlara yardımcı olan ve sahip oldukları her şeyi onlarla paylaşan Medineli Müslümanlar.

eriştirmek: Erişmesini sağlamak.

F

faiz: Hizmet ve emek karşılığı olmaksızın paranın kullanılmasına karşılık olarak elde edilen dinen uygun görülmeyen kazanç.

fetih: Bir şehir veya ülkeyi savaşarak alma.

fıtri: Kişinin doğduğu andan beri var olan, doğuşla birlikte gelen.

G-Ğ

gaflet: Ne yaptığını bilmeme, ihmallik, dalgınlık.

gayrimüslim: Müslüman olmayan kimse.

gazap: Öfke, kızgınlık, hiddet, hışım.

güzergâh: Yolüstü uğranılacak, geçilecek yer.

H

hac: İmkânı olan Müslümanların zilhicce ayında ihram giyerek, Arafat'ta vakfe yaparak ve Kâbe'yi tavaf ederek yaptıkları farz ibadet, İslam'ın beş şartından biri.

hâl hatır (veya hâlini hatırını) sormak: Bir kimseye "nasılsınız, ne durumdasınız" anlamında nezaket sorusu yöneltmek.

hayâsızlık: Utanma duygusu olmama durumu.

Hicret: İslam takviminde tarih başı sayılan Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye göç etmesi.
hoşnut: Bir davranış, bir durum veya bir kimseden memnun olan, yakınması olmayan.
hutbe: Bir topluluk karşısında yapılan etkileyici konuşma, nutuk, hitabet.
hürmet: Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu.

I-İ

icabet etmek: Çağrı üzerine gitmek, katılmak.
iffet: Haramdan uzak durma, kötü söz ve işlerden kaçınma.
ihlal etmek: Kurala aykırı davranmak.
İlah: Hayatın tüm alanlarındaki kuralları belirleme hakkı elinde olan, sevgi, saygı ve yüceltmede eşsiz kabul edilen mutlak varlık, Allah.
imkân: Yararlanılan uygun şart veya durum.
imtihan: Güç, direnme, dayanışma gerektiren, sonucunda deneyim kazandıran zor bir durum.
inanç: İnanılan şey, itikat, iman, bir fikre olan bağlılık.
İncil: Hz. İsa'ya verilen ilahî kitabın Kur'an-ı Kerim'deki adı.
istiğfar: Bağışlanma ve af isteğinde bulunma.
itaat: Söz dinleme, boyun eğme, buyruğa uyma.

J-K

kabile: Ortak bir atadan türediklerine inanılan, toplumsal ve ekonomik ilişkilerinde anaerkil, ataerkil anlayışı uygulayan geleneksel topluluk, boy.
kadı: Tanzimat'a kadar her türlü davaya, Tanzimat ile Medeni Kanun arasındaki dönemde ise yalnız evlenme, boşanma, nafaka, miras davalarına bakan mahkemelerin başkanları.
kafile: Birlikte hareket eden topluluk.
kan davası: Geçmişte iki aile arasında cinayetten, kan akmış olmaktan veya başka bir nedenden oluşmuş düşmanlık.
kervan: Uzak yerlere yolcu ve ticaret eşyası taşıyan yük hayvanı kataı.
kervansaray: Ana yollarda kervanların konaklaması için yapılan büyük han.
kıble: Bazı ibadetler yerine getirilirken dönülen Kâbe'nin bulunduğu yön.
kıyamet: Evrende bulunan her şeyin yok olmasıyla, ölen tüm insanların yaptıklarının hesabını vermek üzere diriltilecekleri zaman.
köle: Birinin emri altında bulunan; bende, çaker.
kubbe: Yarım küre biçiminde olan ve yapıyı örten dam; kümbet, tak (II).
kutsal: Güçlü bir dinî saygı uyandıran veya uyandırması gereken; kutsi, mukaddes, mübarek.
külliye: Bir caminin çevresinde cami ile birlikte kurulmuş medrese, imaret, sebil, kütüphane, hastane vb. yapıların bütünü.
künye: Soy sop ile ilgili kimlik bilgileri.

L

lütuf: Kulu, Allah'ın af ve rahmetine yaklaştıran, günahlara düşmekten uzaklaştıran her türlü ilahî yardım.

M

mabet: İçinde ibadet edilen yapı; tapınak, ibadethane, ibadetgâh.
mağfiret: Örtme, gizleme, bağışlama, af, yargılama.
makam: Devlet kademesinde yüksek ve önemli memuriyet; kat (I), huzur, mansıp, mevki, post.
manevi: Gözle görülüp elle tutulamayan, madde ve cisimle ilgisi bulunmayan, inançla ilgili, manaya, içe, öze, ruha ait olan; ruhani, maddi karşıtı.
medrese: İslam tarihinde dinî ilimler ile sosyal ve fen bilimlerinin öğretildiği yüksek öğretim seviyesindeki eğitim öğretim kurumu, fakülte.
minber: Camilerde hutbe okunan merdivenli, yüksekçe yer.
minnet duymak: Birinin iyiliğine karşı kendini ona borçlu saymak.
minnettarlık: Minnettar olma durumu; şükran.
miraç: Hz. Peygamber'in, recep ayının 27. gecesinde, Kudüs'teki Mescidiaksa'dan göğe yükseltilerek Allah'ın ayet ve olağanüstü nimetlerinin gösterilmesi.
miras: Bir neslin kendinden sonra gelen nesle bıraktığı şey.

muhacir: İslam dinini Kur'an-ı Kerim'in emrettiği gibi yaşamak, Mekkeli müşriklerin her türlü baskısından kurtulmak ve din, can, namus, akıl ve soy emniyetini sağlayıp her türlü tehlikeden korunmak amacıyla Mekke'den Medine'ye hicret eden Hz. Muhammed ve arkadaşları.

mübarek: Çok saygı duyulan.

müezzin: Camilerde namaz vakitlerini bildirmek için belirli kurallara göre ezan okuyan din görevlisi.

mükâfat: Değerlendirici, sevindirici davranış.

mümin: Allah katından peygamberleri aracılığı ile gelen her şeyi, tereddütsüz olarak doğrulayan ve kabul eden kişi.

müşrik: Allah'a ortak, yardımcı ve eş koşan kimse.

müzakere etmek: Bir konu üzerinde fikir alışverişinde bulunmak, oylaşmak.

N

naat: Hz. Muhammed'in niteliklerini övmek amacıyla yazılan şiir, kaside.

nankör: Kendisine yapılan iyiliğin değerini bilemeyen, iyiliğe kötülükle karşılık veren.

nimet: İyilik, lütuf, ihsan.

nübüvvet: Allah'ın gönderdiği vahiyleri, emir ve yasakları alıp insanlara dinin gerçeklerini duyurma; söz, tutum ve davranışlarıyla açıklama makamı olan peygamberlik.

O-Ö

öğütlemek: Birine bir şeyi yapmasını veya yapmamasını söylemek; nasihat etmek.

övgü: Birini, bir şeyi övmek için söylenen söz veya yazılan yazı.

özen: Bir işin elden geldiğince iyi olması için gösterilen çaba.

özgün: Yalnız kendine özgü bir nitelik taşıyan.

P

performans: Herhangi bir eseri, oyunu, işi vb.ni ortaya koyarken gösterilen başarı.

pervaz: Kapı, pencere vb. yerlerin kenarlarına geçirilen ensiz parça.

put: Bazı ilkel toplumlarda doğaüstü güç ve etkisi olduğuna inanılan canlı veya cansız nesne.

R

radıyallahüanh: "Allah ondan razı olsun." anlamına gelen dua sözü.

rekât: Namazda bir kıyam, bir rükû ve iki secdeden oluşan bölüm.

resul: Allah tarafından kendisine yeni bir kitap verilen, insanları hak dine çağırmakla, dinî ve toplumsal hayatı Allah'ın emirlerine göre düzenlemekle görevli olan peygamber, nebi, Allah elçisi.

rıza: Razı olma, hoşnut olma, memnun olma, bir şeyi kendi hür iradesiyle isteme, kabul etme, benimseme.

riayet etmek: Bir inanca, bir anlayışa, bir duruma veya egemen bir güce uygun davranışta bulunmak.

S

sadaka: Karşılık beklemeden ihtiyaç sahiplerine, fakirlere verilen para, mal vb.

sahabe: Hz. Muhammed'i görmüş ve onun sohbetinde bulunmuş Müslümanlar; ashap, ashabıkiram.

sallallahü aleyhi ve sellem: Allah'ın (cc) salat ve selamı onun üzerine olsun.

servet: Varlık, zenginlik, mal mülk.

sevap: Kişinin iman, ibadet, ahlak ve tüm güzel davranışlarının karşılığı olarak Allah tarafından kendisine verilen ödül; mükâfat.

soy: Bir atadan gelen kimselerin topluluğu.

stratejik: Politik, ekonomik, psikolojik ve askerî açıdan önemi olan.

sure: Kur'an'ın yüz on dört bölümünden her biri.

sünnet: Hz. Peygamber'in sözleri, davranışları ve sahabelerinin yapmış olduğu olumlu davranışları onaylaması.

süreç: Aralarında birlik olan veya belli bir düzen veya zaman içinde tekrarlanan, ilerleyen, gelişen olay ve hareketler dizisi.

sütanne: Bir çocuğun, annesi dışında sütünü emmiş olduğu kadın.

Ş

şifahane: Hastalara yatarak veya ayakta tanı, tedavi ve bakım hizmetlerinin hekim, hemşire ve diğer sağlık çalışanları tarafından verildiği sağlık kuruluşu.

şuur: İnsanın kendisini ve çevresini tanıma yeteneği.

T

tabiat: Dış dünyanın dağlar, denizler, kırlar vb. daha çok güzelliğiyle insana hitap eden tarafı.
takva: Allah korkusu ile onun yasakladığı şeylerden, günah ve haram olması ihtimali bulunan şüpheli durumlardan, gereksiz şeylerden korunma.
tapma: Tapmak işi.
tavaf: Dönme, çevresini dolaşma, bir şeyin etrafında yürüme, ziyaret etme.
tavır: Bir olay, bir durum karşısında kişinin takındığı davranış.
tazim: Yüceltme, ululama, saygı gösterme, kıymet ve önem verme, hürmet etme.
tedbir: Bir şeyin sonucu düşünülerek önceden yapılan hazırlık.
telafi etmek: Ziyan olan veya elden çıkan bir şeyin yerini doldurmak, karşılamak.
temsilî: Bir şeyi göz önünde canlandıran, temsille ilgili.
tespih: Allah'ı zatında, sıfatlarında, fiillerinde ve isimlerinde her türlü eksiklikten uzak tutma.
teşvik etmek: İsteklendirmek, özendirmek.
tevhit: Allah'ı zatında, sıfatlarında ve fiillerinde birleme, tek ve eşsiz olduğuna inanma, ona hiçbir şeyi şirk koşmadan ibadeti yalnızca Allah için yapma.
Tevrat: Dört büyük kitaptan ilki olan ve Hz. Musa'ya gönderilen ilahî kitap.
turnuva: Oyuncu veya takımlar arasında sırayla yapılan yarışma dizisi.
tutum: Tutulan yol, tavır.

U

uzlaşma: Uzlaşmak işi.

Ü

ümmet: Bir peygamberin getirdiklerine inanıp ona tabi olanların oluşturduğu topluluk.

V

vahiy: Peygamberler aracılığıyla insanlara, hayatın hangi ilkelere göre yönlendirilmesi ve nelere uyup nelerden sakınılması gerektiğini bildiren ilahî bilgi, bu bilginin gönderiliş tarzı.
vakıf: Birçok kişi tarafından kurulan ve toplum yararına çalışmayı ilke edinen kuruluş.
vicdan: Hayır yapmaktan hoşlanan, kötülükten sakınan, iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlaki duygu, gizli his.

Y

yâd etmek: Anmak, hatırlamak.
yetim: Babası ölmüş olan (çocuk).

Z

zekât: Dinen zengin olan Müslümanların dinî bir görev olarak her yıl mallarının ve paralarının yüzde iki buçuğunu ibadet niyetiyle, fakirler başta olmak üzere Kur'an-ı Kerim'in belirlemiş olduğu yerlere vermeleri.
ziyade: Çok, daha çok.
zorbalık: Zorbaca davranışta bulunma. Zorbaca davranışta bulunma; mütegallibelik, müstebitlik, tagallüp.

Abdürrezzak, Ebu Bekir Abdurrezzak bin Hemmam es-San'ani. *el-Musannef.* thk. Habiburrahman Azami. 11 Cilt. Beyrut: Mektebetu'l-İslami, 1403/1982.

Ağırman, Cemal. "Muksirun". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 31/532-533. Ankara: TDV Yayınları, 2020.

Ahmed b. Hanbel, Ebu Abdullah. *el-Müsned.* ed. Abdullah bin Abdulmuhsin et-Turki. 45 Cilt. Beyrut: Müessetu'r-Risale, 1422/2001.

Algül, Hüseyin. "Mus'ab b. Umeyr". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 31/226-227. Ankara: TDV Yayınları, 2020.

Apak, Adem. *Ana Hatlarıyla İslâm Tarihi.* 4 Cilt. İstanbul: Ensar Neşriyat, 24. Basım, 2020.

Asya, Arif Nihat. *Dualar ve Aminler.* İstanbul: Ötüken Yayınları, 17. Basım, 2019.

Avcı, Casim - Zengin, Mevlana İdris. *Hz. Muhammed'in Hayatı.* Ankara: Diyanet İşleri Yayınları, 8. Basım, 2019.

Azizova, Elnure. "Ukâz". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 42/61-62. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

Belazuri, Ahmed bin Yahya bin Cabir. *Fütuhu'l-Büldan.* Beyrut: Darü ve Mektebetü'l-Hilal, 1408/1988.

Belazuri, Ahmed bin Yahya bin Cabir. *Ensabü'l-Eşraf.* thk. Süheyl Zekkar - Riyad Zirikli. 13 Cilt. Beyrut: Daru'l-Fikr, 1417/1996.

Birışık, Abdulhamit. "Rahmet". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 34/419. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.

Bozkurt, Nebi. "Kasvâ". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 25/2-3. Ankara: TDV Yayınları, 2022.

Buhari, Muhammed b. İsmail b. İbrahim. *Edebü'l-Müfred.* thk. Muhammed Fuad Abdülbaki. Riyad: Mektebetü'l-Maârif, 1419/1998.

Buhari, Muhammed b. İsmail b. İbrahim. *Sahih-i Buhari.* thk. İzzeddin Dulli - İmad et-Tayyar - Yasir Hasan. Beyrut: Müesssesetü'r-Risale, 1439/2017.

Cevizci, Ahmet. *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Say Yayınları, 6. Basım, 2017.

Cürcani, Şerif. *Kitabü't-Ta'rifat.* Beyrut: Darü'l-Kutubü'l-İlmiyye, 1403/1983.

Ebu Davud, Süleyman bin Eş'as. *Sünen-i Ebu Davud.* thk. İzzeddin Dulli - İmad et-Tayyar - Yasir Hasan. Beyrut: Müesssesetü'r-Risale, 1439/2017.

Erul, Bünyamin vd. (ed.). *Hz. Peygamber'in İzinde.* Ankara: Diyanet İşleri Yayınları, 5. Basım, 2020.

Fayda, Mustafa. "Câhiliye". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 7/17-19. İstanbul: TDV Yayınları, 1993.

Gazali, Ebu Hamid. *İhya'ü Ulumid-Din.* 4 Cilt. Beyrut: Darü'l-Marife, ts.

Günay, Hacı Mehmet. "Vakıf". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 42/475-479. İstanbul: TDV Yayınları, 2019.

Gündüz, Şinasi. "İslam". *Yaşayan Dünya Dinleri.* ed. Şinasi Gündüz. Ankara: Diyanet İşleri Yayınları, 2016.

Hamidullah, Muhammed. "Hilfü'l-fudûl". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 18/31-32. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.

Heysemi, Ebi'l Hasan Ali bin Ebi Bekir bin Süleyman Nureddin. *Mecmau'z-Zevaid ve Menbau'l-Fevaid.* thk. Hüseyin Selim Esed ed-Darani. 23 Cilt. Cidde: Daru'l-Minhac, 2. Basım, 1436/2015.

İbni Esir, Ebü'l Hasan İzzeddin Ali bin Muhammed bin Muhammed. *Üsdü'l-Ğabe fî Marifeti's-Sahabe.* thk. Ali Muhammed Muavvid - Adil Ahmed Abdülmevcud. 8 Cilt. Beyrut: Darü'l Kutubü'l İlmiyye, 1415/1994.

İbni Esir, Ebü'l-Hasan İzzeddin Ali bin Muhammed bin Muhammed. *el-Kâmil fi't-Tarih.* ed. Ömer Abdüsselam Tedmuri. 10 Cilt. Beyrut/Lübnan: Darü'l-Kitabi'l-Arabi, 1418/1997.

İbni Hişam, Abdülmelik bin Eyyüb el-Himyeri. *es-Siretü'n-Nebeviyye.* thk. Taha Abdurrrauf Sa'd. 6 Cilt. Beyrut: Darü'l Cîl, 1411/1990.

İbni İshak, Muhammed. *Hz. Peygamber'in Hayatı ve Gazveleri.* çev. Ali Bakkal. İstanbul: İlk Harf Yayınları, 2. Basım, 2018.

İbni Kesir, Ebu'l-Fida İsmail bin Ömer. *el-Bidaye ve'n-Nihaye.* 15 Cilt. Beyrut: Darü'l Fikr, 1407/1986.

İbni Mace, Ebu Abdullah Muhammed bin Yezid el-Kazvini. *Sünen-i İbni Mace.* thk. İzzeddin Dulli - İmad et-Tayyar - Yasir Hasan. Beyrut: Müesssesetü'r-Risale, 1439/2017.

İbni Sa'd, Ebu Abdullah Muhammed. *Tabakatü'l-Kübra.* thk. Muhammed Abdülkadir Ata. 8 Cilt. Beyrut: Darü'l Kutubü'l İlmiyye, 1410/1990.

Kadı Iyaz. *Şifa-i Şerif Şerhi.* çev. M. Yaşar Kandemir. 3 Cilt. İstanbul: Tahlil Yayınları, 13. Basım, 2021.

Kandemir, Yaşar. "Hatice". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 16/465-466. İstanbul: TDV Yayınları, 1997.

Karagöz, İsmail. "Cahiliyye". *Dinî Kavramlar Sözlüğü.* Ankara: Diyanet İşleri Yayınları, 5. Basım, 2010.

Karakoç, Bahaettin. *Bir Çift Beyaz Kartal.* Ankara: Nar Yayınları, 2016.

Karaman, Hayreddin vd. *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir.* 5 Cilt. Ankara: Diyanet İşleri Yayınları, 6. Basım, 2017.

Kettâni, *Hz. Peygamber'in Yönetimi.* çev. Ahmet Özel. 2 Cilt. İstanbul: İz Yayıncılık, 2012.

Köksal, M. Âsım. *İslam Tarihi.* 8 Cilt. İstanbul: Ketebe Yayınları, 2023.

Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu. "Ortaöğretim Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programları(5,6,7,8. Sınıflar)" Ankara, 2026.

Millî Eğitim Bakanlığı. Talim ve Terbiye Kurulu. "Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni". Ankara. 2026.

Mimar Sinan'ın Hatıraları (Tezkiratü'l-Bünyan). haz. Suphi Saatçi. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2026.

Müslim, Ebu Hüseyin el-Kuşeyri en-Nisaburi. *Sahih-i Müslim.* thk. İzzeddin Dulli - İmad et-Tayyar - Yasir Hasan. Beyrut: Müesssesetü'r-Risale, 1439/2017.

Nesai, Ebu Abdurrahman Ahmed bin Ali bin Şuayb. *Sünen-i Nesai.* thk. İzzeddin Dulli - İmad et-Tayyar - Yasir Hasan. Beyrut: Müesssesetü'r-Risale, 1439/2017.

Öğüt, Salim. "Hacerülesved". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 14/433-434. İstanbul: TDV Yayınları, 1996.

Önkal, Ahmet. "Hicret". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 17/462-463. İstanbul: TDV Yayınları, 2020.

Özafşar, Mehmet Emin vd. (ed.). *Hadislerle İslam.* 7 Cilt. İzmir: Diyanet İşleri Yayınları, 4. Basım, 2020.

Özdemir, Veysel. *Modern Teoriler Açısından Hz. Muhammed (sav)'in Örnek Liderliği.* İstanbul: Rağbet Yayınları, 2014.

Sarıcık, Murat. "Ebu Mahzure". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 10/179-180. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.

Sarıçam, İbrahim. *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı.* Ankara: Diyanet İşleri Yayınları, 6. Basım, 2014.

Süheyli, Ebu'l Kasım Abdurrahman bin Abdullah bin Ahmed. *Ravdatü'l-Unf fî Şerhi's-Sireti'n-Nebeviyye.* thk. Ömer Abdusselam es-Salimi. 7 Cilt. Beyrut: Darü İhyai't-Turasi'l-Arabi, 1421/2000.

Sürmeli, Mehmet vd. Dinî Terimler Sözlüğü. ed. Ahmet Nedim Serinsu. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2009.

Şenel, Abdülkadir. "Rafi b. Hadic". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 34/391-392. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.

Taberi, Ebu Cafer Muhammed bin Cerir. *Tarihu'l-Ümem ve'l-Müluk.* 5 Cilt. Beyrut: Darü'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1407/1986.

TDK, Türk Dil Kurumu. *Güncel Türkçe Sözlük.* Erişim 2 Aralık 2024. http://sozluk.gov.tr

Tirmizi, Ebu Abdullah Muhammed bin Ali bin Hasan. *Sünen-i Tirmizi*, thk. İzzeddin Dulli - İmad

et-Tayyar - Yasir Hasan. Beyrut: Müesssesetü'r-Risale, 1434/2013.

Vakidi, Muhammed bin Ömer. *Kitabü'l Meğazi.* thk. Marsden Jones. 3 Cilt. Beyrut: Darü'l Alemi, 1409/1989.

Yediyıldız, Bahaeddin. "Vakıf". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 42/479-486. İstanbul: TDV Yayınları, 2019.

Zemahşeri, Muhammed. *el-Keşşaf.* 4 Cilt. Beyrut: Darü'l-Kitabi'l-Arabi, 3. Basım, 1407/1986.

Kaynakça İSNAD atıf sisteminin Sonnot edisyonuna göre hazırlanmıştır.

İSNAD atıf sisteminin Sonnot edisyonuna yandaki karekod üzerinden ulaşabilirsiniz.

Kitap içerisindeki "Kontrol Noktası" ve "Ölçme ve Değerlendirme Soruları" cevap anahtarlarına yandaki karekod üzerinden ulaşabilirsiniz.

Kitaba ait görsel ve genel ağ kaynakçasına yandaki karekod üzerinden ulaşabilirsiniz.

25°D
30°D
35°D
40°D
45°D
40°K
35°K
ROMANYA
Bükreş
Tuna N.
UKRAYNA
RUSYA FEDERASYONU
HAZAR DENİZİ
Sofya
BULGARİSTAN
K A R A D E N İ Z
GÜRCİSTAN
Tiflis
AGARA Ö.C.
Kura N.
Edirne
Kırklareli
Sinop
Bartın
Zonguldak
Kastamonu
Artvin
Ardahan
ERMENİSTAN
AZERBAYCAN
YUNANİSTAN
Tekirdağ
İstanbul
Samsun
Trabzon
Rize
Kocaeli
Düzce
Karabük
Ordu
Giresun
Çoruh N.
Kars
Erivan
MARMARA DENİZİ
Sakarya
Bolu
Çankırı
Amasya
Yalova
Gökçeada
Bozcaada
Çanakkale
Çorum
Tokat
Gümüşhane
Bayburt
Iğdır
Bursa
Bilecik
Sakarya N.
Ankara
Erzincan
Erzurum
Ağrı
NAHÇIVAN Ö.C. (AZERBAYCAN)
Aras N.
Balıkesir
Eskişehir
Yozgat
Sivas
Kızılırmak N.
Fırat N.
Tunceli
Bingöl
Muş
Kütahya
Kırşehir
Manisa
Afyonkarahisar
Tuz Gölü
Elâzığ
Van Gölü
Van
Atina
Uşak
Kayseri
Nevşehir
Malatya
Bitlis
Gediz N.
Küçük Menderes N.
İzmir
Aksaray
Diyarbakır
Siirt
Urumiye Gölü
Aydın
Konya
Adıyaman
Batman
Hakkâri
Büyük Menderes N.
Denizli
Isparta
Niğde
Kahramanmaraş
Dicle N.
Şırnak
İ R A N
Burdur
Mardin
Muğla
Karaman
Osmaniye
Gaziantep
Şanlıurfa
Antalya
Adana
Mersin
Seyhan N.
Kilis
Göksu N.
Hatay
Asi N.
Fırat N.
Dicle N.
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
Erenköy
Lefkoşa
S U R İ Y E
I R A K
GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ
LÜBNAN
Beyrut
Bağdat
Şam
A K D E N İ Z
L İ B Y A
Tel Aviv
FİLİSTİN
Batı Şeria
Doğu Kudüs
FİLİSTİN
Gazze Şeridi
İSRAİL
M I S I R
Süveyş K.
Nil N.
TÜRKİYE'NİN MÜLKİ İDARE BÖLÜMLERİ İLE KARA VE DENİZ KOMŞULARI HARİTASI
BAŞKENT
Ankara
İL MERKEZİ
Elâzığ
GÖL
ÜLKE SINIRI
ÖZERK BÖLGE SINIRI
AKARSU
0 50 100 200 300 400 km
Harita Genel Müdürlüğü tarafından üretilmiştir.

TÜRK DÜNYASI HARİTASI
Bağımsız Türk Devletleri
Türk Cumhuriyetleri, Türk Bölgeleri
Türk Toplulukları
0 250 500 1.000 1.500 2.000 km
TÜRK CUMHURİYETLERİ, TÜRK BÖLGELERİ
1 GAGAVUZ YERİ
2 KARAÇAY-ÇERKESYA
3 KABARDİN-BALKARYA C.
4 DAĞISTAN C.
5 ÇUVAŞİSTAN C.
6 TATARİSTAN C.
7 BAŞKURT C.
8 KARAKALPAKİSTAN C.
9 ALTAY C.
10 HAKASYA C.
TÜRK TOPLULUKLARI
a Avrupa'daki Türkler
b Kosova Türkleri
c Yunanistan Türkleri
ç Bulgaristan Türkleri
d Romanya Türkleri
e Suriye Türkmenleri
f Irak Türkmenleri
g İran Türkleri
h Afganistan Türkmenleri
ı Pakistan Türkmenleri
i Hindistan Türkmenleri
j Çin H. C. Türkleri
k Moğolistan Türkleri
l Rusya Federasyonu Türkleri
ÜLKE KISALTMALARI
ARNAVUTLUK ARN
BELÇİKA BEL
BOSNA - HERSEK BH
GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ GKRY
HIRVATİSTAN HRV
İSVİÇRE İSV
KARADAĞ KRD
KOSOVA KSV
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ KKTC
KUZEY MAKEDONYA KMKD
LİHTENŞTAYN LİH
SIRBİSTAN SRB
TÜRKİYE
KAZAKİSTAN
RUSYA FEDERASYONU
ÖZBEKİSTAN
TÜRKMENİSTAN
KIRGIZİSTAN
TACİKİSTAN
AFGANİSTAN
İRAN
IRAK
SURİYE
PAKİSTAN
HİNDİSTAN
ÇİN HALK CUMHURİYETİ
MOĞOLİSTAN
SAHA (YAKUTİ) C.
TUVA C.
SİNCAN UYGUR ÖZERK BÖLGESİ
UKRAYNA
POLONYA
BELARUS
ALMANYA
FRANSA
İSPANYA
PORTEKİZ
İTALYA
İSVEÇ
FİNLANDİYA
NORVEÇ
İZLANDA
BANGLADEŞ
SUUDİ ARABİSTAN
UMMAN
YEMEN
SUDAN
LİBYA
MISIR
CEZAYİR
TUNUS
FAS
Akdeniz
Karadeniz
Kuzey Denizi
Norveç Denizi
Barents Denizi
Kara Denizi
Hazar Denizi
Umman Denizi
Yemen Denizi
Ohotsk Denizi
Bering Denizi
30°B 20°B 10°B 0° 10°D 20°D 30°D 40°D 50°D 60°D 80°D 100°D 120°D 130°D 140°D 150°D 160°D 170°D 180°
40°K 30°K 20°K 10°K
30°D 40°D 50°D 60°D 70°D 80°D 90°D 100°D 110°D 120°D